

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
MUZIKOS PEDAGOGIKOS KATEDRA

DOVILĖ RAČINSKIENĖ

**TAUTINĖS KULTŪROS PUOSELĖJIMAS AIRIJOS
LIETUVIŲ BENDRUOMENĖJE**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė
doc. Irina Kudinova

Šiauliai, 2014

Račinskienė Dovilė. Tautinės kultūros puoselėjimas Airijos lietuvių bendruomenėje. Muzikos magistro baigiamasis darbas / vadovė doc. Irina Kudinova; Šiaulių universitetas, Menų fakultetas, Muzikos pedagogikos katedra. – Šiauliai, 2014.

SANTRAUKA

Darbe analizuojami klausimai, kurie susiję su tautinės kultūros puoselėjimu Airijos lietuvių bendruomenėje. Aptariamos kultūros, tautinės kultūros sampratos jos raiška ir vaidmuo išsaugojant lietuvių tautinį identitetą emigracijoje, šiuo atveju Airijoje. Tyrimo dalys skirtos tautinio tapatumo išsaugojimo svarbai intensyvios migracijos sąlygomis.

Magistro darbo tikslas – atskleisti tautinės kultūros puoselėjimo galimybes Airijos lietuvių bendruomenėje. Tyrimo objektas yra tautinės kultūros puoselėjimas emigracijoje. Tyrimas atliktas Airijos lietuvių bendruomenėje. Darbo tikslui pasiekti iškelti šie uždaviniai: apibrėžti tautinės kultūros sampratą; atskleisti tautiškumo esmę; charakterizuoti tapatybės bruožus; identifikuoti tautinės kultūros vertybių svarbos suvokimą visuomenėje; nustatyti tautinės kultūros puoselėjimo galimybes; atlikti tyrimą, siekiant atskleisti, kokios yra galimybės puoselėti tautinę kultūrą Airijos lietuvių bendruomenėje; išanalizuoti ir apibendrinti gautus tyrimo duomenis.

Išanalizavus mokslinę literatūrą ir apibendrinus gautus tyrimo duomenis galima teigti, kad ne tik žmogus, bet ir kiekviena tauta sau kelia uždavinius: siekti tobulesnio žmoniškumo, puoselėti tai, ką per šimtmečius sukūrė protėviai. Kad visa tai išsaugotume, žmogus turi deramai įgyvendinti siekiamus tikslus, uždavinius. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog puoselėti tautinę kultūrą Airijoje emigrantai siekia stengdamiesi išlikti lietuviais, bendraudami su tautiečiais, bendruomenės aktyvia veikla, lietuvių palaikomais ryšiais su gimtine, artimaisiais, palaikydami lietuvių šeštadieninę mokyklą, taip pat dalyvaudami vienijančioje katalikų bažnyčios veikloje. Tautinės kultūros puoselėjimui reikia betarpiško bendravimo su bendruomene, tarpusavio supratimo, pasitikėjimo vienas kitu, saugumo jausmo. Juk tautinė kultūra – tai visos tautos kultūros vertybių paveldas, tad išsaugojimui didelę įtaką turi gyvenimo būdas, santykiai ne tik su bendruomene bet ir su šeimos nariais, išsilavinimas, suvokimas, kas yra tautiškumas ir kaip jį išsaugoti emigracijoje ir neištirpti kitų tautų kultūroje.

Račinskienė Dovilė. Fostering National Culture in the Ireland's Lithuanian community. Final Master's Thesis in Music/ Supervisor Assoc. Prof. Irina Kudinova; Šiauliai University, Faculty of Arts, Department of Music Pedagogy. – Šiauliai, 2014.

SUMMARY

The paper analyzes the issues related to fostering of national culture in the Irish Lithuanian community. The work discusses the definitions of culture, national culture and its expression, and the role in preserving the Lithuanian national identity in exile, in this case, in Ireland. Sections of the research are dedicated for the importance of preservation of the national identity in the conditions of intensive migration.

The aim of the Master's thesis is to reveal the opportunities for fostering ethnic culture in the Irish Lithuanian community. The object of research is fostering national culture in emigration. The study was conducted in the Irish Lithuanian community. The following tasks were raised to achieve the main objective of the final work: to define the concept of national culture; to reveal the essence of national identity; to characterize the features of identity; to identify national awareness of the importance of cultural values in the society; to identify opportunities for enhancement of national culture; to carry out a research in order to reveal what are the options to cherish the culture in the Lithuanian community in Ireland; to analyze and summarize the research data.

The analysis of the scientific literature and summarized data obtained during the research indicate that not only every human, but also every nation poses challenges for itself: seeking for advancement of humanity, by cherishing the traits that have been developed over the centuries by ancestors. To preserve all of this, everyone has to properly carry out their purpose, and achieve the goals. The results of research revealed that fostering national culture in Ireland is prevalent among the Lithuanian emigrants, who are socializing with fellow countrymen, showing the community – level engagement, maintaining ties with the motherland and the family, porting and attending the Lithuanian Saturday school, which is effected along with the unifying activities of the Catholic Church. Fostering national culture requires direct interaction with the community, mutual understanding, trust in one another, and a feeling of security. After all, national culture is the whole nation's cultural heritage value which is stored and transferred from generation to generation, so the a significant role here is played by the preservation of a way of life, relationships not only within the community but also with the family, and education, understanding what the national identity is and how to preserve it in exile and prevent from assimilation in the culture of other nations.

TURINYS

ĮVADAS.....	6
1. TEORINIAI TAUTINĖS KULTŪROS YPATUMAI	
1.1 Kultūros samprata.....	10
1.2 Tautinės kultūros samprata	12
1.3 Tautiškumo apibrėžtys.....	17
1.4 Lietuvių tautinio identiteto raiškos būdai/ bruožai.....	20
1.5 Etninės kultūros vaidmuo išsaugojant tapatybę.....	26
1.6 Tautinės kultūros raišką lemiantys veiksniai.....	30
2. TAUTINĖS KULTŪROS RAIŠKA EMIGRACIJOJE	
2.1 Emigracijos esmė.....	36
2.2 Lietuvių tautinio identiteto raiška emigracijoje.....	38
3. TAUTINĖS KULTŪROS PUOSELĖJIMO GALIMYBIŲ TYRIMAS	
3.1 Tyrimo metodika.....	42
3.2 Tyrimo organizavimas ir eiga	43
3.3 Tyrimo imties charakteristika.....	44
3.4 Tyrimo duomenų analizė.....	46
3.5 Tyrimo apibendrinimas.....	77
IŠVADOS.....	78
LITERATŪRA.....	80
PRIEDAI.....	86

BAIGIAMOJO DARBO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

Patvirtinu, kad mano Dovilės Račinskienės, magistro darbas Tautinės kultūros puoselėjimas Airijos lietuvių bendruomenėje yra originalus autorinis darbas, mano pačios atliktas savarankiškai. Darbas nebuvo pateiktas ar naudotas jokioje kitoje mokymo įstaigoje. Darbe nėra plagijavimo, sukčiavimo ar kitų mokslo etikos pažeidimų.

IVADAS

„Kultūra – sudėtinė visuma, apimanti žinias, tikėjimą, meną, moralę, teisę, papročius ir visus kitus gebėjimus ir įgūdžius, kuriuos žmogus įgyja kaip konkrečios visuomenės narys“, teigia E. Taylor (1832 – 1917), (plg. Kravčenko, 2005, p.51).

Pasak J. Leonavičiaus, kultūra – tai žmonėms ir visuomenei egzistuojanti įvairi veikla, forma, sistema, kurių veikimas leidžia atlikti kokią nors paskirtį, kurti, panaudoti ir perteikti materialines bei dvasines vertybes (Leonavičius, 1993). Taigi, kultūra turi poveikį žmogaus elgesiui, mąstymui. Kultūra leidžia žmonėms lengviau bendrauti, mokytis, tenkinti materialinius ir emocinius poreikius.

Anot Romanovo (2006), kultūra – tai tam tikrai žmonių grupei būdinga panaši visuomeniškai įgyta gyvensena, mąstymas, suvokimas ir elgesys (Romanovas, 2006).

Kaip teigia V. Kavolis (1996), kultūra – yra tai, kas žmonių pagaminta, ir tai, ką jiems visa tai reiškia. Bet šiame teiginyje galima išvelgti prieštaravimų, nes ne viskas, kas mums atrodo kaip sukurta ar pagaminta žmogaus, tai gali būti motinos gamtos arba Dievo duota; jeigu žmogui tai svarbu ir ypatinga, tai jau tampa kultūros dalimi. Autoriaus nuomone, ne viskas, ką žmogus pagamina, ką nors reiškia, tiesiog daug kas gali būti paprasčiausias triukšmas (Kavolis, 1996).

Vydūno (1868 – 1953) supratimu, kultūra atsispindi žmonių darbuose, aplinkoje, šalyje, tėviškėje, ūkyje, namuose, taip pat asmenyse ir asmenybėse (Vydūnas, 2008).

Kultūra gali būti apibrėžta įvairiais aspektais, ji yra skirstoma į materialinę ir dvasinę. Materialinę kultūrą sudaro gamybos būdai, įvairios socialinės organizacijos, ekonomika, technologija, kurios lemia, materialines žmonių gyvenimo sąlygas. Dvasinę kultūrą sudaro žmonių dvasinės, intelektinės veiklos būdai: mokslas, menas, politinės ir teisės teorijos, moralė, religija, vertybės. Kultūra taip pat yra socialinis paveldas, tradicijos, kurios perduodamos iš kartos į kartą. Elgsenos aspektu kultūra gali būti išmoktas elgesys, gyvenimo būdas, stilius.

Didžiausias kultūrinis kompleksas vadinamas civilizacija, apimanti ir visuomenę ir kultūrą. Bet kultūra negali būti viena, ji yra daloma į daugelį subkultūrų, kurią sudaro žmonių grupė vienijanti pasaulėžiūra, pomėgiai, socialinė padėtis ir kiti ypatumai, kurie padeda jos nariams atpažinti vienas kitą ir išskirti save iš bendrosios kultūros.

Tautinė savimonė sutampa su žmogaus asmenybės pradžia. Tautinė savimonė formuoja žmonių socialinius bruožus, tautinius charakterius. Skatina tobulinti žmonių vienybę, išlaikyti savos tautos įpročius, papročius.

Tauta sujungia visuomenę į vieną etnosą, kuris yra pagrindinė visuomenės egzistavimo forma. Kad tautinė kultūra išliktų, turi atlaikyti jai keliamus iššūkius. Migracija – vienas iš globalizacijos padarinių, kuris ne tik tautinei kultūrai, bet ir tautai kelia išlikimo klausimus.

Atgavus Lietuvos Nepriklausomybę nepaprastai išaugusi gyventojų migracija, kaip ir daugelyje Vidurio ir Rytų Europos šalių, Lietuvoje vykstantys įvairūs pokyčiai, t.y. politiniai, socialiniai, kultūriniai, padarė didelį poveikį tarptautinės migracijos procesui. Lietuvai, migracija – nėra naujas reiškinys, tik per keletą metų ji sparčiai išaugo. Migracija yra neišvengiamas procesas, kurį nagrinėja daugelis mokslininkų. Bet globalizacija, pasak Egipto mokslininko Magadi Abd Al-Hafiz, turi kitų priežasčių "Globalizacija – objektyvus istorinio vystimosi rezultatas. Jis yra nei teigiamas, nei neigiamas reiškinys. Tai procesas, kuris nepriklauso nuo tautos ar žmonių" (Magadi Abd Al – Hafiz plg. Nagralian, Feliuškina, 2013).

Globalizacijos procesas labiausiai reiškiasi politikoje ir ekonomikoje. Bet ekonominė globalizacija nėra susijusi su aukštesnėmis vertybėmis. Vertybės, kultūra, priklauso nuo bendruomenės ir atskirų individų, o tai reiškia, kad globalizacijos procesas gali kažkiek paveikti kiekvieną tautą. Svarbu, kad kiekvienas asmuo turėtų principines nuostatas ir išlaikytų ne tik moralines vertybes, bet ir identitetą. Globalizacijos sukelti reiškiniai kelia tautiškumo, tautinės kultūros išlikimo klausimus.

Liaudies ugdymo patirties ir tautinės kultūros santykį, individo buvimo tautoje būdą nagrinėjo S. Šalkauskis (1933), A. Maceina (1934); F. Jucevičius (1970) nagrinėjo išeivijos tautiškumą, Vydūnui (1911, 1920, 1932, 1936) rūpėjo žmogiškumo sąvoka, tautos dvasinės stiprybės ugdymas, tautos kultūra, dvasinis tautos lygis, jis pateikė kultūros sampratą. G. Beresnevičius (2001) tyrinėjo ir susistemino lietuvių mitologiją, B. Kuzmickas (2009) tyrinėjo tautos tapatumo sąmonę, lietuvių savimonės bruožus.

Temos aktualumas. Atsiradus galimybei žmonėms keisti gyvenamąją aplinką ir išvykti į kitas užsienio šalis, iškyla daug klausimų, ar sugebėsime išsaugoti lietuviybę, tautinę kultūrą, savo tautos tradicijas, kalbą. Puoselėti tautos kultūros paveldą įmanoma įvairia raiška: šeimos tradicijų tęstinumu, kalendorinių švenčių šventimu, šokiais, muzika, dainomis, tautosaka, liaudies pasakojimais ir kitomis formomis. Puoselėti tautiškumą yra kiekvieno piliečio garbės reikalas, pasididžiavimas savo tautos kultūra bei jos tradicijomis.

Tyrimo problema: kaip Airijos lietuvių bendruomenė vertina tautinės kultūros puoselėjimą, ar veikia sutampa su bendruomenės lūkesčiais; kokiomis priemonėmis ir raiškos būdais stengiasi išsaugoti lietuviybę emigracijoje. Tačiau analizuojant literatūros šaltinius paaiškėjo, kad autoriai plačiai aptaria tautiškumą, lietuviybę, tautinę kultūrą, bet apie tyrimus ir išsamią literatūrą apie

puoselėjimo specifika bendruomenėje ir galimybes bendruomenėje kalbama labai fragmentiškai. Taigi, šį faktą galima traktuoti kaip aktualią ir darbo naujumą atskleidžiančią problemą.

Probleminiai klausimai: kokie veiksniai daro įtaką tautinei kultūrai emigracijoje, jos puoselėjimui Airijos lietuvių bendruomenėje.

Darbo objektas – tautinės kultūros puoselėjimas emigracijoje.

Hipotezė – tikėtina, kad Airijos lietuvių bendruomenėje tautinės kultūros puoselėjimo lemiantis faktorius yra emigrantų savęs traktavimasis kaip lietuvių, bendruomenės egzistavimas, lietuvių šeštadieninės mokyklos edukaciniai užsiėmimai, katalikų bažnyčios labdaros ir socialinė veikla, lietuvių, gyvenančių emigracijoje, šeimos palaikomi ryšiai su gimtine, artimaisiais.

Tyrimo tikslas – atskleisti tautinės kultūros puoselėjimo galimybes Airijos lietuvių bendruomenėje.

Tyrimo uždaviniai:

- 1) apibūdinti tautinės kultūros sampratos ir apibrėžimo aktualumą;
- 2) atskleisti tautiškumo esmę;
- 3) charakterizuoti tapatybės bruožus;
- 4) identifikuoti tautinės kultūros vertybių svarbos suvokimą visuomenėje;
- 5) nustatyti tautinės kultūros puoselėjimo galimybes Airijos lietuvių bendruomenėje;
- 6) atlikti empirinį tyrimą, atskleidžiantį tautinės kultūros galimybes Airijos lietuvių bendruomenėje.

Tyrimo metodai: mokslinės filosofinės, kultūrologinės, pedagoginės literatūros šaltinių analizė; anketinė Airijos bendruomenės narių apklausa raštu, naudojant kiekybinio tyrimo elementus; duomenų rezultatų analizė, aprašomosios statistikos metodu pagal SSPS (*Statistical Package for Social Sciences*) kompiuterinės programinės įrangos aprašomosios statistikos paketą.

Tyrimo imtis ir bazė. Tyrime dalyvavo 117 Airijos lietuvių bendruomenės nariai, įsikūrę Dubline. Visi tyrime dalyvavę asmenys buvo bendruomenės nariai, įvairaus amžiaus ir išsilavinimo.

Tyrimo procesas. Anketa buvo išdalyta 2013 m. pabaigoje gruodžio 28 d. ir atsiimta 2014 m. sausio 5 d. Tyrimo procedūrą sudarė keli etapai: 1) anketos kūrimas; 2) tyrimo eiga; 3) tyrimo metu gautų duomenų apskaičiavimas ir analizavimas.

Tyrimo klausimynas. Tiriant buvo naudotas klausimynas, kurį sudarė dvi dalys: kreipimasis į respondentą ir pateikti teiginiai kuriuos reikėjo pažymėti – jų buvo 48, iš jų 36 buvo uždaro, 5 – atviri ir 7 – pusiau uždaro tipo. Klausimyną sudarė šios tyrinėjamos sritys: 1) respondentų demografiniai duomenys; 2) veiksniai, lemiantys tautinės kultūros puoselėjimo galimybes Airijos lietuvių bendruomenėje; 3) veiksniai, lemiantys tautinės kultūros puoselėjimo problemų atsiradimą,

3) tautinės ugdymo formos, raiška. Kiekybinio tyrimo duomenims apdoroti buvo naudojamas kompiuterinis statistinių programų paketas SPSS, Excel.

Tyrimo etapai:

- 1) 2013 m. rugsėjo – gruodžio mėnesiais: temos pasirinkimas, tyrimo objekto, tikslo ir uždavinių formulavimas bei mokslinės literatūros studijavimas;
- 2) 2014 m. sausio – rugsėjo mėnesiais: koreguojamas tyrimo tikslas, uždaviniai, hipotezė ir problema. Siekiant išsiaiškinti Airijos lietuvių bendruomenėje tautinės kultūros puoselėjimo ypatumus, kuriama diagnostinio tyrimo metodika, studijuojama mokslinė literatūra;
- 3) 2014 m. rugsėjo – sausio mėnesiais atlikta anketinė apklausa, tautinės kultūros puoselėjimo galimybių tyrimas Airijos lietuvių bendruomenėje, tyrimo statistinė analizė;
- 4) 2014 m. sausio – gegužės mėnesiais: tyrimo rezultatų analizė ir mokslinio darbo rašymas.

Tyrimo naujumas ir reikšmingumas. Žmonių požiūris į tautinės kultūros puoselėjimą emigracijoje nėra visiškai ištirtas, mokslinių tyrimų šia tema nedaug. Tai skatina domėtis tautinės kultūros išsaugojimo problemomis emigracijoje, norint atskleisti būdingus tautinio identiteto bruožus, aplinkybes, veiksnius, kurie padėtų išlaikyti asmens identitetą. Tyrimo rezultatai padės atskleisti emigracijoje pakitusias tautinio identiteto raiškos formas. Šie rezultatai reikšmingi visuomenei, besidominčiai tautinės kultūros išsaugojimu. Gauta informacija taip pat padės atsakyti į klausimą, ar emigracijoje žmonės turi potencialą išlaikyti tautinę savimone, tautiškumą, tradicijas ir savigarbą.

Darbo tikslas lėmė darbo struktūrą. Darbas susideda iš dviejų pagrindinių dalių: teorinės ir tiriamosios. Teorinėje dalyje nagrinėjama tautinės kultūros samprata, tautos kaip dorovinių vertybių sistemos svarba asmenybės vertybinių principų formavimuisi, aptariamos dorovinės vertybės – kalba, religija, tautiškumas, pabrėžiama jų svarba tautinio identiteto formavimuisi bei išlaikymui.

Tiriamajoje dalyje aprašomas empirinis tyrimas, kuris padėjo atskleisti tautinės kultūros galimybes Airijos lietuvių bendruomenėje, išsiaiškinti, kokios ugdymo formos padeda išsaugoti tautinę kultūrą, atskleidė žmonių savijautą, parodė, su kokiomis problemomis susiduria norėdami išlaikyti tautinį identitetą. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados, kuriose apibendrinami gauti rezultatai. Darbe pateikta: 32 lentelės, 10 paveikslų, 109 literatūros šaltinių.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, teorinė dalis, tyrimas ir jo duomenų analizė, pateikiamos baigiamosios išvados, santrauka, literatūros sąrašas.

1. TEORINIAI TAUTINĖS KULTŪROS YPATUMAI

1.1. Kultūros samprata

Norint pradėti nagrinėti tautinės kultūros puoselėjimo galimybes emigracijoje, pirmiausiai reikia išsiaiškinti, kas tai yra kultūra.

Kultūra padeda orientuotis savo visuomenėje ir perduodama iš kartos į kartą. Kultūros persmelkti mąstymo, jausmų ir veiklos būdai, kurie leidžia apibūdinti šią visuomenę ir dėl kurių visuomenę galima atpažinti. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad egzistuoja apie 150 kultūros sąvokos apibrėžimų, vienareikšmiškai jos apibrėžti neįmanoma. Literatūroje ir įvairių mokslininkų pateikiami skirtingi apibrėžimai, tad atitinkamai skiriasi ir kultūros suvokimas.

Kultūra dar 18 a. buvo tapatinama su žmogaus ir visuomenės raida. Sąvoka kultūra ir civilizacija tuo metu buvo vartojamos kaip sinonimai. Tik 19 a. kultūros samprata tapo filosofine ir moksline kategorija. Baroko, renesanso epochoje kultūra buvo visuomenės vertybės kriterijus, o civilizacija siejama su visuomenės kategorijomis. Tačiau civilizaciją nuo kultūros buvo bandyta atskirti, ir civilizacija ėmė reikšti socialinę visuomenės sandarą, o kultūra – dvasinę žmogaus raidą.

Šiuo metu kultūra suvokiama ir vartojama įvairiomis reikšmėmis, pavyzdžiui, antropologas M. Harris (1927 – 2001) teigia, kad „kultūra susijusi su išmoktomis, visuomeniškai įgytomis mąstymo ir elgesio tradicijomis, kurios aptinkamos žmonių visuomenėje, išskyrus žmonių kopijuojamą mąstymą, jauseną ir elgesį“ (Harris, 1998, p.7).

Kultūra – tai sistema, apimanti visa, kas žmogaus yra sukurta ne tik materialioje, bet ir dvasinėje sferoje, išskyrus tikėjimą, mitinį pasaulį, tradicijas, papročius, žinias, mokslą, meną, moralines, dorovines normas, švietimo formas, teisę, žmogaus įpročius, elgesį, santykius.

Kaip teigia V. Kavolis (1995) „kultūra yra viskas, ką žmonės pagamina, ir tai, kas jiems ką nors reiškia“ (Kavolis, 1995). E. Gellneriui (1925 –1995) kultūra idėjų, ženklų, elgesio ir bendravimo būdų sistema (Gellner, 1996).

Kaip teigia E. Taylor (1642 –1729) kultūra – tai sudėtinga visuma, apimanti žinias, tikėjimą, meną, moralę, teisę, papročius ir visus kitus gebėjimus ir įpročius kurie susikaupė per ilgus socialinių grupių egzistavimo amžius ir perduodami visuomenės nariams (Romanovas, 2006).

A. Maceina (1993) teigia, kad „kultūra yra viskas, ką žmonės sukūrė per amžius, ir taip, kaip žmogus supranta per vidinį nusiteikimą, kuris slypi kiekvieno žmogaus prigimtyje ir skirtingai pasireiškia taip pat per kultūrinį veiksma“ (Maceina, 1993 p.354). Kultūra sudaryta iš įvairiausių elementų: tautinių simbolių, vertybių, kalbos, normų ir sankcijų.

Simboliai – tai veiksmai, kurie turi sutartinę reikšmę ir idėją. Simboliai išreiškiami daiktais, žodžiais, garsais ir vaizdais. Kalba tai sistema, veikianti kaip garsų sistema, turinti griežtas taisykles ir padedanti perimti patirtį. Kalba – tai kultūros perdavimo priemonė, nes:

- 1) kalba išreiškia visus poreikius;
- 2) kalba – socialinis veiklos įrankis;
- 3) kalba leidžia sujungti į vieną socialinį poveikslą reiškinius, esančius už žmonių tiesioginės aplinkos ribų;
- 4) kalba galima apibendrinti patirtą patyrimą ir perduoti iš kartos į kartą.

Vertybėmis vadiname pripažintas idėjas, įsitikinimus, tikslus, kurių verta siekti. Vertybės gali būti: asmeninė sėkmė, darbas, materialinė gerovė, dvasiškumas, humaniškumas, lygybė, asmens laisvė, racionalumas, pažanga ir kt. A.L. Kroeberis (1993) savo darbuose laikosi nuomonės, kad norint pažinti kultūrą, reikia visų pirma žinoti jos vertybes, nes be jų bus nesuprantama ir neaišku, kur jos krypta ir kas jas telkia (Kroeber, 1993). Normos tai – lūkesčiai, taisyklės, standartai, reguliuojantys žmonių elgesį. Sankcijos – tai skatinimai ir bausmės, kurios verčia laikytis normų (plg. kultūros prigimtis, 1993, sud. Bieliauskas, Juknevičius).

Kultūros suvokimas yra neatskiriamas nuo visuomenės sąvokos, nes kultūra gali egzistuoti tik tada, jei egzistuoja visuomenė, ir priešingai, kiekvienai tautai, visuomenei yra būdinga tam tikra kultūra, kuri yra kuriama ir funkcionuoja tik žmonių bendruomenėje. Kiekviena tauta yra savita, per daugelį amžių suformavusi tik savo tautai būdingus bruožus, elgseną, mastymą, papročius. Pvz. katalikams būdinga Kūčių vakarienė, o pravoslavai jos nepripažįsta; vadinasi vienoms tautoms kai kas yra priimtina, o kai kas ne. Ir tai yra kultūros fenomeno pripažinimas. Kultūra neatsiejama nuo religijos, nes besiformuojanti religija perima konkrečiam sociokultūriniam arealui būdingas kultūrinės raiškos formas, simbolius ir mentalitetą. Kultūra suvokiama kaip religijos pagrindas.

Vydūno (1868 – 1953) požiūriu, religija yra tarsi gelminis kultūros variklis, josios vyksmo katalizatorius ir prasmingumo orientyras. Vydūno kultūrologinėje koncepcijoje kultūros raida glaudžiai siejasi su religinės sąmonės reiškimosi ypatumais žmonijos istorijoje (Vydūnas, 1990).

Anot G. Beresnevičiaus (1995), teigimu „religinės idėjos glūdi ištisų kultūrinių darinių ištakose. <...> Be Mahometo ir islamo idėjos mes nesuprasime arabų pasaulio <...>“ (Beresnevičius, 1995, p.311).

A. Maceinos (1991) nuomone, „tikrumoje ne religija telpa kultūroje, bet kultūra religijoje“ (Maceina, 1991, p.90).

Didžiausia kultūros dalis – subkultūra. Kaip teigia D. Riesman (1950), subkultūra tai kultūros variantas, būdingas tik tam tikrai žmonių grupei, kurią sieja bendra pasaulėžiūra, bendri pomėgiai, socialinė padėtis, išvaizda ir kiti ypatumai. Subkultūra dar vadinama žmonių visuma, besiskirianti

nuo didžiosios kultūros, kuriai priklauso tam tikri elgesio ypatumai, tikėjimai, nuostatos, pomėgiai. Subkultūros nariai vienas kitą atskiria pagal tam tikrus elgsenos, aprangos požymius. Subkultūros gali susiformuoti tam tikroje žmonių grupėje, kurią sieja rasinė, tautinė, priklausomybė.

Apibendrinant galima teigti, kad kultūra – tai sudėtinga visuma, apimanti žinias, tikėjimą, meną, moralę, teisę, papročius ir visus kitus gebėjimus kurie susikaupė metų tėkmėje ir perduodami ateinančioms kartoms. Požiūriai, jausmai skiriasi, nes tam tikrą socialinę grupę sieja skirtingi kultūriniai idealai, pvz. prietarai, literatūra, menas, paminklai, mada, simbolika.

Elgsenos aspektu kultūra gali būti išmoktas elgesys, gyvenimo būdas, stilius. Kultūra nėra vienalytė, tai praeities ir dabarties vertybių sistema, grindžiama asmens elgesiu, mąstymu, bendravimu bei žmogaus kūrybinių galių bei dvasinių potencijų realizavimu socialinėje veikloje. Kultūra išreiškia ir atitinka visuomenės poreikius, vertybes, kurios perduodamos laike ir erdvėje. Subkultūra yra didžiosios kultūros dalis, daugiau ar mažiau į ją integruotas, nors aiškiai iš jos išsiskirianti tam tikrais bruožais; subkultūros narius jungia bendra tautybė, kalba, rasė. Kalba kultūros perdavimo priemonė, nes ja žmogus išreiškia norus, poreikius, lūkesčius.

1.2 Tautinės kultūros samprata

Etnologijos enciklopedijoje (2011) teigiama, jog „etninė kultūra yra etninės bendruomenės (tautos, etnoso) kultūra“. Šis terminas skirtingose šalyse nevienodai aiškinamas. Lietuvoje jis vartojamas, šalies etninės daugumos ir tautinių mažumų kultūrai apibūdinti. Vieni tyrinėtojai etninės kultūros sąvoką vartoja apibūdindami visą tautos kultūrą (nuo etninės bendruomenės susiformavimo iki mūsų dienų imtinai), o kitiems asocijuojasi tik su tam tikros tautos tradicine kultūra.

N. Braroe (2002) teigia, kad „etninė kultūra, suvokiama kaip šalies etninės daugumos kultūra, bet šios sąvokos nevartoja jokios Europos šalies mokslininkai. Panašia prasme kaip Lietuvoje šis terminas vartojamas Kinijoje, Japonijoje. Bet pastarojoje vartojamas tik etnopolitiniame kontekste nacionalistinių ideologijų kultūriniam aspektams įvardyti. Amerikos žemyne etninės kultūros terminas kartais pavartojamas praityje buvusių arba dar gyvuojančių genčių kultūrai pažymėti“ (plg. Kalnius, 2008).

Lietuvoje etninės kultūros terminas praityje taip pat nebuvo vartojamas, todėl šis terminas kitų šalių mokslininkams kėlė galvosūkį. Vakarų šalių humanitariniuose ir socialiniuose moksluose skirtingose šalyse liaudies kultūra buvo vadinama įvairiais pavadinimais, kurie yra liaudies kultūros sinonimai. „Visa tautos kultūra tiesiog vadinama tam tikros tautos kultūra“ (plg. Kalnius, 2008).

I. Merkienė (1997) teigia, kad etninė kultūra yra „nuo pat pirmųjų save suvokusių genčių iki pat šiandieninę tautą sudarančių narių – veikla ir tos veiklos rezultatai“ (Merkienė, 1997, p.26 – 27). Panašiai mano ir A. Vyšniauskaitė (1998), tvirtinanti, kad „etninė kultūra – tai visos tautos (etnos) socialinių sluoksnių istorijos eigoje sukurta <...> iš kartos į kartą perduodama ir nuolat atsinaujinanti ne tik materialinės, ir dvasinės veiklos vertybių visuma“ (Vyšniauskaitė, Stoškus, 1998, p.1– 4).

Pasak A.Vyšniauskaitės (1997) etninėje kultūroje pasireiškia žmonių grupei savitas gyvenimo būdas: pasaulėjauta, papročiai, tautosaka, tautodailė, muzika, choreografija, įvairūs gamybos įgūdžiai, įpročiai, apranga, maistas, elgesys, bendravimas, architektūros ypatumai ir kt. (Vyšniauskaitė, 1997).

Tautos etninė kultūra – nuolat atsinaujinantis reiškinys: kai ko atsisakoma, o kai kas naujo įsisavinama, bet priimama tik tai, kas atitinka tautos tapatumo ir tautinės savimonės supratimą; etninę kultūrą sudaro kultūros paveldas ir gyvoji tradicija. Etninė kultūra įpareigoja būti ištikimiems savajai tautai, tradicijoms, rūpintis meno savitumu. Etninė kultūra – tai konkrečios visuomenės, bendruomenės savitumą ir išskirtinumą palaikanti kultūra. Ji neatskirama tautos kultūros visumos dalis. Etninei kultūrai priklauso gyvavimo arba išnykimo dėsningumai taip pat kaip kultūrai ar kitoms kultūros apraiškoms. Tautos charakteris, kultūros, gyvenimo ypatumai, klimatas lemia etninės kultūros savitumą. Kai kurių tautų atstovai negali gyventi ten, kur šalta, pavyzdžiui, australas nepakels Sibiro šalčio.

Tautinės kultūros klausimais XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje domėjosi J. Lindė – Dobilas (1872 – 1934), M. Pečkauskaitė (1877 – 1930), J. Šliūpas (1861 – 1944), Vydūnas (1868 – 1953), S. Šalkauskis (1886 – 1941). Šie įžymūs literatai, filosofai nagrinėjo lietuvių tautinį individualumą, kėlė puoselėjimo būtinybę, akcentavo, ką galima perimti iš kitų tautų ir nuo ko reikia atsiriboti. Tautos savitumą formuoja etnis tautos pobūdis, tautos gyvenamoji aplinka, istorinis likimas (Šalkauskis, 1991).

Tautosaka, etnomuzika, tautodailė, kalendorinės šventės, papročiai ir kt. reprezentuoja tautinės kultūros dvasines vertybes. Šie žanrai turi didelę kiekvienos asmenybės raidai. Etnokultūros, kaip ir viso meno, paskirtis – paversti žmogiškąsias vertybes estetinėmis ir taip išsaugoti savo unikalumą. Šventės, apeigos – tautinės socializacijos priemonė. Tautinės kultūros turinio išgyvenimas lemia tradicinių vertybių puoselėjimą. Kiekvienas tautos atstovas siekia išsaugoti ir etnoaplinką (baldus, rūbus, keramikos, molio dirbinius ir kt.), kurie atspindi protėvių estetinę pasaulėžiūrą. Kiekvienas tautos žmogus, perimdamas savo tautos dvasines vertybes, per nacionalinius simbolius susitapatina su protėviais, išsiugdo pagarbos ir meilės gimtinei jausmus, kurie yra pilietiškumo garantas (Sezemanas, 1934).

Šie kriterijai tai tik struktūriniai komponentai, kurie siejasi su tautos kultūra. Tautinės kultūros, taip pat kaip ir kultūros apskritai, pagrindiniai ypatumai yra estetinė jos specifika, vertybinė prigimtis. Tautinė kultūra turi paskirtį – vertybes susieti su tautiškumu ir padėti suformuoti vertybines nuostatas – asmenybės pamatą.

A. Kalnius (1935) teigia, kad veiksniai, formuojantys tautą ir veikiantys jos egzistavimą – tai bendra tautinė grupės kilmė, kalba, bendras išgyventas likimas, kultūra, mąstymas. Kultūros tęstinumas be kalbos neįmanomas. Kultūros raiška yra kalba, tai yra svarbiausias tautos individualybės bruožas. Per kalbą žmogus jaučia glaudų ryšį su bendruomene, tapatinasi su tauta (Kalnius, 1935).

Pasak S. Šalkauskio (1991), tauta yra svarbiausias nacionalinės kultūros elementas. Tauta, gindama savo kalbą, gina ir savo tautybę, egzistavimą. „Tautos kalba yra ryškiausias tautos dvasios kūrinys, kuris geriausiai charakterizuoja tautos individualybę“ (Šalkauskis, 1991, p.153). Kalba yra tautinės kultūros puoselėtoja, saugotoja, joje yra sukaupta istorinė patirtis, viltys ir lūkesčiai.

A. Maceina (1991) įsitikinęs, kad „kalba yra tarsi tautos siela: kol ji gyva, tol gyva ir tauta. Ir priešingai, nyksta kalba, nyksta ir tauta. Tik ypatingas istorinis likimas gali išgelbėti tautą, netekusią savo kalbos. Paprastai žlugus kalbai, ir tauta netenka savo individualybės“ (Maceina, 1991, p.174). Galime įžvelgti kiekvienos tautos savitą tautinį charakterį, kultūros dvasią, kuri išreiškiama kalboje, literatūroje, mene, religijoje.

S. Šalkauskio (1991) teigimu, tauta privalo išsaugoti savo unikalumą, bet kartu ir gerbti bei puoselėti bendražmogiškąsias vertybes: „Tautos pašaukimo užbrėžtas uždavinys yra individualus tautine savo lytimi ir universalus savo bendru žmogiškuoju turiniu“ (Šalkauskis, 1991, p.169).

Tautinė kultūra neįsivaizduojama be atributų, kuriuos galėtume vadinti prigimtiniais tradiciniais. R. D. Lewis (2002) yra bandęs pasaulio tautines bei regionines kultūras suskirstyti į grupes. Visas tautas suskirstė į tris pagrindines grupes. Pirma grupė telkia dėmesį į tikslą, viską kruopščiai organizuoja, viską planuoja. Antra grupė kreipia dėmesį į žmones, ieškodami tarpusavio ryšių. Trečia grupė telkianti dėmesį į pagarbą kitoms tautoms (santūrūs, intravertai).

Pirmai grupei, kaip teigia R. Lewis, priklausytų: švedai, šveicarai, vokiečiai, olandai – jie pasižymi kryptingai organizuota elgsena, nesiblaško ir susikaupia ties vienu darbu. Vokietis, šveicaras linkęs vienu metu spręsti tik vieną iškilusią problemą, susikaupti ties viena kokio nors projekto dalimi, tada ir rezultatas yra tobulesnis. Kitų tautų atstovai – italai, rusai, prancūzai, arabai arba afrikiečiai daro viską priešingai; – vienu metu dirba keletą darbų. Antrai grupei priklausytų portugalai, ispanai, slavų tautų atstovai, šių tautų žmonės nepaiso punktualumo, nepasižymi kantrumu, neišklauso kitų žmonių iki galo, visada pertraukia, pokalbiai būna jausmingi, visada linkę ieškoti pasiteisinimų. Trečiai grupei priklausytų japonai, kinai, korėjiečiai, turkai, suomiai, šie

žmonės geriausi klausytojai, susikaupia tuo, ką sako kalbėtojas, nenuklysta į šalį (plg. Grigas, 2002).

Tautinė kultūra – tai žmonijos turtas, kuri suburiantis žmones, skatinantis domėtis naujovėmis, sukeliantis įvairių diskusijų. Tautinė kultūra apima ne tik menus, bet ir vertybių sistemas, tradicijas, įsitikinimus, gyvenimo stilių. Kiekviena tauta yra išlaikiusi ryšį su senąja kultūra, pavyzdžiui lietuviai turi didžiąsias tradicijas, įvairius ritualus, religiją ir t.t. Jų išsaugojimas lemia tautos, kaip etninio – kultūrinio fenomeno, išlikimą bendroje tautų kultūrų mozaikoje. Lietuvoje egzistuoja nekrokultas – tai viena iš didžiųjų tradicijų Lietuvoje. Nekrokulto šaknys labai senos, išlaikiusios daug archajiškų bruožų ir mitologinių elementų (Trinkūnas, 2009).

Pasaulyje egzistuoja įvairių kultūrų, ir jos visos yra unikalios; skirtingų kultūrų žmonės tuos pačius dalykus vertina skirtingai, skiriasi ir elgesio normos. Pagal religinius, geografinius ir istorinius požymius yra išskirtos aštuonios kultūrinės zonos: Lotynų Amerikos, Indijos, Afrikos, Okeanijos, Islamo, Rytų Azijos, Vakarų krikščioniškoji ir Eurazijos. Islamo kultūroje šeima apibrėžiama kaip vyro ir moters (ar kelių moterų iki keturių vienu metu). Musulmonai dažnai prausiasi, kvepinasi nes švarumas reikalingas ne tik kasdieniam penkiakartiniam meldimuisi, bet taip pat ir sveikatos išsaugojimui. Kinija viena iš didžiausių kultūrinių regionų Rytų Azijoje jungianti daug kultūrinių tradicijų. Kinijoje nuo seno šeima laikoma didžiausia vertybe, todėl apie šeimą vengiama kalbėti viešai, visada norima išlaikyti gerą reputaciją. Konfucianizmas – Kinijoje kilęs mokymas, moralinių nuostatų rinkinys, bet drauge ir religija. Konfucianizmas akcentuoja ištikimybę, socialinę harmoniją, pagarbą tėvams, vyresniesiems. Japonijoje įprasta sveikintis nusilenkiant, tai pagrindinis sveikinimosi elementas, lietuviai vienas kitam paspaudžia dešinę ranką. Japonijoje kokiu kampu nulenkiama galva priklauso mandagumo lygis, žiūrėti japonui į akis nėra įprasta, tai drovi kultūra, jeigu ilgai žiūrima, tai jau blogos manieros. Afganistane, Azerbaidžane žmonės valgo rankomis ir sėdėdami ant grindų - kilimų (plg. tarpkultūrinio pažinimo vadovą dirbantiems su trečiųjų šalių piliečių šeimomis. Tarptautinė migracijos organizacija, 2013).

Kalbėdami apie kultūrą dažniausiai minime: liaudies meną, šokius, dainas, tautinius drabužius, nacionalinę virtuvę. Tarp žmonių egzistuoja ir kultūrinių skirtumų: vieni mėgsta kalbėti garsiai, gestikuliuoti, reikšti jausmus. Bet visų tautų atstovus sieja noras turėti stiprią sveikatą, tikėjimą, viltį, laisvę, būti stipriam, išsakyti savo poreikius, nejauti baimės, pasitikėti savimi, turėti ir išsaugoti savo tautos patriotizmą.

Kaip teigia B. Kuzmickas (2013), tautų kilmės šaknys labai gilos; tai rodo kalba, kultūra ir kitokios iš kartos į kartą perduodamos etninės duotybės. Kiekvienos tautos istorijoje slypi tam tikri siekiai, kuriuos tauta įgyvendina realizuodama savo laisvę, kurdama kultūrą ir ugdydama savo tautos piliečius (Kuzmickas, 2013)

Unikalią tautos kultūrą sudaro kalba. Tauta yra žmogaus buvimo realybė, nėra žmogaus, kuris nepriklausytų jokiai tautai. Tauta yra istorinės raidos vaisius ir brangiausias tautos lobis ir jos tapatybės svarbus požymis yra gimtoji kalba. Bet žmonių bendrija tampa tauta ir dėl kitų jungčių: bendro istorinio likimo, tos žemės, kurioje vyksta tautos istorinė drama, bendrų biologinių prielaidų ir dėl viso to pagrindu susiklosčiusios tautos kultūros. Papročiai, bendravimo būdas, įprastinė buvimo aplinka; istorinė atmintis, pasakos ir dainos, savoji literatūra ir visi kiti menai; peizažas ir klimatas, dangus, žemė, vandenys – tie dalykai formuoja tautos galvoseną ir jauseną, sieja ją su kitais savo tautos žmonėmis. Žmogus neturi kitokios egzistavimo formos, kaip tik buvimą tautoje. Tai reiškia, kad tauta – žmogaus buvimo duotybė. Žmogus laikosi savos tautos įprastų elgesio stereotipų, šneka tautos kalba, laikosi įstatymų, dalyvauja politikoje. Jeigu visuomenės atstovas išeina iš savo prigimtosios tautos, jis įeina į kitos tautos būtį, taip sudarydamas sąlygas savos tautos išnykimui (Kuzmickas, 2009).

Kiekvienos tautos atstovo pareiga, kaip teigia S. Šalkauskis (1992), turi ypač saugoti tautines tradicijas, taip atlikdama tautos kūryboje materialinio pagrindo vaidmenį. Ne tik išsilavinusiai inteligentijai, bet ir tautos mažumai tenka pareiga tautinę civilizaciją pakelti į aukštesnį lygį, suteikdama tautinei kultūrai visuotinį žmogaus dvasios turinį, bendradarbiavimas tarpusavyje yra būtina sąlyga tautinės kultūros plėtotei (Šalkauskis, 1992).

Apibendrinant galima teigti, kad tautinė kultūra yra kiekvienos tautos būtis, išlikimo ir tvirtumo esmė, nacionalinės kultūros pamatas, tauta, besiremianti savo kultūra, gali palaikyti savų tautiečių brandumą, pasaulėlio civilizacijoje dalyvauti lygiavertiškai. Tautinė kultūra laiduoja savo tautos nariams galimybę pažinti savąją kultūrą, jos reiškinių įvairovę, suvokti senosios kultūros papročių, apeigų, švenčių prasmę, gilintis į protėvių būtis ir buities esmę, jausti pagarbą savajai kultūrai. Tik suvokęs kultūros esmę žmogus gali taikyti seniausias tos tautos vertybes dabarties sąlygomis. Tautinė kultūra yra nuo pirmųjų save suvokusių genčių iki pat šiandieninę tautą sudarančių narių veiklos rezultatai. Tautinė kultūra – tai visų pasaulio tautų per šimtmečius sukurta ir perduodama iš kartos į kartą, nuolatos atsinaujinanti, bet kai ko atsisakanti, o kai ką naujo įsisavinanti, bet tauta prisiima tik tai, kas atitinka tautos tapatumo ir tautinės savimonės supratimą. Kiekvienos tautos kultūra įpareigoja jausti pagarbą savajai tautai, tradicijoms, rūpintis ir perteikti ateinančioms kartoms. Tautos, išlaikydamos savo kultūrą, palaiko savitumą, taip pat ir išskirtinumą, nes pasaulyje egzistuoja daug kultūrų – vienos agresyvios, kitos melancholiškos, romantiškos, intravertiškos. Mitologija, religija, tautosaka, liaudies šokiai, muzika, visuomenės, šeimos tarpusavio santykiai, estetika, žmogaus rankomis suformuotas kraštovaizdis, sudaro tautinę kultūrą, o jos pagrindas - kalba, nes tik per ją yra perteikiamos visos tautinės vertybės.

1.3 Tautiškumo apibrėžtys

Savaime suprantamu dalyku laikome tai, kad gyvename greitėjančių pokyčių laikotarpiu, kai vyksta įvairios permainos. Tobulėja informacinės technologijos, keičiasi politinės idėjos, socialinės gyvenimo sąlygos, dalykų sampratos, taip pat mokslų sąvokos. Bet iš šių pasikeitimų gimsta ir į praktinį gyvenimą kreipiami įvykiai, kurie veikia žmonių gyvenimo būdą, mąstyseną, elgseną. Šiuo požiūriu susilieja dvi sąvokos – tautos ir tautiškumo (Kuzmickas, 2014).

Tautiškumas – tautos būties bruožų visumos suvokimas, ir šis suvokimas įgyjamas palaipsniui, tautos žmonėms plėtojant savo kultūrą, bendraujant su kitomis tautinėmis bendruomenėmis. Tai reiškia, kad tautiškumas suprantamas, kaip idėjinis kultūrinis darinys, kuris yra kuriamas, plėtojamas įvairiomis veiklos formomis – religinėmis, politinėmis, kultūrinėmis (žr. ten pat).

Tautiškumo atributas – tai sąmoningumas, kaip buvimą, išlikimą „pačiu savimi“ įprasminančių simbolių visuma. Buvimas, tiek žmonių, tiek ir tautų, kartais gali būti neatsispindintis, bemintis ir bedvasis, o tai prilygtų savasties neturėjimui, nesugebėjimui kalbėti apie save, ir tai tolygu neegzistavimui (Kuzmickas, 2013).

Tautiškumo savivoka – tai reikšmingas asmens tapatumo elementas. Istorikai aiškina, kad lietuvių tauta susidarė tik XII – XV a., bet tautiškumo savivoka pradėjo reikštis tik XIX a., kai prasidėjo aktyvus tautinio atgimimo judėjimas.

Tautiškumas turi ekonominius, politinius, kultūrinius ir kitokius savo raiškos būdus. Tiksliau būtų kalbėti ne apie kultūrą apskritai, bet apie kultūras, nes joje išsiskiria atskiros sritys ir šakos – etninė, masinė, mėgėjiška, profesionalioji, jos ne tik savo turiniu ir formomis susipina bet ir sutampa. Taigi, kiekvieno žmogaus akiratyje kultūra skleidžiasi kaip daugialypė ir daugiasluoksnė visuma, kuri neatsiejama nuo tautiškumo.

P. Leonas (1933) rašo: „tautiškumas jungia tuos, kurie kovoja, kad tauta galėtų naudotis visos žmonijos kultūros brangenybėmis, ir kurie nori apginti ir apsaugoti tų iškovotų brangenybių naudojimą“ (Leonas, 1933, p.522).

J. Girnius (1961) supranta, kad tautiškumas – tai priklausomybė bendruomenei, kurios narius jungia vienos tautos šeima. Toje šeimoje nariai kalba viena tarme, juos sieja bendras gyvenimo būdas, papročiai, kultūra, tradicijos (Girnius, 1961).

S. Šalkauskis (2012) rašo, kad niekas taip gerai necharakterizuoja tautiškumo, kaip tautos kalba: kurioje atsispindi tautos dvasios turtingumas ir temperamentas (Šalkauskis, 2012).

Pasak A. Maceinos (2008), tautiškumas padeda išlaikyti ir išstbulinti tautines apraiškas visose gyvenimo srityse, pradedant fizinėmis savybėmis ir baigiant kūrybiniais meno užsimojimais, tautiškumas taip pat padeda išlaikyti vietą tautų šeimoje, pateisina istorijos buvimą. Tautiškumas suveda tautas į harmoningą visos žmonijos sąjungą, skelbia taiką, realizuoja dorovės dėsnius tarptautiniuose santykiuose (Maceina, 2008).

M. Guibernau (1996) teigia, kad tautiškumas yra ne kas kita, kaip prisirišimas prie gimtosios žemės, kalbos, vertybių, tradicijų, o tapatybę nustatyti padeda tautiniai simboliai: papročiai, muzika, vėliava, istorija, tradicijos ir kt. Susisaistymas šiomis simbolinėmis reikšmėmis padeda sukurti tautinę tapatybę, kuri žymi tautos bendrą praeitį, dabartį ir siekia žmones sutelkti ateičiai (Guibernau, 1996, p.43). Kalbėdami apie tautiškumą, dažnai manome, jog jo turinys tarsi savaime suprantamas. R. Grigo nuomone (2007), tautiškumas labiau išreiškia žmogaus priklausymą dvasinėmis, idėjinėmis ir tęstinėmis vertybėmis grindžiamai bendruomenei, o pilietiškumas – priklausymą valstybei ir valstybės įsipareigojimą asmeniui (Grigas, 2007).

Visuomenei keičiantis, modernėjant, tautiškumo samprata nuolat keičiasi ir iki šiol vis dar nėra tiksliai suformuluota, atskleista ir išnagrinėta. Apibrėžti giminingą „etniškumo“ sąvoka lengviau nei „tautiškumo“.

R. Grigo (2001) požiūriu, etninės grupės pradėjo kurtis genčių susivienijimo pagrindu. Visais laikais gentys keisdavo gyvenamąją vietą ir giminystės ryšius keitė teritoriniai. Etninės bendrijos atsirado dar vergovinėje epochoje ir jas sudarydavo gentys su artima kilme. Autoriaus teigimu etniškumas gali būti apibrėžiamas kaip kolektyvinė tapatybė su bendra gyvenamąja teritorija, bendra kalba, kraujo giminyste, bei istoriniais kultūriniais simboliais, mitais (Grigas, 2001).

M. Weberio (1921) teigimu etninė grupė sudaryta iš žmonių ir įsitikinusi savo tautos bendra prigimtimi ir pagrįsta tik giminystės ryšiu. Ši M. Weberio teorija padėjo pagrindus susiformuoti bendruomenei. Jo nuomone, tauta tai tam tikrų bendrijų individai, kurie gali išsiugdyti savitą solidarumo suvokimą kitų bendrijų akivaizdoje, taip formuodama etninės bendruomenės politinę tąsą (Weber, 1921).

Tautiškumas negali būti aptariamasis be tautos savimonės. Tautiškumas tai tautos saviraiškos priemonė, kurioje galima išvelgti tautos kūrybinę dvasią, bendražmogiškąsias vertybes, kurias priimtinos ne tik tautai, bet ir visai žmonijai.

Tautos savimonė – tai mąstymo būdas, kuris neatskiriamas nuo tautiškumo. Asmuo žiūrėdamas į kitos tautos atributus jausmų nepatiria, o kai mato savos tautos, pavyzdžiui, šiaudų, medžio dirbinius, tautinius raštus pasijunta esąs tautos atstovas. Tautiškumas slypi literatūroje ir mene, filosofijoje, humanitariniuose ir socialiniuose moksluose, religijoje ir kiekvienoje iš šių sričių yra išreiškiamas skirtingai. Tautos savimonė įvairiais pavidalais slypi istorijos ir kultūros

paminkluose, maldos namuose, bibliotekose, muziejuose. Tautos savimonei šie paminklai svarbūs, nes per juos išsaugome tautos istorinę atmintį (Kuzmickas, 2013).

Tautinė savimonė konstruoja objektyviasias tautiškumo duotybes. Ir šios duotybės yra interpretuojamos ir vertinamos tam tikru savuoju vertybiniu požiūriu. Brandi savimonė pasižymi aktyvumu bei mokėjimu tuo pasinaudoti istoriografijos, filosofijos ir kitokiomis konceptualumo priemonėmis. Jeigu savimonės gebėjimai dėl kai kurių aplinkybių (istorinių, kultūrinių) nusilpsta, neišsiugdomi, arba tai padaroma vėluojant, objektyviosios tautiškumo duotybės egzistuoja tik kaip „žaliava“ kuri bet kada gali atsidurti kitos, svetimos, ne visada tolerantiškos tautinės interpretacijos lauke (žr. ten pat).

Smith (1994) teigia, kad tautinės savimonės aktyvumas išauga tautinio atgimimo ir išsivadavimo kovų laikotarpiu, kai yra stengiamasi gaivinti ir plėtoti savąjį požiūrį, sykiu apimti ir nušviesti objektyviasias tautiškumo duotybes, ypač istorinius įvykius, siekiant atsiriboti nuo svetimų interpretacijų. „Tautinis prisikėlimas apima vidinį apsisvalymą. Svetima kultūrinė įtaka turi būti pašalinta, kad vėl būtų atrastas tikras bendruomenės tapatumas“ (pgl. Kuzmickas, 2013).

Tautiškumas, tauta, pilietiškumas, tautinė savimonė šios sąvokos tarpusavyje turi sąsajas ir jas jungia gimimas tautinėse šeimose, kalba, bendras gyvenimo būdas, papročiai, kultūra, tradicijos. Tautiškumas stiprina tautą, tai tautos gyvybės pamatas.

Išaugus migracijos procesui, didėja pavojus susiniveliuoti, susilieti į vieną pasaulinę masę ir tai verčia mokslininkus susidomėti tautiškumu. Pastaruoju metu atsirado daug sociologinių, antropologinių, istorinių, filosofinių studijų, kurios nagrinėja tautos, tautiškumo fenomenus. Keletas darbų iš užsienio autorių buvo išleista lietuvių kalba: C. Levi – Strausso „Rasė ir istorija“ (1992 m.), E. Gellnerio „Tautos ir nacionalizmas“ (1998 m.) B. Andersono „Įsivaizduojamos bendruomenės“ (2003 m.) ir kt. Šiuose darbuose autoriai nagrinėja tautiškumo sampratų įvairovę.

Lietuvos mokslininkai pradėjo kalbėti apie tautinių tyrinėjimų būtinybę, nes filosofams aktualu spręsti klausimus, susijusius su žmonių santykiais apskritai, istorikai nagrinėja tautos raidą istorijos tėkmėje, o psichologai gilinaisi į santykius tarp etninių grupių ir jų narių.

Pirmieji darbai tautiškumo tematika Lietuvoje pasirodė kartu su tautiniu atgimimu 1988 metais. R. Grigas (1989) išleido knygą „Tautinis mentalitetas“, B. Kuzmickas, L. Astra (1996) „Šiuolaikinė lietuvių tautinė savimonė“, R. Grigas (2001) „Tautinė savivoka“ ir dar daug kt.

R. Grigas (2001) analizuoja įvairių mokslininkų ir tyrinėtojų tautos ir tautiškumo sampratą, pateikia įvairių autorių tautos bei tautiškumo apibrėžimų. Autoriaus nuomone, „tautiškumas yra socialumo atmaina, sietina su kultūra, ypač su etnokultūra: bendravimu, elgsenos normomis, simboliniais ženklais, mąstymo ypatumais, etnokultūrine, etnoistorine atmintimi ir jos tęstinumu. Tautiškumas, išreikšdamas žmogaus identitetą, nusako jo santykį su pasauliu, kitomis tautomis,

priklausomybę įsivaizduojamai žmonių bendruomenei, saistomi labiau dvasiniais nei pragmatiniais ryšiais, taip pat išsiskiriančiai savo specifiniais bruožais“ (Grigas, 2001,p.285).

Apibendrinant galima teigti, kad tautiškumas – tai dalijimasis tuo, ką yra išsaugoję, sukaukę mūsų protėviai, suvokimas, jog esame dėl to, kad saugotume, skleistume bei puoselėtume tautinę kultūrą, siekis pasaulio kultūrų kontekste išlikti savitai, originaliai tautai, pasididžiavimas savo skirtybėmis bei autentiškumu. Tautiškumas leidžia save išskirti iš kitų tautiečių, pavyzdžiui, .meksikiečiai temperamentingi, ispanai aistringi, gruzinai ugingi, lietuviai ramūs, išdidūs, originalūs, tad savo išskirtinumą norisi perduoti ateinančioms kartoms, neišduoti savęs ir nepasiduoti kitų kultūrų įtakoms. Airijos lietuvių bendruomenė leidžia kūrybiškai save išreikšti, užsiimti įdomia, sielą praturtinančia veikla, dalyvauti įvairiuose nacionaliniuose renginiuose, kurie tuo pačiu metu vienija tautiečius, puoselėja kultūrą ir jos tradicijas.

1.4 Lietuvių tautinio identiteto raiškos būdai/ bruožai

Identiteto sąvoka yra vartojama kaip vienalytė, bet psichologine prasme identitetas nėra vienalytis, ši sąvoka susideda iš įvairių kategorijų, kurioms žmogus save priskiria. Žmogus gali būti priskiriamas, arba jį priskiria tautinėms, profesinėms, socialinėms – klasinėms, regioninėms, vietinėms grupėms, jis identifikuoja save su tauta, bendruomene, kasta. Kuri iš šių svarbiausia, asmuo nusprendžia pats. Vieni save priskiria, pavyzdžiui, lietuviams – kiti krepšininkams. Atskiri identiteto elementai gali būti skirtingos svarbos ir lemiami konteksto. Tarkim Lietuvoje gyvenantis asmuo save identifikuoja su tam tikru miestu arba regionu, o emigrantas – su Lietuva ar Europa.

Antropologijoje identiteto sąvoka yra siejama su siekiu pažinti žmonijos įvairovę. Šia sąvoka asmuo gali išreikšti ir apibūdinti save. Identitetas suprantamas ne tik kaip tapatybė, tapatumas, bet taip pat gretinamas su keliama skirtybe. Dauguma žmonių tiki, kad tautinis identitetas yra paveldimas ir egzistuoja objektyvūs kriterijai, leidžiantys juos klasifikuoti ir priskirti prie kažkokios grupės ar kategorijos.

Vaitkevičiūtės (2007) teigimu, identitetas (tapatybė) – tai sutapimas su kuo nors iki pačių smulkiausių dalelių, o psichologiniu aspektu – tai žmogaus vidinė vienovė, savo paties aš (Vaitkevičiūtė, 2007). B. Kuzmickas, L. Astra (1996) teigia, kad „tapatybė“ ir „identitetas“ reiškia tą patį. Identitetas – tai buvimas, išlikimas savimi ir savąjį aš išlaikyti dabartyje ir ateityje (Kuzmickas, Astra, 1996).

Etninis identitetas yra tautinio identiteto neatskiriama dalis; žodis *etnis*, reiškia susiejimą su tam tikra tauta; etninė grupė – tai istorijos eigoje susiformavusi žmonių grupė, turinti bendrą kalbą, kultūros ir religijos bruožų. Šios grupės nariai supranta save kaip vientisą darinį, kuris gali būti

tapatinamas su visų rūšių etniniais junginiais: gentimis, nacija, tauta ar giminingų tautų grupe. Šios grupės nariai turi tam tikrų panašumų, kurios remiasi bendra kilme, bendra kultūra (Juodaitytė, 2002).

R. Grigas (2001), D. Antinienė (2007), G. Merkys (2007) identiteto išraišką įvardija kaip tautiškumą, kuris nusako asmens santykį su pasauliu, su kitomis tautomis, priklausomybę įsivaizduojamai žmonių bendruomenei, išsiskiriančiai savo išskirtiniais bruožais, kurie labiau yra saistomi dvasiniais nei pragmatiniais ryšiais, pasižymi savo specifiniais bruožais, charakteriu (Grigas, 2001; Antinienė, Merkys, 2007).

Tautinio identiteto raiškai apibūdinti svarbi F. Barth (1998) teorija. Pasak autoriaus, identitetai yra kuriami panašumo/skirtumo ribas veikiant socialinėms sąveikoms ir identitetą apibrėžia pats šis ribų procesas, o ne jose esantis kultūrinis turinys. Šis turinys sukuriamas socialinio organizavimosi procesų ir įvairiose socialinėse situacijose ir sąveikose yra kintantis (Barth, 1998).

V. Čiubrinskas (2008) identitetą apibrėžia kaip platesnės reikšmės sąvoką negu tapatybė/tapatumas. Tapatybė, nepaisant to, vadinama sinonimu. Identitetas suprantamas ne tik kaip tapatinimasis, bet gretinamas su terminu skirtumas bei sąvoka kitoniškumas (Čiubrinskas, Kuznezovienė, 2008).

Kiekvieno žmogaus tapatybė yra savita, asmeniška ir gal net kartais komplikuota. Žmogaus asmenybė auga, bręsta, tobulėja ir laikui bėgant keičiasi, o su ja ir jo tapatybė. Savo tautoje ir aplinkoje lengviau išlaikyti savo tapatybę, nes tik tautoje žmogus įsisavina reikalingas vertybes, moralę, principus, išmoksta gerbti ne tik save, bet ir kitus.

J. Reklaitės (2010) teigimu, psichologijoje tapatumo sąvoka vartojama gana plačiai, asmens tapatumas – viena iš svarbiausių asmenybės psichologijos sąvokų, nes tai subjektyvi savęs, kaip individo, derinančio įvairius socialinius vaidmenis, samprata. Žmogus, stebėdamas aplinką, kurioje auga, gyvena ir mėgdžioja joje esančius vaidmenis, taip bandydamas atrasti, kas yra būdinga tik jam, kad išliktų savimi. Todėl identiteto suvokimas neatsiejamas nuo asmenį supančios aplinkos, jos suvokimo ir vertinimo (Reklaitė, 2010).

Taigi, identitetas apibrėžiamas kaip žmogaus arba daikto savybių visuma, pagal kurią mes jį atskiriame nuo kitų. Tautos identitetas remiasi tam tikrais bruožais, kurie leidžia tautą išskirti iš kitų. Tai gali būti kalba, pilietybė, religija arba įvairūs jų deriniai. Tautos unikalumas yra pagrįstas tokiais kriterijais, kaip kalba, bendra istorinė tautos praeitis, bendra kultūra. Kalba yra stiprus individo identifikacijos su tam tikra tautine grupe pagrindas.

Socialiniuose moksluose (socialinis identitetas) identitetas reiškia asmens savęs priskyrimą tam tikrai grupei pagal jos specifinius požymius. Socialinio identiteto reikšmė padidėja vykstant

pasikeitimams tai reiškia, kad identitetas tampa aktualus, kai jam iškyla pavojus. Grėsmė iškyla kai padidėja migracija, industrializacija ir kiti ekonominio pobūdžio pasikeitimai. Kultūra taip pat gali būti identiteto dalis (kultūrinis identitetas) (LKŽ).

D. M. Myers (2000) teigia, kad socialinio identiteto konstruktas – etniškumas, kuris yra apibrėžiamas remiantis bendru protėvių ir kultūros palikimu. Etninis identitetas susijęs su pirminės giminystės ryšiais, bendra kilme ir yra savęs suvokimo dalis. Etninį identitetą galima atskirti iš daugybės požymių: religijos, istorijos, kilmės, kalbos, tradicijų, papročių ir žinoma kultūros. Etninės grupės nariai šiais požymiais išsiskiria iš aplinkos kurioje gyvena, tačiau etniškumas nėra duotybė – to yra išmokstama (Myers, 2000).

Kaip teigia V. Čiubrinskas (2004) socialinio konstrukto raišką formuoja imigrantai iš Lietuvos, praktikuodami lietuviškąjį etniškumą, etniniuose festivaliuose rodydami etninius artefaktus, dalydamiesi etniniais patiekalais, susitinkdami etniniuose klubuose (Čiubrinskas, 2004).

Tautinio identiteto (arba tautinio tapatumo) kaitos klausimu egzistuoja dvi griežtai priešingos pozicijos. Viena iš jų tvirtina, jog „tautinis identitetas yra istoriškai nulemta asmens savybė, kurią jis įgauna gimdamas visam gyvenimui“. Kita dalis mokslininkų pavyzdžiui F. Barth (2003) mano, kad individai gali keisti savo tautybę, jei tam yra palankios aplinkybės, kartais jie tai ir daro. „Tautinis identitetas nėra stabilus, bet kintantis ir prisitaikantis“ (plg. Čiubrinskas, Kuznecovienė, 2008).

Tautinis identitetas tai elementas, kuris jungia tautinius bruožus, bet tuo pačiu ir atskiria tautas. Tautas išskiria ne kalba, rasė ar politinė valdymo forma, bet etnis, nacionalinis identitetas (plg. Čiubrinskas, Kuznecovienė, 2008). Tautinis identitetas yra vienas iš svarbiausių savęs realizavimo procesų. Žmogus gimdamas tautoje gauna protėvių paliktą tautinį paveldą, palikimą sąlygotą tautinio savitumo, tautines vertybes, kultūrą. Nuo tautos priklauso kiek sugebės išsaugoti savo nacionalinį identitetą, kiek galės ir sugebės išlaikyti savo teritoriją, kalbą, etnokultūros paveldą.

M. Taljūnaitės (2004) nuomone, tautinis identitetas svarbus ir emigrantams, nes suteikia tikrumo ir saugumo jausmą. Tautinis identitetas susiformavo nespontaniškai, tai yra išmokstamas ir perimamas elgsenos modelis (Taljūnaitė, 2004). Vadinasi, tautinis identitetas įgyjama savybė, nes tautiškumui būdingos savybės yra perduodamos iš kartos į kartą, pavyzdžiui, papročiai, tradicijos. Šias savybes žmogus nesąmoningai perima iš šeimos, kultūrinės aplinkos, kurioje gimė, auga ir bręsta. Tautinis identitetas yra kolektyvinio pasirinkimo dalykas, istorinis projektas, kurį kiekvienai kartai reikia atnaujinti atsižvelgiant į savo poreikius ir aplinkybes (Čiubrinskas, Kuznecovienė, 2008).

Tautinė savimonė formuoja tautinį identitetą, o tautinis identitetas sudaro tautinės savimonės turinį. Asmuo įsisąmoninęs savąją priklausomybę tam tikrai tautai, perima tos tautos amžiais puoselėtas dvasines ir materialines vertybes, tradicijas, papročius, istorinę patirtį, pažiūras, jauseną taip formuodamas tautinę savimonę. Tautinę savimonę galima apibūdinti kaip vertybių, simbolių, papročių struktūrą. O tautiškumas, tautybė – įgimtos vertybės kurioms reikia augti. Savo tautoje išlaikyti tautiškumą lengva, o tautybę išlaikyti reikalingas sąmoningas apsisprendimas tai daryti.

Anot J. Balčiaus (2005), kalba yra viena iš tautinio identiteto raiškos būdų ir laikomas visos gyvosios planetos gyvybės evoliucijos stebuklu. Kalba ne tik žmonių bendravimo, bet ir vertybių įtvirtinimo, įsavokinimo priemonė, kurios pagalba žmogus verbalizuoja, kodifikuoja, atskleidžia supančią tikrovę (Balčius, 2005).

A. Maceina (2002) yra rašęs, kad „kalboje tauta įkūnija savo pasaulio suvokimo būdą, savo pažiūras į daiktus, savo istoriją, žodžiu visą savo individualybę“ (Maceina, 2002, p.121). Anot Vydūno, „išmoktoji ne sava kalba tegalinti išreikšti tik žmogaus paviršių, bet ne gelmę. O gelminiai dvasiniai dalykai esantys suaugę su tauta, kurios kraujas paveldimas“ (Vydūnas, 1990 p.146).

S. Šalkauskį, A. Maceiną, Vydūną (1933 – 1939) domino identiteto klausimai, taip pat vyko visuomenės diskusijos apie lietuvių psichologinį tipą ir tautinį charakterį. Kiekvieną tautą sieja ne tik bendra kalba, istorinė tautos praeitis, bet ir liaudies kultūra, mentalitetas, charakteris, tautinės vertybės, tradicijos, kraštovaizdis, tautiniai mitai, didvyriai, simbolių sistema.

Lietuvoje yra keturi kultūriniai – etnografiniai regionai. Kiekvienas regionas turi savo istoriją, dialektą, dainas, tradicinius patiekalus, mentalitetą. Kiekvienas asmuo pasirenka kuris identitetas svarbesnis – regioninis ar tautinis. Dar XIX amžiuje S. Daukantas (1793 – 1864) rašė apie „būdą lietuvių ir žemaičių“, taip parodydamas, kad žemaičiai yra atskira tauta. Iš dalies S. Daukantas buvo teisus, nes dzūkams suprasti žemaičių kalbą yra ne ką lengviau nei latvių. Tradicinė regionų virtuvė taip pat skiriasi, Žemaitijoje galima paragauti kastinio, ko Aukštaitijoje nėra, Suvalkijoje galima paragauti kraujinės jukos, o Aukštaitijoje juka vadinama žuvų sultiniu. Regioninis charakteris taip pat skiriasi: suvalkiečiai – godūs, taupūs, žemaičiai – lėti ir santūrūs, bet tarp žemaičių galime pastebėti ir piktybiškumo, nepatikimumo. Etnografiniai regionai skiriasi vienas nuo kito, bet tai netrukdo jų gyventojams jaustis viena tauta. (Beresnevičius, 2002).

V. Čiubrinskas (2007) etnografinį identitetą apibrėžia kaip priklausymą kuriai nors etninei grupei, kurios pagrindas – bendra grupės kilmė. Šiuo atveju akcentuojami ne giminystės ryšiai, o bruožai, kurie grupę išskiria iš kitų (Čiubrinskas, 2007).

Tautinį identitetą nusako ir tautos mentalitetas, pasaulėjautą reiškianti kalba, papročiai, istorinės tendencijos, kultūra, religija, gyvenamoji teritorija, ekonominis savarankiškumas.

Kaip teigia G. Beresnevičius (2002), lietuviai sugeba prisitaikyti nenukėsdami, taip pat neprarasdami savasties. Anot G. Beresnevičiaus (2002), lietuviškąjį charakterį galima įžvelgti Vyčio ir Rūpintojėlio analogijoje. Vytis – veržlus, maištingas, kovotojas, o Rūpintojėlis – ramus, melancholiškas saugotojas.

Filosofas egzistencialistas J. Girnius (1915 – 1994) yra išleidęs knygą, parašytą 1948 metais, paskutinį skyrių pavadino "Žmogiškosios asmenybės rūpestis savo dvasinio primato išsaugojimu", drauge nusakydamas asmenybės identitetą (Girnius, 1998). A. Ranonytė (2004) tautiniam tapatumui remdamasi jo turiniu priskiria šias funkcijas:

- tai veikla, kuri saugo kolektyvines vertybes;
- kuria kultūrinę erdvę, stengiasi išsaugoti autentiškumo ir originalumo poreikį, užtikrina istorinį tęstinumą;
- padeda pasirinkti ir dalyvauti bendruomenės, su kuria tapatinasi, veikloje;
- sudaro sąlygas palaikyti ir naujai užmegzti ryšius su kitais;
- tenkina saugumo ir solidarumo poreikį;
- supažindina su etniniais įsipareigojimais ir lūkesčiais (Ranonytė, 2004).

Atskiroje tautinėje kultūroje individai apibrėžia save ir todėl yra kitų kultūrų atstovų suvokiami bei tapatinami pagal jų autentiškas vertybes ir papročius: priklausomybę valstybei, tautai, tikėjimui, kalbai. Bet tai nėra vieninteliai tautinio tapatumo galimi bruožai, kuriais remiantis galima daryti išvadas ir spręsti apie tautą. Šie elementai tik iš esmės apibrėžia tautinę savimone. Kiekviena pasaulio tauta pirmiausia yra būtent etnosas, pasižymintis savitu gyvenimo būdu, religija. Lietuvių tautinio identiteto bruožai leidžia atskleisti ir sukurti lietuvių tautinio identitetą, suformuoti jo sampratą. Bruožai, kurie padeda mus atskirti nuo kitų yra kilmė, aplinka, kalba, gyvenimo būdas, katalikybė, pilietybė, lietuviški patiekalai, teritorija, krepšinis ir t.t.

Tautinio tapatumo atžvilgiu šventės taip pat atlieka didelį vaidmenį, per šventes, individai dalijasi bendra kultūra, jaučiasi susiję su konkrečia teritorija, bendra praeitimi ir ateities vizija, šventėse apibrėžiama, įvardijama viskas, kas juos sieja, atkuriami ir atgaivinami bendri idealai. Reikalingi simboliai ir ritualai, kad būtų galima išlikti, palaikyti susitelkimą. Svarbu, kad individai ne tik dalyvautų atliekant tradicinius ritualus ar priimtų jau egzistuojančius simbolius, bet nuolat juos perkurtų ir suteiktų jiems naujas reikšmes. Tradicija turi būti kuriama iš naujo ir nuolat aktualizuojama. Tautiškumą suvokti reikia ne kaip akivaizdų ir numatomą, o kaip priklausomą nuo aplinkybių.

Anot A. Ranonytės (2004) teigimu europinis tapatumas tai žemyno kultūrinio ir istorinio paveldo sudedamoji dalis. Tautinis ir europinis suderinamumas priklauso nuo elementų, struktūrų ir

atliekamų funkcijų, bet tuo pačiu yra adekvatus socialinės interakcijos¹ reiškinys. Tautinis ir europinis tapatumas atspindi skirtingus priklausomumo lygmenis, pvz. tautinis orientuotas į vietinę bendruomenę, o europinis priskiriamas tarpkultūriniai jungčiai. Bet tuo pačiu jie priklauso vienas nuo kito ir susaistyti hierarchiniais ryšiais. Europa istoriniame mokymosi procese dar tik mokosi būti atsakinga už joje vykstančius reiškinius, juose adekvačiai dalyvauti, todėl tapatumo raiška nėra baigtinė ir vienareikšmė pasaulyje, kuriame nebėra kito (Ranonytė, 2004).

Identiteto klausimas buvo aktualus ir diskutuojamas ne tik tarpukariu, bet ir dabar, kai aktuali tampa globalinių procesų keliama grėsmė. Globalizacijos procesas nesustabdomas visame pasaulyje, kartu su šiuo procesu jaučiama kultūrinė unifikacija, kuri kelia didelį nerimą tradicinių kultūrų puoselėtojams. Tad kyla klausimas, kaip globalizacija veikia tautinį identitetą. Šiuo metu, globalizacijos paveikti jaunos kartos žmonės privalo išmolti bent viena užsienio kalbą, kuri priklausys vienai iš didžiųjų kalbų, siekiant tam tikrų tikslų ar bendravimo su žmonėmis kurie gyvena užsienyje. Su tuo sutinka ir A. Giddens (2000), teigdamas, kad silpnėjant identiteto tęstinumui ir aktyvėjant naujų identitetų kūrimui įtakos turi globalizacija (plg. Čiubrinskas, 2008). Taip pat, globalizacija yra viso pasaulio socialinių santykių intensyvėjimas, tautas veikia kad ir už daugelio mylių vykstantys įvykiai.

Kiekvieno žmogaus tautiniam identitetui įtakos turi ne tik globalizacijos proceso įtaka, tačiau taip pat ir visa Lietuvos kaip valstybės istorija. Kai Lietuva tapo ES nare, privalėjo priimti globalųjį pasaulį, kuriame egzistuoja bendros nuostatos, taisyklės, kurių laikytis privalo dauguma Europos valstybių. Lietuvai įžengus į šią sąjungą įėjo ne tik į Europos ekonominę erdvę, bet taip pat ir į kultūrinę, socialinę, visuomeninę.

Apibendrinant galima teigti, kad identitetas suprantamas kaip asmenybės priklausomybė tam tikrai grupei, žmogus save identifikuoja su atitinkama tauta ar grupe. Identifikacija reikalinga, kad asmuo suvoktų save, ir jį supančią aplinką. Žmogus nėra izoliuotas, tad aplinka veikia žmonių pasaulėžiūrą, elgsenos modelius. Tautinis identitetas įgyjama savybė, nes tautiškumui kurios būdingos savybės yra perduodami iš kartos į kartą, pvz. papročiai, tradicijos, istorinė patirtis, požiūris, vertybės. Šias savybes žmogus nesąmoningai perima iš šeimos, kultūrinės aplinkos, kurioje gimė, auga ir bręsta. Tautinis identitetas, yra kolektyvinio pasirinkimo reikalas, istorinis projektas, kurį reikia atnaujinti kiekvienai kartai ir atsižvelgiant į savo poreikius ir aplinkybes.

---

¹ Socialinė interakcija - dviejų ar daugiau asmenų tarpusavio sąveika, supratimas ir grįžtamasis poveikis

1.5 Etninės kultūros vaidmuo išsaugojant tapatybę

Visuomenę sujudina kiekviena pertvarkos idėja. Lietuva buvo okupuota 1940 m. Sovietų Sąjungos, vėliau keitė vokiečių okupacija, tačiau Vokietijai karą pralaimėjus, antrą kartą vėl okupavo Sovietų Sąjunga. Ir nuo tada prasidėjo Lietuvos sovietizacija. Lietuva negalėjo laisvai reikštis beveik 50 metų ir tik 1990 m. Lietuvai paskelbus visišką valstybės suverenitetą žmonės atgavo sugebėjimą viešai mąstyti, suprato kokia sąmonė yra paralyžiuota, užblokuota. Lietuvos istorinė praeitis visuomenei atnešė negrįžtamą poveikį. Žmonės suprato, kad dešimtmečiais trukęs visuomeninių idealų ir vertybių ideologizacija, materializmo ir ateizmo propagavimas priklausė ankstyvajai visuomenės raidai, nes daugelis žmonių, pajutę okupacijos dvasią, savaime pakeitė pasaulėžiūrą, sumažino vertybių akiratį. Asmuo pradeda savyje atpažinti užguitas asmenybes tik tada, kai atgauna autentiškas vertybes, iš naujo pajunta pilietišką atsakomybę. Anot B. Kuzmicko (1989) kiekvienas asmuo supranta, kada esame apimti moralinio aklumo, pilietinio bejėgiškumo, tautinio abėjingumo (Kuzmickas, 1989).

Norint suvokti tautinio identiteto svarbą žmogui, reikia išsiaiškinti kokios galimos tapatybės ir tautos sąvokų reikšmės.

Tauta – tai istoriškai susidariusi žmonių bendruomenė, kuri turi bendrą žemę, autentišką kalbą, istoriją būdinga tik tai tautai, ekonominį ir kultūrinį gyvenimą (LKŽ).

Kaip teigia D. Smith (1999) tauta – žmonių bendruomenė, turinti bendrą standartizuotą viešąją kultūrą, ekonominius ir teritorinius ryšius, bendras žmonių teises ir pareigas (plg. Štutiniene, 2006).

Anot M. Castells (1997) tauta – tai kultūrinė bendrija, kurios bendrumas siejamas su istorija ir politiniais projektais, kurie suvokiami kaip bendri (plg. Štutiniene, 2006).

V. Kavolis (1994), rašęs emigracijoje, tautos sąvokos esmę atskleidė tokiais žodžiais: „tauta yra istorijoje egzistuojanti veiksnių ir reiškinių bendruomenė, bendrai dalyvaujanti savosios moralinės kultūros raidoje ir bendrai atsakinga už moralinius defektus, kuriems ji leido savo istorijoje įsitvirtinti“ (Kavolis, 1994, p.6). Tauta pati save suvokia kaip kolektyvinę gėrybes kuriantį, vertybes įgyvendinti siekiantį subjektą. Kiekviena tauta savo kalba, kultūra, istorine raida yra savita ir vienintelė. Ir šiuo savo ruožtu remiasi prielaida, kad tai, kas individualu ir savita, yra vertinga savaime, tuo pačiu ir savitiksliška, nes visa tai sudaro nepakeičiamą ir nepakartojamą žmonijos kultūrinės įvairovės dalį. Šiuo metu yra daug požymių, kurie rodo, kad daugeliu atžvilgių civilizacija juda kultūrų vienodėjimo kryptimi. Ir šiuo požiūriu, visos tautos yra vertingos, kiekvienos tautos savitumas yra ne tik jos pačios, bet ir visų kitų tautų, visos žmonijos vertybė (Kuzmickas, 2013).

G. Herderis aiškino, kad tauta yra dieviškojo pasaulio plano dalis, kad kiekviena tauta yra unikali, pasižyminti savitu charakteriu, kultūros dvasia, kuri pasireiškia istorijoje, kalboje, papročiuose, literatūroje, mene, religijoje. Kiekvienos tautos kalba išreiškia savitą pasaulio matymo ir mąstymo būdą, tauta įneša savo indėlį į žmonijos kultūros lobyną (plg. Kuzmickas, 2014). Kiekvienos tautos istorinę prasmę lemia tikslai, kuriuos tauta įgyvendina realizuodama savo laisvę, kurdama kultūrą, ugdydama savo individualybę, taip sukurdamą savo valstybę. Jei to padaryti tauta negali – bus nevisavertė.

A. Greimas (1991) rašė, kad „Lietuvių tautai pirmiausia reikėtų išmokti racionalizuoti – protu, o ne jausmais pagrįsti visas žmogiškąsias ir tautines vertybes. Išmokti kritiškai į save pažvelgti, ir, kas sunkiausia, tą savo paties kritišką žvilgsnį atlaikyti, autorius akcentavo, kuo daugiau sąmoningumo!“ (plg. Kuzmickas, 2013).

Tapatybė – objekto lygybė pačiam sau arba kitam objektui, tolygumas, vienodumas, tai kas formuoja mus ne tik iš vidaus, bet ir iš išorės (LKŽ).

Tautinė tapatybė tai socialinio identiteto formų, tapatybė savaime nėra egzistuojanti duotybė, jos egzistavimą lemia tai, kiek ji naudinga individams, ir kiek atitinka jų interesus. Tautinė tapatybė, kaip fenomenas ir jos tyrinėjimai priklauso nuo sąvokų: tautos/ tautiškumo, etninės grupės/ etniškumo, tautinės/ etninės tapatybės turinio apibrėžties (plg. Akstinavičiūtė, Petraitytė, 2007).

Kaip teigia M. Castells (1997), tapatybė kuriama iš statybinių medžiagų: istorijos, geografijos, biologijos, atminties ir asmeninių fantazijų, religijos, visuomenė šias medžiagas pertvarko ir jas perkuria (plg. Šutiniene, 2006).

Anot J. Kuznecovienės (2006) teigimu, tautinių tapatybių turinys negali būti laikomas nekintančiu reiškiniu, nes tautinė tapatybė keičiama ir prisitaikanti prie naujų grupės interesų, poreikių, bei kintančios socialinės aplinkos (Kuznecovienė, 2006). Čia galima paminėti ir nuolat vykstančius globalizacijos procesus, kurie daro įtaką tautinei tapatybei, jos sampratai ir reikšmei. Kita vertus, moderniaame pasaulyje kaip tik aktualu „grįžti prie savo šaknų“ ir suvokti tautinės tapatybės svarbą.

V. Leonavičius (1993) teigia, kad tautinė tapatybė, reiškia asmenybės ar grupės savitumą ir priklausymo grupei suvokimą, kuris siejasi su geografiniu ir kultūriniu bendrumu. Tapatybę galima tapatinti su gyvenamąją teritorija pvz. (su miestu, kaimu, regionu, Europa), (Leonavičius, 1993). Asmens tautinės tapatybės prigimtis suprantama daugiopai. Tautinę tapatybę galima atskleisti pasitelkus daugybę prasmų: įsipareigojimus, prieraišumą, poreikius. Tautinė tapatybė apibūdinama ir kaip asmens priklausomybės tautinei bendrijai išgyvenimas, vadinamas tautiniais sentimentais.

Lietuvių etninės grupės (bendruomenės) tapatina save su lietuvių tauta, kurios turi bendras kultūrinės vertybes, kalbą, tradicijas, papročius, simbolius. Lietuvių bendruomenės tapatina save su šalimi kurioje gyvena pvz.(Airijos lietuviai, Ispanijos lietuviai, Vokietijos lietuviai ir pan.). Bet juos sieja vienas tikslas išsaugoti lietuviybę. Bendruomenės veikloje dalyvaujantys lietuviai įveikia tėvynės ilgesį, bendruomenės nariai vieni kitiems sušvelnina adaptaciją svetimoje šalyje.

Anot A. Vyšniauskaitės (1997) etninės kultūros savitumą galima įžvelgti Lietuvos kaime, nes tik ten yra savitas gyvenimo būdas, pasaulėjauta, kalba, papročiai, tautosaka, tautodailė, muzika, choreografija, gamybos įgūdžiai ir įpročiai, aprangos, maisto ir maitinimosi, architektūros ypatumai. Etninė kultūra, tai tos pačios tautybės žmonių gyvenimo būdų visuma, kuri apima visas veiklos sritis ir tos veiklos rezultatus. Kaip teigia A.Vyšniauskaite, tautos etninė kultūra nėra nekintantis, bet nuolat atsinaujinantis reiškinys, kai ko nepriimant, o kai ką įsisavinant. Bet priimant atsižvelgiama į tai, kas atitinka tautos tapatumo, tautinės savimonės supratimą, tad etninėje kultūroje išskiriamos dvi pagrindinės sudedamosios dalys – kultūros paveldas ir gyvoji tradicija (Vyšniauskaitė, 1997).

Etninė kultūra, glaudžiai siejama su simboliais, kurių dėka išreiškiama kokia nors reikšmė ir idėja. Nacionaliniai simboliai pristatomi kaip skirtingų elementų vienovė ir pasauliui save reprezentuoja kaip tautinė bendruomenė. Lietuva geriausiai žinoma dėl krepšinio, o Kinija geriausiai žinoma dėl jos Didžiosios sienos. Nacionaliniai simboliai iškyla ir reiškiasi ne vien tautos santykiuose su jos praeitimi, istorine sąmone, bet ir su kitomis kultūromis bei tautomis. Nacionalinių simbolių dėka jungiami žmonių sukurti vizualiniai, verbaliniai ir kt. vaizdiniai, atspindintys tautos vertybes, siekius, istoriją, poreikius.

R. Merkienė (1994) simboliais laikė ženklus, kuriais galima iš šalies nustatyti žmonių etninį identitetą. Ji išskyrė etniškumo simbolius: etninė kilmė, kalba, nacionalinis charakteris (Merkienė, 1994).

D. Milleris (1994) kalbėdamas apie simbolių prasmę didžiausią dėmesį skyrė valstybinei vėliavai, anot D. Millerio vėliava konkretus pavyzdys, iliustruodamas tautos simbolinę galią. Kalbant apie tautinius simbolius (vėliava, herbas, himnas) turi sąsają su praeitimi, kurią nuolat reikia atnaujinti, priminti ir iš naujo pateikti (plg. Akstinavičiūtė, Petraitytė, 2007). Bet kuri simbolika nėra savaimingai atsirandanti tikrovėje. Daiktus, reiškinius, procesus įprasmina patys žmonės, visuomenė.

Vieni autoriai tautinių simbolių kilmę sieja su politine ideologija, kiti gilinasi į kultūros istorija, kultūros reiškinių suvokimą, iškelia etniškumą, tretį atsižvelgia į pačių žmonių norą kurti, puoselėti tautinius simbolius. Bet kuri simbolika neatsiranda savaime, daiktus, reiškinius, procesus įprasmina patys žmonės. Vien tik kalbėjimas apie simbolines išraiškas, tapatybės nesuformuoja. Tik

žmonijos noras pasaulį interpretuoti simboliškai priverčia simboliuose įžvelgti saitus, rišančius su aplinka, bendruomene, tauta ar kitu socialiniu vienetu. Tautinė tapatybė tai tik viena iš daugelio individualių tapatybių, todėl apibrėžti tautiškumą, kaip žmonių grupę turinčią unikalumą nurodantį bruožą negalime, nes tapatybė paveldima ir egzistuoja kriterijai, leidžiantys žmones klasifikuoti, priskirti prie kažkokios grupės ar kategorijos. Šiandien tapatybė yra sąmoningai pasirenkama. Tapatybė yra kupinas įtampų savęs ir mus supančio pasaulio supratimo laukas, kuriame kryžiuojasi tai, ką apie mus sako ir galvoja kiti, kaip patys save pateikiame pasauliui, ką patys kalbame, kaip save realizuojame. Kalbėjimas apie savo kultūrą, savo bendruomenę, tai jau yra tapatybės pripažinimas, sąmoninga veikla, o ne vien jausena.

Taigi, etninė kultūra, būdama išskirtinė tautos kultūros dalis ir sudarydama jos pagrindą, turėtų būti kaip veiksnys, kuris sutelkia tautą ir jai tarnauja. Kiekvienos tautos savitumą nusako tos tautos gyvenimo būdo, papročių, vertybių, sistema, apibrėžiama kaip etninė arba tradicinė kultūra.

Svarbiausi lietuviškumo sampratos bruožai yra susiję su tradicine kultūra ir jos apraiškomis. Lietuviškumas neįsivaizduojamas be atributų, kuriuos galėtume vadinti prigimtiniais, tradiciniais. Lietuviškumas žmonėms – tai tradicinė etninė kultūra – šventės, papročiai. Tai tie momentai, kai lietuviškumas siejamas su etninės kultūros elementais, drabužiais, ritualais, papročiais.

Anot G. Beresnevičiaus (2004) nuomone, lietuviškumas siejamas su tradicijų palaikymu. Kitas svarbus dėmuo – tai konkreti vieta, tėviškė. Kalbos, papročių, švenčių išlaikymas suprantamas kaip esminiai dalykai, be kurių lietuviškumas nebūtų visavertis (Beresnevičius, 2004).

Etninės kultūros elementai dažniausiai aktualizuojami per šventes. Tradicijų senumas – vienas iš gyvybingumo kriterijų. Tradicija yra suvokiama kaip forma, jos turinys. Tradicija – istoriškai susidarančių ir įsitvirtinančių kultūros formų (papročių, vaidinių, simbolių idėja).

Tautinį etnokultūrinį tapatumą Lietuvos gyventojai yra linkę išlaikyti suteikdami vaikams lietuviškus vardus. Lietuviškų vardų suteikimas tai požymis kuris rodo Lietuvos gyventojų tautinio tapatumo išlaikymo nuostatas (Beresnevičius, 2004).

Nacionaliniai patiekalai – tai etninės kultūros dalis, lengviausiai įkūnijama, suprantama, populiariausia tarpkultūriniuose mainuose. Kulinarinės tradicijos vėlesnių kartų išėiviams dažnai tampa etniškumo simboliu. Muzikinis ir dainuojamasis liaudies kultūros paveldas yra gausus, įvairialypis, bet vis labiau praranda aktualumą. Visuomenei tradicinė kultūra, tai atskiros formos, tokios kaip liaudies daina, jau nebėra kasdienės raiškos forma, o pasireiškia tik ypatingomis progomis: per šventes, apeigas, papročių likučius.

Kaip teigia G. Beresnevičius (2004), tapatybei išlaikyti reikšmės turi ir tėvynės meilė, kuri yra ugdoma šeimoje, ugdymo institucijose. Su tėvynės meilės motyvu siejasi patriotizmo motyvas,

kuris suprantamas kaip gebėjimas pratęsti paveldėtos tradicinės dvasinės kultūros kompleksą (Beresnevičius, 2004).

Kalba – neatsiejama nuo tautinės tapatybės, pasak S. Karaliūno (1997), gyvendami ir kalbėdami savo tautos aplinkoje, mes kalbos kaip ir nepastebime. Tik sąlytis su svetima kalba priverčia pajusti savąją, į kalbą pažiūrėti iš šalies (Karaliūnas, 1997). Kalba vienija įvairių tarmių ir socialinių grupių atstovus, lengvina žmonių bendravimą etnokalbinese bendruomenėse. Kalba svarbi tautos formavimuisi ir egzistavimui.

Tautiškumo ženklai lietuvių kūryboje rodė žmonių reakciją į politines sąlygas, skatinusias reikšti nacionalinius jausmus, išlaikyti tautinį identitetą. Lietuviai kuria lietuviškas skulptūras, audinių raštus, įvairius papuošalus, suvenyrus ir kitus liaudies meno dirbinius, taip rodydami ir išreiškdami nacionalinius jausmus. Audinių raštai, kurie daugiau ar mažiau supinti su valstybės atributikos motyvais, slepia tautos charakterį ir skonį.

Apibendrinant galima teigti, kad etninė kultūra tai kiekvienos tautos kultūros pamatas. Etninė kultūra sąlygoja tautos gyvenimo būdą, ryšius su kitomis etninėmis bendrijomis, žmonių santykius, bendravimą su gamta. Etninės kultūros išsaugojimas svarbus tuo, kad išlaikytume tautinį identiškumą (tapatumą). Etninę kultūrą išsaugome per tautos vertybių sistemą – gimtąją kalbą, dorovę, religiją, tautosaką, liaudies choreografiją, muziką, tautodailę, patiekalus, nacionalinius simbolius. Saugodami ir išlaikydami etninę kultūrą auga visuomenės tautinė savimonė, išlaikomas tautos savitumas, įsisavinamos kultūrinės tradicijos, stiprėja tautinės vertybės.

1.6 Tautinės kultūros raišką lemiantys veiksniai

Kultūros svarba ir jos reikšmė žmogui išaugo tik dvidešimtajame amžiuje, kai sparčiai pradėjo keistis šiuolaikinė ekonominė, kultūrinė ir socialinė aplinka. Šie pasikeitimai visuomenei ir atskiram žmogui kelia vis naujus ir aukštesnius reikalavimus.

Pasak A. Gaižučio (1998) kultūrą galima apibūdinti kaip priemones, kurios leidžiančia žmonėms, suprasti ir įvertinti savo patirtį, viltis, troškimus ir baimes bei pamatyti tai visuomenėje (nuo šeimos iki tautos ir pasaulio), (Gaižutis, 1998). Kultūros dėka yra konstruojamas identitetas – esminis žmogiškumo ir bendruomenės komponentas. Per jį žmonės vieni kitiems perduoda įvairias idėjas, jausmus, intuiciją ir jų savastį. Kultūra leidžia žmogui mokytis, bręsti ir augti kaip asmenybei. Tad nuo dvidešimtojo amžiaus antrosios pusės kultūra suvokiama kaip pagrindinis žmogiškųjų išteklių raidos elementas.

Šeimai, mokyklai, bažnyčiai tenka ypatinga užduotis, išugdyti dorą asmenybę, tik teisingas ir išsilavinęs žmogus elgiasi visuomenėje pagal tam tikrus reikalavimus, dorovės normas. Šeima – tai socialinis darinys, kurio šeimos nariai susieti meile, giminystės ryšiais, bendru gyvenimu ir likimu. Šioje aplinkoje svarbi šeimos vidinė ir išorinė kultūra, ekonomika, butis. Bažnyčia – tai aukščiausios vertybės kaip tikėjimas, viltis ir meilė. Bažnyčia moko dorovės, kuri yra sąmonės ar pasąmonės pamatas verčiantis veikti pagal gėrio normas, šia prasme dorovė atitinka moralę.

Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje galima atrasti tokį aplinkos apibrėžiamą „Ką nors supanti erdvė arba objektų visuma, sąveikaujanti su jos supamu objektu arba subjektu“ (2001, p.655). Anot J. Laužiko (1997) aplinka – tai skirtingų reiškinių darinys (Laužikas, 1997). I. Leliūgienės (1997) teigimu, tai žmonių ir visuomenės gyvenimo ir veiklos sąlygos (Leliūgienė, 1997), o V. Savickytės (1997) nuomone, aplinka tai kompleksas, įvairių išorinių reiškinių stichiškai veikiančių žmogų (Savickytė, 1997). Bet enciklopediniame edukologijos žodyne L. Jovaiša (2007) aplinką apibrėžė kaip žmogaus ugdymo veiksnį, kurį sudaro gamtinių, geografinių, socialinių, kultūrinių sąlygų visuma, kurioje gyvena žmogus ar žmonių grupė (Jovaiša, 2007).

Kaip teigia L. Šiaučiukėnienė, O. Visockienė, P. Taljūnienė (2006), kiekvienas asmuo žino ir supranta daug daugiau negu tik apie save supančią artimiausią aplinką. Vaikas supranta, kaip orientotis savo gyvenamojoje aplinkoje, kur padėti tam tikri daiktai, ko galima klausti (Šiaučiukėnienė, Visockienė, Taljūnienė, 2006). Aplinka veikia nuotaikas, jausmus, mintis ir visą gyvenimą, tad labai svarbu kokioje aplinkoje asmuo užauga, toks jo ir elgesys aptinkamas visuomenėje.

P. Jucevičienė, G. Tautkevičienė (2004), edukacinę aplinką apibrėžia kaip dinamišką mokymo ir mokymosi erdvę, kurioje vyksta ugdymo procesas ir kurį lemia ugdymo tikslai, turinys, metodai, priemonės, mokyklos kultūra ir kitos institucijos.

Žodžius „motyvacija“, „motyvuotas“, „neturiu motyvacijos“ girdime kasdieniniame gyvenime. Motyvacija – tai veiksmus skatinanti jėga, kurią galima sieti su išorinio elgesio sąvokomis. Žmogus norėdamas pasiekti geresnių rezultatų turi būti suinteresuotas siekti tikslo tai įgyvendinti. Motyvacija – vienas iš veiksnių, kuris sąlygoja žmogaus veiklos rezultatus. Mokytojai žino veiksnius, kurie sukelia mokiniams motyvacijos mokytis, bet yra ir veiksnių kurie norus skatina, o kiti slopina. Motyvacija plati sąvoka aprėpianti ir keletą kitų terminų, kurie nusako įtaką žmogaus elgesio veržlumui ir kryptingumui. Šeima pirmoji ugdymo institucija, ir joje pradeda formotis motyvacija kažko siekti. Žmogaus paskirtis – tobulėti, siekti tiesos, grožio, harmonijos, vertybėse įkūnyti tauriausius savo bruožus. Vertybės – tai žmonės supančios pasaulio ir reikšmių charakteristikos, kurios turi teigiamą reikšmę kolektyvui, visuomenei. Objektai ir reiškiniai tampa vertybėmis tik dėl to, kad jie įtraukiami į žmonių visuomenės būties sferas. Vertybės tai nuo

visuomenės priklausomi objektai ir įvairūs reiškiniai, kurie patenkina kuriuos nors žmogaus poreikius, interesus ir turi teigiamos reikšmės. Vertybės žmogui padeda orientuotis aplinkoje, pasirinkti pačius teigiamiausius ekonominio, socialinio, kultūrinio gyvenimo aspektus, kurie tampa svarbūs brendimo ir tolesnėje žmogaus raidoje. Vertybės – socialinėje, šeimos aplinkoje padeda pasirinkti kas yra svarbiausia.

Vertybės – tai žmogaus santykis su įvairiais supančio pasaulio objektais bei moralinis santykis su kitu žmogumi. Vertybės, tai individualiai gyvensenai ir socialiniam bendradarbiavimui būtinos taisyklės, kurios padeda orientuotis aplinkoje, pasirinkti kas teigiama, o kas neigiama, keisti ir įvertinti savo elgesį (Filosofijos žodynas, 2002).

Anot R. Vasiliausko (2005) vieningos vertybių sampratos nėra, didžioji dalis mokslininkų, vertybes suvokia kaip gėrybes – kurios atitinka žmogaus poreikius, interesus, troškimus, norus bei įsitikinimus (Vasiliauskas, 2005).

Vertybes apibrėžti vienareikšmiškai negalima, ji susijusi su išorės pasauliu, taip pat su žmogų keliančiais įvairiais kultūros, ekonominiais, religiniais ir kitais klausimais, o taip pat su pastangomis išorės pasaulį padaryti jauką ir artimą.

Socializacija – individo tapimas visuomeniniu žmogumi, asmenybe, psichosocialinis vyksmas, kurio esmę nusakyti sunku. Tiesiog reikia remtis kokiomis paradigmomis siekiama nusakyti jos esmę. Pasak A. Juodaitytės (2002) socializacija tai individų įsijungimas į visuomenę ir iš jos perimamas sukurtos kultūros bei socialinių vaidmenų raidą (Juodaitytė, 2002). Tik integruodamasis į visuomenę, žmogus adaptuosis supančių žmonių bendrijoje, ir perims žmonijos sukurtą kultūrą: įsisavinant grupės, visuomenės patirtį, papročius, kalbą. Dvasines galias ir tapti visaverte asmenybe žmogus gali išmokti tik visuomenėje. Ypatingas vaidmuo tenka šeimai, kuri yra unikali socialinė institucija, suteikianti gyvybę. Vaikai perima iš tėvų įvairias elgesio, veiklos, charakterio savybes. Šeimos paskirtis – išmokyti vaikus jausti, mylėti, ieškoti ir atrasti teisingus, protingus sprendimus įvairiais gyvenimo klausimais, tobulinti vaikų asmenybę, bendrauti, bet viso to neįmanoma jeigu nebus remtasi bendražmogiškėmis vertybėmis. Tik šeimoje augdamas vaikas perima tėvų puoselėtas vertybes, mokosi suprasti socialinę aplinką, ugdo atsakomybės jausmą.

Tik šeimoje formuojasi ekonominės, kultūrinės sąlygos, tradicijos, dvasinio gyvenimo poreikiai bei stilius. Vaikai išmoksta elgtis ir veikti mėgdžiodami savo šeimos narius (Stulpinas, 2001). Šeimoje rūpinamasi visų jos narių ateitimi, sveikata, išsilavinimu, atsakingu gyvenimo būdu, tautiškumu ir pilietiškumu. Iš šeimos vaikai perima visas gėrio ir grožio vertybes, išmoksta tinkamai elgtis visuomenėje, laikosi būtinų įstatymų. S. Šalkauskis auklėjimą tautai skirsto į tautišką, tautinį, patriotinį, nacionalinį, tarptautinį, anttautinį, visuomeninį auklėjimą. Tautinio

auklėjimo tikslas, siekti tobulo žmogaus. Šis auklėjimas vienas iš ugdymo atžvilgių apimantis visą ugdymo plotą ir visas pedagogikos disciplinas. Tautinis auklėjimas pirmiausiai prasideda šeimoje.

Tautinis ugdymas skyla į dvi pagrindines disciplinas: į individualinį ir visuomeninį auklėjimą. Individualinis orientuotas į tai, kad parengtų žmogų jo paties asmeniniam gyvenimui, o visuomeninis – gyvenimui visuomenėje. Tačiau gyvenimas visuomenėje apima ir individo gyvenimą šeimoje, todėl tautinio ugdymo pedagogika gali būti suskirstyta į tiek dalių, kiek yra pagrindinių visuomeninio gyvenimo formų: šeima, tauta, valstybė, žmonija.

Estetinis auklėjimas šeimoje turi didžiulę reikšmę vykdant visus asmenybės ugdymo uždavinius, siekiant tobulumo kuriamas grožis. Meno kūrinių stebėjimas, klausymas, jų nagrinėjimas turtina jausmus, valia, intelektą. Dalyvavimas meninėje veikloje tai priemonė dvasingai asmenybei ugdyti. Asmenį ugdyti gyvenimui, tai formuoti jo nuostatas, protingai ir aktyviai veikti visose gyvenimo srityse.

A. Čiužas (2003) teigia, kad darbas tai vertybė, kuris suvokiamas dėka įvairių šaltinių. Šeimoje, draugų, brolių ar seserų aplinkoje ugdomas požiūris į darbą, besimokantysis būna įtraukiamas (arba ne) į kokią nors darbinę veiklą, išmoksta pats atlikti tam tikras užduotis, išmoksta priiimti atsakomybę už save ir kitus. Augdamas vaikas išmoksta vertinti teigiamai arba neigiamai savo elgesį, taip formuodamas savo gyvenimo kelią. Vaikas šeimoje ruošiamas suaugusiojo žmogaus vaidmenims, toliau šį darbą tęsia ugdymo įstaigos. Taip yra perimamos, įsisavinamos vertybės nulemiančios darbo vietą ir vaidmenį tolimesniame žmogaus gyvenime, išmokstama pareigingumo, atsakomybės (Čiužas, 2003).

Auginimas pradedamas vaikui gimus ir tęsiamas kol vaikas įgyja specialybę ir tampa savarankišku. Lavinimas padeda kvalifikuotai veikti gyvenime. Kvalifikacijai reikia žinių, mokslo, meno, technikos, ekonomikos ir kitų sričių. Šeimoje lavinimas prasideda kalbos mokymu. Kalbos ir intelekto gebėjimai įgimti. Katalikų bažnyčia tampa viena iš reikšmingesnių edukacijos įgyvendinimo institucijų, turinčių savo požiūrį į šeimą ir konkrečiomis priemonėmis bandanti jį perteikti visuomenei.

Iš istorijos perspektyvos, kalbant apie Lietuvą, Katalikų Bažnyčia labai daug padėjo. Žemaičių Vyskupas M. Valančius (1801-1875 m) organizavo blaivybės brolijas, taip pat reikia nepamiršti, kad kunigai buvo vieni labiausiai išsilavinusių žmonių visuomenėje, bendruomenėje, jie leisdavo knygeles lietuvių kalba, mokydavo rašyti ir t.t. Jeigu kalbėsime apie Krikščionių Bažnyčios mokslą tai jame žmogus atras daug gražių siekių. Bažnyčia moko visuomenę priimti amžinąsias vertybes – kuklumą, dorą, skaistumą, nuoširdumą, teisingumą, sąžiningumą, meilę artimui ir kitam ir t.t.

Dvasinė žmogaus prigimtis atsiskleidžia tik per auklėjimą. Auklėjimo tikslas, išauginti dorą asmenybę, tautos, valstybės, žmonijos narį. Auklėjimas – tai vertybinių ir adekvačių santykių su savimi ir esamybe ugdymo vyksmas. Visais laikais ugdymas buvo tautiškas, bet ne visada tautinis. Tautiškas auklėjimas remiasi dvasinėmis vertybėmis, siekia tautos dvasią ir patirtį perkelti į vaiko protą ir širdį, o tautinis auklėjimas siekia, kad žmogus vykdytų tautos paskirtį – kurtų tautinę darną.

Vaikai išmoksta įvertinti ne tik savo, bet ir kitų elgesį. Reikia auklėti tokiais metodais, kurie padėtų suvokti kas gerai, o kas blogai, tai būtų paskatinimai ir bausmės. Šeimoje taikomos įvairios pritarimo, skatinimo priemonės: paglostoma, apkabinama. Vaikai raminami ištikus nelaimėi, palaikomi skaudžią valandą atrandant motyvų jų teisingumui, gerumui apginti, o padarius klaidą ieškoma būdų, kaip ją ištaisyti. Vaikui pradėjus lankyti mokyklą, tėvai aktyviai pradeda bendradarbiauti su ugdymo įstaiga ir joje dirbančiais pedagogais. Mokykla tęsia vaikų pasirengimą tolimesniam gyvenimui. Ugdymo įstaigos: darželiai, mokyklos, universitetai ir pirminė institucija šeima siekia tų pačių tikslų.

A. Maceina (2002) kalbėdamas apie tautinį auklėjimą, pabrėžia mintį, kad „tautos gyvenimas nėra atskira gyvenimo sritis, bet savotiškas gyvenimo atžvilgis, kuris apima visas sritis ir joms visoms įspraudžia tam tikrų bruožų. Tauta netelpa tik prigimties srityje kaip rasė, bet ji josios nė neišskiria. Tauta neapsibrėžia tik kultūra, nes ji subręsta tik tapusi kultūriniu vienetu. Tauta įeina ir į religijos sritį, savotiškai nuteikdama žmogų santykiams su Dievu ir apspręsdama bažnytinę santvarką. Tauta kyli per visus gyvenimo laipsnius ir visuose juose apsireiškia kaip savotiškas šito gyvenimo atžvilgis“ (Maceina, 2002 p.133).

Gyvename sąvokų ir terminų painiavos laikais, todėl verta išsiaiškinti, ką reiškia inteligentas. Inteligentijos aktyvi veikla, įtaka tautoje ir valstybėje turi lemiamos reikšmės tapatybės išlaikymui.

S. Šalkauskis (1995) pabrėžė, kad „Žmogus yra inteligentas ne tiek savo išsilavinimu, kiek savo inteligencija... Vien protinis ar net mokslinis išsilavinimas dar nesudaro inteligento, nors išsilavinimas, pagrįstas tikra inteligencija, inteligentui yra būtina reikalingas...tikras išsilavinimas jungia savy tris momentus: teoretinį nusimanymą, praktinį sugebėjimą ir valinį nusistatymą...bendras išsilavinimas, sudaręs žmoguje visuotinus interesus ir neleidžiantis jam užsiskleisti siauruose rėmuose“ (Šalkauskis, 1995 p.548).

Apibendrinant galima teigti, kad edukacinė, šeimos, socialinė aplinka jaunajai kartai perduoda vertybes socializacijos proceso metu. Ją perduoda daugiau gyvenimo patirties turinčių žmonių taip įvesdama jaunąją kartą į tradicinę visuomenę veikiant objektyvių ir subjektyvių veiksnių visumai. Sąveikaujant mokyklai, bažnyčiai, šeimai formuojasi pagarba istorinei tautos praeičiai, gamtai, susiformuoja tautinė savimonė, šie veiksniai svarbūs siekiant bendro tikslo, kuris moko ir ugdo jaunąją kartą tapti kultūriškai susipratusias, pilietiškai sąmoningomis asmenybėmis,

tuos pačius siekia išsaugoti tautinę kultūrą ir kurti norimos visuomenės modelį. Tautinės kultūros išsaugojimas padeda formuoti tradicinę liaudies kultūrą, tautos individualumą, mentalitetą, vertybių sistemą.

2. TAUTINĖS KULTŪROS RAIŠKA EMIGRACIJOJE

2.1 Emigracijos esmė

Emigracija – tai natūralus globalizacijos nulemtas reiškinys, kurio neįmanoma demokratinėje valstybėje sustabdyti. Anot A. Maslauskienės, V. Stankūnienės (2007) emigracija tai: žmonių judėjimas vienoje valstybėje ar kertant jos sienas; emigracija – tai žmonių persikėlimas iš savo gyvenamosios vietos į kitą, su tikslu naujoje vietoje pasilikti ilgesnį laiką; emigracija – tai žmonių gyvenamosios vietos keitimas ilgesniam laikui, ar ribotam laikui kertant teritorines ribas. Tai reiškia, kad emigracija gali būti vidinė ir tarptautinė, ilgalaikė ir trumpalaikė, savanoriška ir priverstinė (Maslauskienė, Stankūnienė, 2007).

G. Kasnauskienės (2006) teigimu, emigracija tai gyvenamosios vietos pakeitimas, kurio rezultatas matosi gyventojų skaičiaus pasikeitimu išvykimo ir atvykimo teritorijose (Kasnauskienė, 2006).

J. Guščinskienės (2001) supratimu, emigracija tai pastovios gyvenamosios vietos keitimo procesas, pasireiškiantis persikėlimu į kitą geografinį rajoną arba į kitą valstybę (Guščinskienė, 2001). Iš šių pateiktų apibrėžimų galima teigti, kad emigracija apibrėžiama kaip gyvenamosios vietos keitimą dėl tam tikrų, dažniausiai dėl geresnių sąlygų, ar ekonominių, socialinių, religinių ir kt. priežasčių.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę ir tapus ES nare šiuolaikinės emigracijos tendencijos su visomis joms būdingomis savybėmis ėmė ryškėti ir mūsų šalyje. Ne tik Lietuvoje, bet ir daugelyje Europos šalių vykstantys ekonominiai pokyčiai padarė didelį poveikį tarptautinės emigracijos procesui. Emigracija kelia pavojų demografiniai raidai, ūkio augimui, kultūrinio savitumo saugojimui.

Emigracija gali būti ilgalaikė ir trumpalaikė. Ilgalaikė emigracija laikoma tada, kai buvimas užsienyje laikotarpis yra bent vieneri metai, o trumpalaikė emigracija buvimas užsienio šalyje, trunkantis nuo trijų mėnesių iki vienerių metų. Imigracija tai žmonių atvykimas į tam tikrą šalį, o emigracija – iš savos šalies išvykimas į kitą, siekiant joje įsikurti.

G. Kasnauskienė (2006) teigia, kad emigracija ne tik demografinis, bet ir socialinis – psichologinis reiškinys. Tuo būtų galima pasakyti, kad žmonių judėjimas neatkartoja ekonominių ar politinių tendencijų, asmuo nusprendęs emigruoti priima tai individualiai, gerai jį apgalvojęs (Kasnauskienė, 2006).

Lietuvoje emigracijos problemą nagrinėja Gruževskis (2006), Sipavičienė (2006), Adomėnas (2006), Martinaitis ir Žvalionytė (2007), Kazlauskienė (2006) ir kt).

M. Adomėno (2006) teigimu, emigrantas – išeivis, asmuo, savo noru persikėlęs gyventi į kitą šalį. Išeiviams iš Lietuvos į kitas valstybes kelią atvėrė iškovota valstybės nepriklausomybė, ir tai leido užmegzti daugiau diplomatinių santykių su kitomis užsienio valstybėmis, suteikė vis platesnį bevizį režimą keliauti ir gyventi tarp valstybių (Adomėnas, 2006).

Sąvoka „emigrantai“ ir „emigrantas“ vartojamas įvairesniuose kontekstuose nei sąvoka „emigracija“. Kalbant apie užsieny gyvenančius, ar grįžusius migrantus sąvoka „emigrantas“ ne visada vartojama, pakeičiama į sąvoka „išeivis“ arba užsienyje gyvenantis lietuvis. Emigrantas ir išeivis vartojami sinonimiškai, bet tarp šių sąvokų yra skirtumų. Apie emigrantus daugiau yra neutralūs ir neigiami pasisakymai, o apie išeivius išryškunami teigiami aspektai. Emigracijos metu, tautai silpsta jos galios demografiniu, tautinio tapatumo, kultūrinio ir intelektualinio potencialo išlaikymas. Filosofų, kultūrologų nuomone, emigracija visais laikais tautai kelia pavojų, šis procesas sudaro grėsmę nutautėti, skaldo tautos jėgas ir mažina kultūrinį jos našumą.

Emigracija vyksta dėl žmogaus asmeninių norų ir siekių, tai nėra vien judėjimas ar keitimasis gyvenamosios vietos į kitą. Emigracija, tai žmonių judėjimas, visada susijęs su buvimo tam tikroje erdvėje ar vietoje, ir su esamomis problemomis. Emigracijos veiksniai lemia ir jų tapatybių konstravimo ypatumus. Etniškumo išlaikymas tampa būtinu daugiakultūrinėje erdvėje sąlyga, tai veiksnys kuris leidžia save apibrėžti, apibūdinti ir prisistatyti sociokultūrinėje erdvėje. Kiekvienas asmuo gyvendamas emigracijoje turi apsispręsti niekieno neverčiamas, koks bus jo paties egzistencinis santykis su lietuvybe

Emigracijoje identifikuojant pagrindinius tautinės tapatybės darybos procesus, jų konteksto ypatumus, svarbiausius naudojamus išteklius ir praktikavimo būdus, išskiriamos šios strategijos. Pirmoji – kultūrinės erdvės atkūrimas, antroji – lietuvių kalbos vartojimas, švenčių šventimas, trečioji – emocinis ir simbolinis saistimasis su kilmės bendruomene. Emigracijos problemos aktualios tapo tik pastaraisiais metais ir vienareikšmiškai laikytasi minties, kad emigruoti reiškia neišvengiamai nutraukti ryšius su kilmės šalimi ir perimti naujoje šalyje vyraujančius elgesio ir mąstymo būdus, kitaip tariant asimiliuotis, įskaitant tapatybės kaitą.

Emigravusieji ieško socialinės bei ekonominės gerovės, kuria bendruomenės, kurių tikslas išsaugoti lietuvybę, sutelkti po pasaulį išsibarsčiusius lietuvius. Emigruodami žmonės sąmoningai pasirenka į kurią šalį vyksta, bet palaiko įvairius ryšius su savo kilmės šalimi.

Apibendrinant galima teigti, kad emigracija tai reiškinyss kai žmonės persikelia iš vienu valstybių laikinai arba ilgesniam laikui gyventi į kitas valstybes, ieškodami geresnių gyvenimo sąlygų. Emigracija vyksta dėl ekonominių, religinių ir kt. priežasčių. Emigracijos proceso sustabdyti neįmanoma, nes tai pažeistų žmogaus teises ir jo apsisprendimą kur gyventi.

2.2 Lietuvių tautinio identiteto raiška emigracijoje

Žmogus yra bendraujanti ir veikianti būtybė. Kai žmonės pradeda bendradarbiauti niekieno neverčiami ir ima burtis pagal juos vienijančius interesus, randasi, auga, ir stiprėja pilietinė visuomenė. Šiuo požiūriu bendruomenė yra neprievartinis žmonių bendravimas, nes žmonės buriasi ne tik dėl šeimos, tikėjimo, bet ir dėl interesų. Bendradarbiaudami tarpusavyje, žmonės sukuria pilietinį institucijų tinklą, kuo tas tinklas tankesnis, tuo brandesnė pilietinė visuomenė.

Bendruomenės kuriasi sudarydamos sąlygas socialiniai raidai, tuo pačiu mažina žmonių bejėgiškumą susidūrus su įvairiomis problemomis. Bendruomenė įgalina žmones dirbti drauge, kovoti su bendromis problemomis, taip pat sumažina susvetimėjimą ir skatina aktyviau dalyvauti visuomenės veikloje. Bendruomenė aktyvi tik tada, kai patys žmonės rodo iniciatyva kurti organizacijas, kuriuose galėtų aktyviai reikštis, spręsti esamas ir susidariusias problemas (Leliūgienė, 2012).

Pasak A. Karaliaus (2000), bendruomenė, tai socialinio organizavimosi priemonė, kuri priklauso tik nuo žmogaus. Bendruomenė reikalinga tam, kad žmogaus gyvenimo kokybei kelti, nes bendruomenės privalumas yra tai, kad žmogus joje daugiau patiria gyvenimo vertę, prasmę, daug dažniau jis jaučiasi reikalingas, vienintelis ir nepakartojamas (pgl. Leliūgienė, 2012).

Bendruomenėje žmonės daugiau ar mažiau vieni kitus pažįsta, suvokia savo vietą joje. Bendruomenė ugdo ne tik altruizmą, bet ir draugiškumą, užuojautą artimam, pareigingumą. Bendruomenėje jaučiamas dvasinis jos narių ryšys, nes visada yra kad ir minimalus suvokimas apie kiekvieną asmenį, žinojimas apie jų problemas, džiaugsmų supratimas. Bendruomenėje egzistuoja vienas tikėjimas, vienas pagrindinis tikslas, pasaulėžiūros modelis.

Socialinių mokslų tyrinėtojai suskaičiuoja iš viso apie 90 bendruomenės apibrėžimų. Todėl mokslininkai analizuodami šią sampratą, pateikia skirtingus apibrėžimus.

A. Dunham (1970) teigia, kad bendruomenė tai – santykių struktūra, kurioje gyvenantys žmonės patenkina savo kasdienius poreikius. Dalyvavimas kolektyvo gyvenime ir yra faktorius, išskiriantis ir teikiantis bendrumą gyvenantiems apibrėžtoje teritorijoje (plg. Leliūgienė, 2012). Autorius, šiame apibrėžime išskiria du bendruomenės parametrus - apibrėžtą teritoriją ir santykių struktūrą.

J. Leonavičius (1999) bendruomenę apibūdina kaip kolektyvinio bendradarbiavimo formą, siekiant bendro tikslo (Leonavičius, 1999).

I. Leliūgienė (1997) bendruomenę apibrėžia kaip vienodas tarnybas, įstaigas ir interesus ar geografinį artumą turinčią šeimų ar žmonių grupę, kurią jungia tam tikros bendro naudojimo vertybės (plg. Leliūgienė, 2012).

Apibrėžti bendruomenę nėra lengva, nes dar iki šiol nėra vieningai sutariama dėl bendruomenės sampratos. Bendruomenę galima pakeisti panašia sąvoka – bendrija. Lietuvoje, bendruomenę, bendruomenės veiklą analizavo mokslininkai Grigas ir Budvytis.

Kaip teigia S. Budvytis (1994) bendrija tai teritorija su joje gyvenančiais žmonėmis ir jų tarpusavio ryšiais, o bendruomenė susiformuoja, skatinama aiškių, konkrečių tikslų ir interesų (plg. Leliūgienę, 2011).

G. Kvieskienės (2003) teigimu, žmonės svarbiausias bendruomenės elementas, kurie turi tą patį poreikį. O bendrija socialinis organizacijos tipas, priešingai nei daugelis kitų socialinių organizacijų, neturinti aiškiai apibrėžto tikslo (Kvieskienė, 2003).

Bendruomenė turi skirtingų reikšmių nuo mažo, homogeniško, kultūrinio iki didelių bendrijų kaip Europos Sąjunga. Todėl kalbant apie bendruomenę, reikia nurodyti bendruomenės tipą, pvz.: kaimo bendruomenė, miesto bendruomenė, geografinė bendruomenė ir t.t. Vietos bendruomenė įvardijama kaip žmonių grupė, kurie gyvena apibrėžtoje teritorijoje, ir kuriuos sieja bendri interesai su vidiniu jausmu, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei. Apibrėžiant vietos bendruomenę nurodomos šios charakteristikos: teritorinė priklausomybė ir tarpusavio ryšys, nulemtas socialinių, funkcinų, kultūrinių aplinkybių (plg. Leliūgienę, 2011). Bendruomenės gali būti skirstomos pagal: tikslus; sociologinius bruožus; vaidmenį dalijantis žiniomis; dydį; socialinius – kultūrinius ypatumus, bendruomenės vidaus prigimtį, funkcionalumą; kuriamą asmens tapatumą. Skiriamos trys pagrindinės bendruomenės apibrėžimų kategorijos: pirma remiasi geografinė charakteristika, antroji socialine, o trečioji tiek geografinė, tiek socialine. Bendruomenė socialiniu pagrindu – tai ši koncepcija remiasi gyvenimo būdo bendrumu, bendrais interesais. Bendruomenė yra šeimų ir individų asociacija, kuri planuoja ir veikia sutartinai kaip organizuotas vienetas, siekdama savo poreikių patenkinimo.

I. Leliūgienė (2012) aprašė paskutiniuosius savo tyrimus bendruomenėse ir jas išskirstė į: Teritorinės – tai bendruomenė, kurios susikūrė teritoriniu pagrindu. Į šią bendruomenę žmonės patenka atsikraustę į kokį nors teritorinį vienetą. Interesų bendruomenę sieja bendri tikslai, bendri poreikiai, problemos. O mišri bendruomenė – apima teritorinę ir interesų bendruomenes (plg. Leliūgienė, 2012).

Jau XVII a. Ž. Ž. Ruso (1971) rašė: „<...> žmonės negali sukurti naujų jėgų, o gali tik sutelkti ir nukreipti jau egzistuojančias, tai jie turi tik vieną savaugos priemonę – susivienijus su

kitais žmonėmis sudaryti jėgų sumą, galinčią nugalėti pasipriešinimą, pajungti šias jėgas vienam varikliui ir priversti jas veikti sutartinai“ (Leliūgienė, 2012 psl. 31).

Bendruomeniškumą nagrinėjo R. Grigas (2000), E.Štuopytė (2002), A.Karalius (2002). Šie autoriai, bendruomeniškumą apibrėžė kaip bendrumo, tapatumo pojūtį, kurio atsiradimą sąlygoja tam tikra žmonių elgsena, tarpusavio santykių tipas. O bendruomeniškumo pasekmė, tai konkreti susikūrusi bendruomenė (Leliūgienė, 2012). Žmonių bendruomenė – tai grupė, kurią sieja emociniai ryšiai ir bendrumo jausmas, organizuotos bendruomenės tai vienas iš pagrindinių atviros visuomenės veiksmų.

Airija lietuvius vilioja dėl gero susisiekiimo, šioje šalyje netaikomi jokie apribojimai darbo jėgai iš naujųjų ES šalių, liberali ekonomika, pasaulinės kalbos vartojimas, susiformavę socialiniai emigrantų tinklai. Lietuviai Airijoje daugiausia telkiasi Dubline ir Korke (Cork). Dėl didelių srautų į šią šalį reikia traktuoti kaip atskirą vienetą. Pagal oficialius duomenis – išduotų socialinio draudimo pažymėjimų (PPS number) skaičių – šioje šalyje gyvena daugiau negu 40 tūkst.lietuvių. Atvykę lietuviai į Airiją ne visus reikiamus dokumentus susitvarko iš karto, o socialinio draudimo pažymėjimus turi tik dirbantys šeimos nariai, tad realus emigrantų skaičius yra daug didesnis. Lietuviai bendruomenė rengia įvairius susitikimus su savo tautybės piliečiais, organizuoja įvairius sporto renginius, koncertus, teminius vakarėlius, leidžia internetinį lietuvišką laikraštį „Saloje“, „Lietuvis“ .

Airijos Lietuvos bendruomenė turi savo informacinį puslapį, kuriame pateikia informaciją apie svarbesnius kultūros įvykius. Per šį tinklą atsiranda galimybė naudotis pasauliniais informacijos resursais, operatyviai keistis informacija, propaguoti mūsų kultūros paveldą ir dabarties reiškinius. Airijos Lietuvos bendruomenė įsikūrusi pačioje šalies sostinėje, tad Dubline gyvenantis lietuvis yra bendruomenės narys. Airijos Lietuvos bendruomenėje lietuvičiai organizuoja nedidelio masto bei saviveiklinius renginius, koncertus, įvairias parodas, muges, boulingo turnyrus, sporto šventes ir sirgalių susibūrimus. Dublino Lietuvos bendruomenės nariai ne tik entuziastingai dalyvauja plėtodami įvairių veiklą, bet ir nuoširdžiai bei su pasididžiavimu atstovauja savo šaliai, gerais darbais garsindami Lietuvos vardą ne tik Airijoje, bet ir visame pasaulyje. Organizacijos organizuojami renginiai padeda saugoti kultūrą. Airijoje lietuviai organizuoja ir Kalėdų, Velykų bei kitų švenčių renginius, taip pat nuolat vyksta lietuviški spektakliai, muzikos koncertai, tautodailės parodos, organizuojamos meno parodos, mugės, organizuojami žaidimai, vakarėliai, kuriami ansambliai, palaikomas ryšys su tautiečiais. Airijoje veikia 7 lietuvių šeštadieninės mokyklos. Mokyklų misija ne tik mokyti dalyko žinių, bet skatinti ir padėti vaikams išsiugdyti socialinius gebėjimus – bendrauti, kurti, padėti išmokti taikyti ne tik įgytas žinias, bet ir išsiugdyti aukštesnius pažintinius gebėjimus – kelti klausimus ir ieškoti

atsakymų, analizuoti, apibendrinti, daryti išvadas, vertinti, argumentuoti. Svarbiausias tikslas – suteikti galimybę bendrauti lietuviškai su bendraamžiais, ko vaikai negauna airiškose mokyklose, o mokyklos mokytojų pareiga – sudaryti tinkamą terpę tokiam bendravimui ir nukreipti vaikų veiklą taip, kad ji duotų daugiausiai naudos jų išsilavinimui ir pasaulėžiūros formavimuisi. Nemokantys ar labai silpnai mokantys lietuvių kalbą vaikai gauna specializuotas mokymo priemones, kurios jiems padeda pasivyti bendraamžių lietuvių kalbos lygį. Tačiau pagrindinė paskata jiems išmokti lietuvių kalbą tampa jų bendraamžių pagalba ir tarpusavio bendravimas – todėl mokytojai juos visada integruoja į klases ir neišskiria iš bendraamžių.

Tautinė tapatybė – brangintina vertybė, visuomenės stabilumo, saugumo pagrindas. Tautinės kultūros puoselėjimui svarbu tiek visai tautai ir kiekvienam žmogui skirti didelių pastangų, nes tautinė kultūra – tai unikali pasaulio kultūros dalis, už kurią atsakingi visi.

Švietimas – tai viena iš stipriausių galių stiprinanti tautos tapatybės ir bendrystės pamatus, ji įgyvendinama lituanistiniu ugdymu, kuri padeda jaunajai kartai įsisavinti tautos vertybes (kalbą, kultūrą, istoriją ir kt.), leidžia pažinti savo kraštą, pamilti lietuviškąją tapatybę.

Tapatybę pirmiausiai asmuo suvokia gimtojoje aplinkoje, ją identifikuodamas su draugais, šeima. Vaikas šeimoje įgyja kalbos pradmenis, sužino apie šeimos kilmę, tradicijas, taip suvokdamas savo tautinę priklausomybę. Ateidamas vaikas į ugdymo instituciją jis jau atsineša patirtį, kurią mokykla koreguoja, gilina, plečia.

Emigracijoje tautinės savimonės formavimosi sėkmę ir asmenybės ugdymąsi lemia tėvų puoselėjamos vertybės. Tėvai savo atžalas leidžia į lituanistines ugdymo įstaigas, namie kalba lietuvių kalba, palaikomos tautinės tradicijos, skaito lietuvišką spaudą, knygas, žurnalus. Identitetui išsaugoti padeda lietuviškos šventės: Kalėdos, Velykos, Žolinė, Užgavėnės, Joninės, Kazimierinės, Motinos, Tėvo diena.

Apibendrinant galima teigti, kad sparti ekonominė, politinė, tarptautinė emigracija, prasidėjusi jau XIX a. pabaigoje, ir tebesitęsianti dar ir dabar, verčia ne tik pavienius asmenis, bet ir šeimas, ieškoti geresnių gyvenimo sąlygų, stabilumo, didesnio užmokesčio. Asmenys emigruodami pasirenka šalį kurioje yra geresnė ekonominė, politinė, socialinė situacija, o norėdami išsaugoti savo tapatumą emigracijoje kuria bendruomenes ir įvairią veiklą kuri užtikrina tolesnį kultūros tęstinumą. Bendruomenės užima svarbiausią vietą, nes teikia pagalbą, emigracijoje padeda išlaikyti identitetą. Bendruomenė tai erdvė, kurioje atvykusieji gali save realizuoti, patenkinti poreikį bendraujant su tautiečiais, užmegzti naudingų pažinčių ir socialinių ryšių, gauti išgyvenimui aktualios informacijos.

3. TAUTINĖS KULTŪROS PUOSELĖJIMO GALIMYBIŲ TYRIMAS

3.1 Tyrimo metodika

Siekiant atskleisti tautinės kultūros puoselėjimo galimybes ir jų ypatumus Airijos lietuvių bendruomenėje buvo atlikta anketinė apklausa. Anketinėje apklausoje dalyvavusiems respondentams buvo pateikti klausimai turintys teiginių, probleminių situacijų pavadinimų pavidalą. Anketos apklausa pasirinkta, tam, kad tiriamųjų atsakymai leistų apibūdinti jų nuomonę, požiūrį ne tik į save ar kitus asmenis, bet ir tautinės kultūros išsaugojimo svarbą emigracijoje. Gauta informacija grindžiama respondentų sąžiningumu. Klausimynas parengtas (žr. Priedas), kurį sudarė 48 įvairaus tipo klausimų iš jų 36 uždari, 5 – atviri ir 7 pusiau uždaro tipo.

Lietuvoje A. Maceina, S. Šalkauskis, Vydūnas, F. Kirša (1933 – 1934) ir (1939) metais nagrinėjo tautinės kultūros ypatumus, tautinius charakterius. J. Girnius (1947) metais rašė kaip išsaugoti lietuvių tautinę gyvybę emigracijoje, V. Černius (1990) metais atliko lyginamąjį amerikiečių ir lietuvių tautinio identiteto tyrimą. Šie tyrimai padeda atskleisti kaip žmogus suvokia savo tautinę priklausomybę, padeda atsakyti į klausimus ar išlaiko tautinius įsipareigojimus, ar puoselėja tautinę kultūrą emigracijoje. Padaryta teorinė lyginamoji filosofinės, kultūrologinės, etnologinės literatūros analizė, nes įvairūs autoriai skirtingai interpretuoja ir traktuoja tokius klausimus.

J. Kuznecovienė (2007) nagrinėjo lietuvių tautinės tapatybės problemas, siekė atsakyti į tokius klausimus: ką reiškia būti lietuviu(-e)? kokie bruožai ir kriterijai naudojami konstruojant tautinę tapatybę? Šis empirinis tautinės tapatybės tyrimas buvo atliktas taikant apklausos metodą, kuris vyko 2006 m. ir atliko Socialinių tyrimų institutas. Autorė (2009) tyrinėjo emigrantus lietuvius gyvenančius Airijoje, Anglijoje, Ispanijoje, Norvegijoje. J. Kuznecovienė nagrinėjo lietuviškumo darybos strategijas, svarbiausius naudojamus resursus ir tautinės tapatybės praktikavimo būdus. Šis empirinis tyrimas buvo individualus ir pusiau struktūruotas interviu. Lauko tyrimas vyko 2007 m. pab. – 2008 m. Airijoje, Anglijoje, Ispanijoje ir Norvegijoje.

V. Čiubrinskas ir J. Kuznecovienė (2009) įvairiais teoriniais svarstymais ir empirinių duomenų tyrimais nagrinėjo tapatybę, bandydami atsakyti kas ją įtakoja, kaip ji pasirenkama, lietuviškojo identiteto trajektorijose akcentuojami ir kuriami tapatybės modeliai. Autoriai taikė kokybinius ir kiekybinius metodus – pusiau struktūruoti interviu ir anketinė apklausa.

Dvasinės vertybės, tautinė kultūra, žmogaus teisių gerbimas priklauso nuo tautos. Neįmanoma įsivaizduoti tautą be savos teritorijos ir gimtosios kalbos. Istorija, ir kiti reiškiniai turi tam tikrą ryšį su tautos egzistavimo pradžia, nes tik pagrindiniai tautos bruožai jungia tautiečius,

pvz. bendra kalba, bendri papročiai, kultūra, religija ir t.t. Žmonija susideda iš tautų, o jos viena su kita turi daug ir įvairiausių panašumų, bet tuo pačiu yra individualios.

3.2 Tyrimo organizavimas ir eiga

Siekiant atskleisti tautinės kultūros puoselėjimo galimybes Airijos lietuvių bendruomenėje buvo atliktas tyrimas kurį sudarė šie etapai:

1. 2013 m. rugsėjo – gruodžio mėnesiais: temos pasirinkimas, tyrimo objekto, tikslo ir uždavinių formulavimas bei mokslinės literatūros studijavimas;
2. 2014 m. sausio – rugsėjo mėnesiais: koreguojamas tyrimo tikslas, uždaviniai, hipotezė ir problema. Siekiant išsiaiškinti Airijos lietuvių bendruomenėje tautinės kultūros puoselėjimo ypatumus. Kuriama diagnostinio tyrimo metodika, studijuojama mokslinė literatūra;
3. 2014 m. rugsėjo - sausio mėnesiais atlikta anketinė apklausa, tautinės kultūros puoselėjimo galimybių tyrimas Airijos lietuvių bendruomenėje, tyrimo statistinė analizė;
4. 2014 m. sausio – gegužės mėnesiais: tyrimo rezultatų analizė ir mokslinio darbo rašymas.

Anketa buvo išdalinta 2013 m. pabaigoje gruodžio 28 d. ir atsiimta 2014 m. sausio 5 d. Tyrimo procedūrą sudarė: 1) anketos kūrimas; 2) tyrimo eiga; 3) tyrimo metu gautų duomenų apskaičiavimas ir analizavimas.

Tyrimui atlikti buvo pasirinkti ir apklausti Airijos lietuvių bendruomenės nariai. Tyrimo etape buvo parengti anoniminiai klausimai (klausimyno pavyzdžiai pateikti žr. 1-ame priede), nes anonimiškumas didina atsakymų patikimumą, nuoširdumą, skatina žmonių susikaupimą.

Iš viso buvo išdalintos 130 anketų, iš kurių 117 sugrįžo ir buvo apdorotos. Anketa buvo suskirstyta pagal klausimų paskirtį į keletą struktūrinių darinių:

1. instrukcija (atmintinė), tyrimo tikslas, pabrėžtas tyrimo anonimiškumas;
2. socialinė-demografinė būklė (tiriamųjų lytis, amžius, išsilavinimas, kiek laiko gyvena Airijoje);
3. klausimyno pagrindinė struktūrinė dalis – tautinės kultūros puoselėjimo Airijos bendruomenėje problemos.

Neskaitant socialinio – demografinio bloko, tyrimo metu anketoje dar buvo pateikiami: tautinės kultūros blokas, tautiškumo, edukacinės aplinkos, šeimos aplinkos, socialinės aplinkos ir Airijos lietuvių bendruomenės blokai.

Tyrimo metu buvo naudotas klausimynas, kurį sudarė dvi dalys: kreipimasis į respondentą ir pateikti teiginiai kuriuos reikėjo pažymėti, jų buvo 48, iš jų 36 buvo uždaro, 5 – atviri ir 7 – pusiau uždaro tipo.

Pirmojo diagnostinio bloko klausimai siejami su tiriamųjų paso duomenimis ir skirti nustatyti bei atskleisti amžių, lytį, išsilavinimą ir kiek laiko gyvena (emigracijoje) Airijoje.

Antrojo bloko klausimais siekta nustatyti tautinės kultūros išsaugojimo svarbą emigracijoje, siekiama sužinoti ar tiriamieji suvokia kas yra tautinė kultūra, kaip ją išlaiko ir kokiais būdais.

Trečiajame diagnostiniame bloke siekta išsiaiškinti kaip išsaugo ir išlaiko lietuvišką tapatybę, ar tautiškumas emigracijoje tiriamiesiems svarbus ir aktualus. Tautiškumas neatsiejamas nuo Airijos lietuvių bendruomenės narių gyvenimo būdo, elgesio, mąstymo, bendravimo ir kt. taip pat nagrinėjami veiksniai, kurie padėtų išsaugoti tautiškumą: šventės, papročiai, tradicijos, kalba.

Ketvirtąjį bloką sudaro (edukacinė aplinka, šeimos aplinka, socialinė aplinka) šiais klausimais siekta sužinoti kokiais būdais edukacinė aplinka daro įtaką tautinės kultūros išsaugojimui, ar šeštadieninės mokyklos emigracijoje mokiniams padeda suvokti ir įvertinti kalbos svarbą, ar įgyjamas pilietiškumo jausmas, kokia raiška puoselėjama lietuvių tautinė kultūra, ar šeimoje įgyjamos vertybės tautinės kultūros atžvilgiu, ar socialinė aplinka leidžia emigracijoje jaustis lietuviu.

Penktuoju bloku siekta atskleisti kaip Airijos lietuvių bendruomenė puoselėja tautinę kultūrą. Duomenų analizė tyrimo etape apdorota SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*), diagramoms sudaryti buvo naudota Microsoft Excel programa.

Pagal gautus duomenis galima atskleisti tautinės kultūros puoselėjimo galimybes Airijos lietuvių bendruomenėje, nustatyti lemiančius faktorius kurie padeda puoselėti tautinę kultūrą emigracijoje, apibendrinti įvairias tautines ugdymo formas, apibrėžti tautinės kultūros sampratą, atskleisti tautiškumo esmę, charakterizuoti tapatybės bruožus, identifikuoti etninės kultūros vertybių svarbos suvokimą visuomenėje.

3.3 Tyrimo imties charakteristika

Analizuojant gautus tyrimo rezultatus, reikia atsižvelgti į respondentų demografinius požymius, kurie gali turėti įtakos respondentų atsakymams. Šiame tyrime dalyvavo 117 Airijos lietuvių bendruomenės narių, parinkti atsitiktiniu būdu. Duomenys leidžia teigti, kad žymiai didesnę dalį sudarė moterys – 74 (63,2 proc.), nei vyrai – 43 (36,8 proc.). Taip atspindi lietuvių bendruomenei būdingą tendenciją – mažesnis bendruomenės narių vyrų skaičius.

Kita demografinė rodyklė – amžius. Tiriamieji buvo suskirstyti į penkias amžiaus grupes. Pirmą grupę sudarė respondentai nuo 18-25, antra nuo 26-35, trečia nuo 36-45, ketvirta nuo 46-55 ir penktą grupę sudarė asmenys turintys daugiau nei 55 metų amžių. Galima teigti, kad daugiausiai emigruojančių moterų amžius nuo 18 iki 35 metų, o vyrų nuo 26 iki 35. Tai gali įtakoti kelios priežastys: moterys aktyvesnės ir turi daugiau ryžto pakeisti gyvenimą, dalyvauti bendruomenėje, o vyrai bendruomenės veikloje dalyvauja pasyviai. Tuo tarpu asmenys, kurių amžius 46 ir 55 metai mažiau emigruoja į kitas užsienio šalis. Galima manyti, kad toks žmonių amžius suteikia abejonės dėl sveikatos ar kitų priežasčių pvz. gauti darbo užsienyje, asmenys tokio amžiaus nerizikuoja keisti nusistovėjusi gyvenimą Lietuvoje. Tyrime dalyvavusių Airijos lietuvių bendruomenės narių pasiskirstymas pagal lytį ir amžių pateiktas (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Respondentų demografiniai duomenys (lytis ir amžius) (N =117)

Respondentai		Amžius					
		18-25	26-35	36-45	46-55	Daugiau nei 55	Iš viso
Lytis	Moterys	22 (29,7%)	31 (41,9%)	12 (16,2%)	5 (6,8%)	4 (5,4%)	74 (63,2%)
	Vyrai	5 (11,6%)	22 (51,2%)	9 (20,9%)	4 (9,3%)	3 (7%)	43 (36,8%)

2-oje lentelėje pateikti duomenys rodo, kad Airijos lietuvių bendruomenę sudaro (54,1 proc.) moterys turinčios aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą, ir vyrai (30,2 proc.), o universitetinį išsilavinimą turi (13,5 proc.) moterys ir (7,0 proc.) vyrai, tai reiškia, kad Airijos lietuvių bendruomenę sudaro asmenys su įvairiu išsilavinimu, bet juos sieja vienas bendras tikslas, puoselėti lietuvių tautinę kultūrą, vertybes ir lietuviškumą (žr. 2 lentelę).

2 lentelė

Respondentų demografiniai duomenys (išsilavinimas ir lytis) (N= 117)

Respondentai		Išsilavinimas					Iš viso
		Vidurinis	Profesinis	Nebaigtas aukštasis	Aukštasis neuniversitetinis	Aukštasis universitetinis	
Lytis	Moterys	9 (12,2%)	7 (9,5%)	8 (10,8%)	40 (54,1%)	10 (13,5%)	74 (63,2%)

	Vyrai	5 (11,6%)	13 (30,2%)	9 (20,9%)	13 (30,2%)	3 (7%)	43 (36,8%)
--	--------------	--------------	---------------	--------------	---------------	-----------	------------

Kita demografinė rodyklė – kiek laiko asmuo gyvena Airijoje. Tiriamieji buvo suskirstyti į keturias grupes. Pirmą grupę sudarė asmenys Airijoje gyvenantys mažiau nei 1-erius metus, antrą grupę sudarė asmenys kurie gyvena 1-3 metus, trečią grupę sudarė asmenys kurie gyvena Airijoje 3-5 metus ir ketvirtą grupę kurie gyvena daugiau nei 5 metus. Gauti atsakymai parodė, kad asmenys gyvenantys daugiau nei 5 metus sudaro (42,7 proc.), 3-5 metus (25,7 proc.), mažiau nei vienerius metus (12,8 proc.). Tai reiškia, kad bendruomenę sudaro ne tik asmenys gyvenantys Airijoje jau ilgesnį laiką, bet ir ką tik atvykusieji, kurie prieglobsčio ieško lietuvių bendruomenėje, kuri padedanti išlikti pačiu savimi (žr. 3 lentelę).

3 lentelė

Respondentų pragyventas laikas Airijoje (N=117)

Atsakymų kategorijos	Respondentų sk.	Proc.
Mažiau nei vieneri metai	15	12,8%
1-3 metus	22	18,8%
3- 5 metus	30	25,7%
Daugiau nei 5 metai	50	42,7%
Iš viso:	117	100,0%

3.4 Tyrimo duomenų analizė

Empiriniai duomenys rinkti, analizuoti ir vertinti 2014 metų gruodžio pabaigoje – sausio mėn. pradžioje. Atliktas tautinės kultūros puoselėjimo galimybių tyrimas Airijos lietuvių bendruomenėje, ir gauti duomenys leidžia nustatyti faktorius kurie padeda puoselėti tautinę kultūrą emigracijoje, apibendrinti įvairias tautines ugdymo formas, apibrėžti tautinės kultūros sampratą, padeda atskleisti tautiškumo esmę, charakterizuoti tapatybės bruožus, identifikuoti etninės kultūros vertybių svarbos suvokimą visuomenėje.

Analizuojant respondentų duomenis, 5-uoju anketos klausimu buvo siekiama sužinoti, kaip save vadina gyvendami užsienyje. Iš tyrimo gautų rezultatų matyti, kad didžioji dalis apklaustų respondentų save vadina (62,4 proc.) emigrantais, tik (28,2 proc.) išeiviais, o kad save įvardintų laikinai gyvenantys užsienyje (6,0 proc.) ir (3,4 proc.) save vadina lietuviais gyvenančiais užsienyje (žr.4 lentelę).

Respondentų savęs įvardijimas (N=117)

Asmens grupė	Respondentų sk.	Proc.
Emigrantai	73	62,4 %
Išsiviai	33	28,2%
Laikiniai gyvenantys užsienyje	7	6,0%
Lietuviai gyvenantys užsienyje	4	3,4%
Iš viso:	117	100%

Iš gautų duomenų galima daryti prielaidą, kad iš Lietuvos išvažiuojantys save vadina paprastai – emigrantais. Taip pat būtų galima pridurti, kad tai priklauso ir nuo požiūrio, kaip žmogus jaučiasi užsienio valstybėje. Jei asmuo mato savo ateitį joje, tai jis save ir vadina emigrantu. Anketoje, nebuvo įrašytas žodis diaspora, tad keliose anketose, apačioje radau šį žodį. Tai reiškia, kad keli respondentai, savęs nevadina nei emigrantais, išsiviais, ar laikinai gyvenantys užsienyje, o tiesiog save įvardija diaspora, tai tautos dalis įsikūrusi svetur, su tais pačiais tikslais, siekiais ir tikėjimu.

Antrojo bloko klausimais siekta nustatyti tautinės kultūros svarbą emigracijoje, siekiama sužinoti ar tiriamieji suvokia kas yra tautinė kultūra, kaip ją išlaiko ir kokiais būdais. Anketoje buvo pateikiamas klausimas, kas respondentų manymu yra tautinė kultūra. Gauti duomenys rodo, kad Airijos lietuvių bendruomenės nariai supranta, jog tautinė kultūra, tai kiekvienos tautos išskirtiniai ir unikalūs daiktai, bruožai, įvairūs reiškiniai, objektai kurie leidžia kurti ir informaciją perteikti kitiems (76,1 proc.), kad universalios vertybės – žinios, tikėjimas, menas, papročiai, tradicijos (79,5 proc.), kurios rodo žmogaus brandą doriniu aspektu. Kad kultūra deramas elgesys visuomenėje atsakė visi 117 apklausoje dalyvavę tiriamieji, bet reikia paminėti, kad tai išugdoma vertybė, deramas elgesys tai auklėjimo pasekmė, kultūringumas ir visos kitos dorinės vertybės perduodamos iš kartos į kartą. Respondentų atsakymai pateikiami 5 lentelėje.

5 lentelė

Respondentų tautinės kultūros supratimas (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip
Tai žmogaus gerbiami ir puoselėjami įvairūs reiškiniai ir objektai, kurių funkcionavimas leidžia kurti, ir perteikti informaciją kitiems	89 (76,1%)	28 (23,9%)
Tai sudėtinė visuma apimanti žinias, tikėjimus, moralę, menus, papročius, teisę, tradicijas	93 (79,5%)	24 (20,5%)
Tai išskirtiniai daiktai ar veiksmai, kaip kulinarija, muzika, mada, dailė, architektūra	100 (85,5%)	17 (14,5%)
Tai deramas elgesys visuomenėje	117 (100%)	-

7-tu anketos klausimu buvo siekta išsiaiškinti bendruomenės narių požiūrį į dvasines vertybes, kurias jaučia išlaikydami tautinę kultūrą. Teiginiai sudaryti lietuvių bendruomenės narių savybei ir savijautai daroma įtaką gyvenant emigracijoje (žr. 6 lentelę).

6 lentelė

Respondentų požiūris į dvasinių vertybių atsiskleidimą tautinės kultūros aspektu (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Neturi nuomonės	Tikrai ne
Tautos dvasinę moralinę būklę	87 (74,4%)	27 (23,1%)	3 (2,6%)	-
Tautinius principus, pagarbą tautos sukurtoms vertybėms – gimtajai kalbai, raštui, tradicijoms bei papročiams	96 (82,0%)	21 (18,0%)	-	-
Jungtį, pagarbą ir meilę šeimai	83 (71,0%)	34 (29,0%)	-	-
Tikėjimą ir viltį, išlikti savimi	90 (77,8%)	20 (17,1%)	3 (2,6%)	2 (1,7%)

Matome, kad respondentai sutinka, kad dvasinės vertybės atsiskleidžia tautinės kultūros dėka, taip išreiškiant tautos dvasinę moralinę būklę, tik (2,6 proc.) neturi nuomonės. Respondentai vienareikšmiškai sutiko, kad tautinius principus, pagarbą tautos sukurtoms vertybėms kaip kalbai, tradicijoms, papročiams, jungtį, ir meilę šeimai. Tik (1,7 proc.) nesutiko, kad tikėjimą ir viltį išlikti savimi. Analizuojant gautus duomenis galima teigti, kad respondentai suvokia, kad tautinės kultūros dėka išreiškiami žmogaus asmenybei būdingi bruožai, meilė, prierašumo jausmas likusiems šeimos nariams Lietuvoje. Gyvenant emigracijoje šeimos įdiegtos vertybės atsiskleidžia per kalbą, švenčių metu išlaikomų tradicijų dėka. Asmuo augdamas šeimoje perima tautos tradicijas, vertybes,

dorovinius principus. Tikėjimą ir viltį žmogus įvertina tik tada, kai yra toli nuo savųjų, tik tuomet įvertina ir suvokia josios svarbumą.

Trečias diagnostinis blokas skirtas nustatyti lietuvių tautinio tapatumo išsaugojimo veiksnius, tautiškumo, tautinio identiteto svarbos suvokimą (žr.7 lentelę).

7 lentelė

Veiksniai, stiprinantys tautinį identitetą ir jungtį tarp tėvynės ir gyvenamosios vietos (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Nėra įsitikinę	Ne	Tikrai ne
Šiuolaikinės komunikacijos	59 (50,4%)	45 (38,5%)	13 (11,1%)	-	-
Lietuvos pilietybė	66 (56,4%)	51 (43,6%)			
Lietuvių bendruomenė	69 (59,0%)	45 (38,5%)	3 (2,6%)	-	-
Lietuviškų papročių laikymasis šeimos aplinkoje	76 (65,0%)	40 (34,2%)	1 (0,9%)	-	-
Tradicinių patiekalų gamyba namuose	10 (8,5%)	26 (22,2%)	54 (46,2%)	21 (17,9%)	6 (5,1%)
Bendravimas savo gimtąja kalba	96 (82,1%)	21 (17,9%)	-	-	-

Tyrimo rezultatai rodo, jog tautinį identitetą emigracijoje stiprina bendravimas savo gimtąja kalba (82,1 proc.), kiek mažiau, respondentų požiūriu, tautinį identitetą stiprina lietuviškų papročių laikymasis šeimos aplinkoje (65,0 proc.), lietuvių bendruomenė (59,0 proc.), Lietuvos pilietybė (56,4 proc.). Mažiausiai respondentų pritarė teiginiui, jog stiprina šiuolaikinės komunikacijos (50,4 proc.). Tikėtina, kad tautinį identitetą ir jungtį tarp gyvenamosios vietos stiprina veiksniai kurie susiję su žmonėmis ir jų tarpusavio santykiais. Bendravimas gimtąja kalba stiprina savimone, savivertę, meilę tėvynei. Dėl įvairiausių priežasčių asmenys atsidūrę toli už savosios tėvynės ribų, pakeičia požiūrį ne tik į tėvynę, bet ir į tautiškumą, pradeda rūpėti tautinis identitetas, noriai vaikus mokina gimtosios kalbos, aktyviai bendradarbiauja su bendruomene.

Į klausimą, kodėl laikote save lietuviu (-e), respondentai atsakė labai įvairiai (žr. 8 lentelę). Iš lentelėje pateiktų duomenų pastebima, kad (82,9 proc.) respondentų save laiko lietuviu (-e), nes gimė ir užaugo Lietuvoje, (72,6 proc.) atsakė, kad kalba gimtąja kalba, kiek mažiau (65,8 proc.) respondentai atsakė, kad turi lietuvišką pasą, net (55,6 proc.) atsakė, kad švenčia lietuviškas šventes, ir saugo lietuviškas tradicijas. (41,0 proc.) save laiko lietuviu (-e), nes gerbia Lietuvos istoriją, ir (14,5 proc.) nežino ar katalikybė padeda jaustis lietuviu.

Respondentų nuomonė apie tapatinimąsi su lietuvybe (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Nežino
Gimiau ir užaugau Lietuvoje	97 (82,9%)	20 (17,1%)	
Kalbu gimtąja kalba	85 (72,6%)	32 (27,4%)	
Esu katalikas	45 (38,5%)	55 (47,0%)	17 (14,5%)
Gerbiu Lietuvos istoriją	48 (41,0%)	65 (55,6%)	4 (3,4%)
Turiu lietuvišką pasą	77 (65,8%)	33 (28,2%)	7 (6,0%)
Švenčiu lietuviškas šventes	52 (44,4%)	65 (55,6%)	
Saugau lietuviškas tradicijas	52 (44,4%)	65 (55,6%)	

Analizuojant tyrimo rezultatus, galima teigti, kad religija žmonėms neturi įtakos dėl lietuviybės. Juk negalima sakyti, kad tikras lietuvis tik katalikas, juk pasaulyje egzistuoja daug religijų ir žmogus pats nusprendžia kokią sau pasirinkti. Lietuva ir taip vadinama katalikiška šalis, Marijos žeme, bet negalima smerkti tų žmonių kurių tikėjimas kitoks. Lietuva, emigrantams visada bus gimtinė, juk joje užaugo, vaikščiojo mums brangia žeme, kalba ta pačia kalba, švenčia šventes, laikosi papročių. Dabartinė gyvenamoji vieta ir laikas kiekvieno žmogaus kraujyje neša protėvių dvasią, besąlygišką meilę savo protėvių žemei, savo gimtinei, taip pat skaudžiai išgyvena atskirti nuo jos.

10 - tu klausimu siekiama išsiaiškinti, kaip išeiviai konstruoja savo lietuvišką tapatybę, su kuo ją sieja, kaip ją suvokia. Šiuo metu Lietuva gyvena laisvės ir globalių permąstymų sąlygomis. Laisvė brandinti savo tautos kultūros, visuomenės derlių persipina su kiekvieno žmogaus laisve įgyvendinti savuosius lūkesčius. Emigrantai išvykę iš Lietuvos praplėtė savo geokultūrinį pasaulį. Bet tuo pačiu, gyvendami toli nuo tėvynės formuoja lietuvių tautos bruožus. Juk atmintis, kalba, prierašumo jausmas, įsipareigojimas savo kraštui yra kiekvieno žmogaus širdyje. Kai kurie respondentai, Airijoje gyvena 10-15 metų, čia yra sukūrę šeimas, daugelis diasporos vaikų kalba angliškai, bet juos taip pat reikia laikyti lietuvių tautos vaikais. Kiekvieno žmogaus praeitis ir šaknys, istorija ir didvyrių pasakojimai turi priminti, kad diasporinė tauta yra bendros atminties bendruomenė, turinti savo šventos ir pažadėtos žemės lopinėlių ant Baltijos jūros kranto, ir valstybę, kuri šiuos šventus dalykus yra apsiėmusi saugoti. Tautiškumo apraiškų sustiprinimo vertinimas pateiktas 9 lentelėje.

9 lentelė

Tautiškumo apraiškų sustiprinimo vertinimas (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Neturi nuomonės	ne	Tikrai ne
Bendras istorinis likimas	52 (44,4%)	48 (41,0%)	6 (5,1%)	11 (9,4%)	-
Bendra teritorija (žemė), kur vyksta tautos istorinė drama	73 (62,4%)	38 (32,5%)	3 (2,6%)	-	3 (2,6%)
Įprastinė buvimo, egzistavimo aplinka	65 (55,6%)	30 (25,6%)	13 (11,1%)	5 (4,3%)	4 (3,4%)
Tautos istorinė atmintis	78 (66,7%)	19 (16,2%)	3 (2,6%)	11 (9,4%)	6 (5,1%)
Menų tematika, turinys, siužetai, intonacijos	42 (35,9%)	13 (11,1%)	57 (48,7%)	5 (4,3%)	-
Specifinė tautos galvosena ir jausena	29 (24,8%)	10 (8,5%)	78 (66,7%)		

Iš lentelės duomenų matome, jog tautiškumo apraiškas stiprina bendras istorinis likimas (44,4 proc.), bendra teritorija (62,4 proc.), tautos istorinė atmintis (66,7 proc.), kiek mažiau atsakė, kad įprastinė buvimo, egzistavimo aplinka (55,6 proc.). Mažiausiai atsakė, kad menų tematika (35,9 proc.), ir specifinė tautos galvosena (24,8 proc.). Šie paskutiniai du teiginiai respondentams sukėlė abejonių.

11-tu anketos klausimu respondentų buvo teirautasi, kada pasireiškia tautinės savimonės aktyvumas? Atsakymai pateikti 10 lentelėje. Matome, jog tautinės savimonės aktyvumas pasireiškia tautinio atgimimo laikotarpiais (66,7 proc.), lemtingų istorinių įvykių metu (65,0 proc.), pergalių ir pralaimėjimų metu (76,1 proc.), tačiau didžiausias aktyvumas pasireiškia emigracijos laikotarpiu (82,9 proc.).

10 lentelė

Respondentų nuomonė apie tautinės savimonės aktyvumo priežastys (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Neturi nuomonės	Ne	Tikrai ne
Tautinio atgimimo laikotarpiais	78 (66,7%)	10 (8,5%)	19 (16,2%)	7 (6,0%)	3 (2,6%)
Lemtingų istorinių įvykių metu	76 (65,0%)	34 (29,1%)	7 (6,0%)	-	-

Pergalių ir pralaimėjimų laikotarpiais	89 (76,1%)	28 (23,9%)	-	-	-
Išsivadavimo laikotarpiais	78 (66,7%)	34 (29,1%)	5 (4,3%)	-	-
Kultūrinių, politinių nesėkmių metu	76 (65,0%)	40 (34,2%)	1 (0,9%)	-	-
Emigracijos gyvenimo laikotarpiais	97 (82,9%)	18 (15,4%)	2 (1,7%)	-	-
Kai tauta atsiduria ties paskutine išlikimo riba	101 (86,3%)	16 (13,7%)	-	-	-

Tautinė savimonė susiformavusi praeityje ir šiuo metu ji reiškiasi daugiau kaip savigyna: nuo įvairiausiai tautai keliančių grėsmių. Asmuo, kuris suvokia savąja kilmę, gina tautines vertybes, puoselėja tautiškumą įvairiomis raiškos priemonėmis. Pvz. tautinės savimonės žadintojais laikomi S. Daukantas, J. Jablonskis, J. Basanavičius, V. Kudirka. Šie žmonės nuolat primena kokia mūsų tauta, koks mielas tėvynės kraštovaizdis. Išanalizavus respondentų atsakymus į klausimą, dėl tautinės savimonės aktyvumo, galime teigti, kad didžiajai respondentų daugumai – emigracija viena iš didžiausių problemų, kada pasireiškia visos tautos aktyvumas. Taip pat tautinės savimonės aktyvumas pasireiškia ir ypatingai išauga tautinio atgimimo bei išsivadavimo laikotarpiais, kai žmogus suvokia savąjį "aš", save kaip tautos atstovą, suvokia ir supranta, kad jį su tautiečiais sieja bendra kalba, papročiai, tradicijos, gyvenimo supratimas, istorinės praeities, dabarties ir ateities bendrumas, bendra Tėvynė, meilė, pagarba ir noras jai tarnauti. Juk tautybė ir gyvenamoji aplinka, tai tik prigimtiniai dalykai, o istorinis likimas brandina tautos dvasią.

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti respondentų nuomonę apie tautinės tapatybės išsaugojimą Airijoje. Respondentų buvo prašoma pažymėti jų manymu, labiausiai jiems tinkančius variantus. Atlikus pirminius skaičiavimus buvo nustatyta, jog išsaugoti tautinę tapatybę (žr. 11 lentelę), Airijoje padeda lietuviškumo praktikavimas (kalba, tradicijos, šventės, meno, sporto būreliai) (79,5 proc.), kad emocinis ryšys su Lietuva (76,1 proc.), iš lentelėje pateiktų duomenų galima matyti, kad (70,1 proc.) sutinka, kad išsaugoti tapatybę Airijoje padeda lietuvių bendruomenė. (65,0 proc.) atsakė, kad savęs traktavimas lietuviu, gyvenančiu Airijoje. Etninės kultūrinės erdvės kūrimas atsakė (61,5 proc.), imigrantų kultūrinis atvirumas (58,1 proc.), beveik tiek pat atsakė (59,8 proc.), kad tikri fiziniai sugrįžimai į tėvynę.

11 lentelė

Veiksniai padedantys išsaugoti lietuvių tautinę tapatybę Airijoje (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Nežino	Tikrai ne	Ne
Savęs traktavimas lietuviu, gyvenančiu Airijoje	76 (65,0%)	30 (25,6%)	9 (7,7%)	-	2 (1,7%)
Etninės kultūrinės erdvės kūrimas	72 (61,5%)	42 (35,0%)	3 (2,6%)	-	-
Imigrantų kultūrinis atvirumas	68 (58,1%)	37 (31,6%)	10 (8,5%)	1 (0,9%)	1 (0,9%)
Lietuviškumo praktikavimas (kalba, tradicijos, šventės, meno, sporto būreliai)	93 (79,5%)	24 (20,5%)	-	-	-
Emocinis ryšys su Lietuva, draugais, giminėmis	89 (76,1%)	28 (23,9%)	-	-	-
Emocinis ryšys su lietuvių bendruomene	82 (70,1%)	35 (29,9%)	-	-	-
Tikri, fiziniai sugrįžimai į tėvynę	70 (59,8%)	27 (23,1%)	15 (12,8%)	2 (1,7%)	3 (2,6%)

Gauti atsakymai leidžia teigti, kad šiuo metu nepaprastai svarbu išsaugoti tautinę tapatybę ir neištirpti kitų tautų kultūroje. Istorinė atmintis yra būtina kiekvienos tautos savimonei kuri padeda išsaugoti tautinę tapatybę ir jos tęstinumą. Istorinė atmintis ypač svarbi lietuvių tautai, turinčiai turtingą ir dramatišką istoriją, pagal tradiciją semiančiai gyvybingumo iš praeities. Didelė reikšmė tenka mūsų gimtajai kalbai, protėvių sukurtoms tradicijoms, kurios yra kultūrinės tapatybės atrama. Dalis respondentų tiki, kad tapatybę padeda išsaugoti emocinis ryšys su Lietuva, draugais ir giminėmis, tuo būtų galima pasakyti, kad ne visiems pvz. valstybinės šventės kelia ypatingus jausmus, bet ryšį su gimtine palaikomas draugų ir artimųjų dėka. Kiekvienas žmogus jaučia nostalgiją savo gimtam miestui, mokyklai, kraštovaizdžiui. Lietuvių bendruomenė Airijoje stengiasi skleisti lietuviškumą ir puoselėti savas tradicijas.

Tyrimu buvo siekta išsiaiškinti respondentų nuomonę kokie veiksniai lemia tautiškumą. Teiginiai sudaryti stengiantis atskleisti tautiškumo apraiškų veiksnius įvairiais aspektais (žr.12 lentelę).

12 lentelė

Veiksniai lemiantys tautiškumą (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Neturi nuomonės	Ne	Tikrai ne
Estetinių jausmų ugdymas, žmogaus ir aplinkos tobulinimas, grožio ir harmonijos siekimas	105 (89,7%)	11 (9,4%)	1 (0,9%)	-	-
Žmonių bendravimo puoselėjimas	56 (47,9%)	32 (27,4%)	20 (17,1%)	3 (2,6%)	6 (5,1%)
Tautos ugdymas, visuomenės siekių idealų formavimas	52 (44,4%)	18 (15,4%)	39 (33,3%)	7 (6,0%)	1 (0,9%)

Malonumų teikimas	61 (52,1%)	16 (13,7%)	34 (29,1%)	1 (0,9%)	5 (4,3%)
Tautos vienybės stiprinimas	83 (70,9%)	21 (17,9%)	10 (8,5%)	2 (1,7%)	1 (0,9%)
Dvasinės stiprybės dovanojimas	76 (65,0%)	27 (23,1%)	11 (9,4%)	3 (2,6%)	-
Tautos atstovavimas	88 (75,2%)	25 (21,4%)	3 (2,6%)	1 (0,9%)	-
Žmogiškųjų vertybių atskleidimas	92 (78,6%)	14 (12,0%)	8 (6,8%)	2 (1,7%)	1 (0,9%)
Tautiečių santykių gerinimas	103 (88,0%)	10 (8,5%)	3 (2,6%)	1 (0,9%)	-
Žmogiškosios būties gelmių atskleidimas žmogaus likimo pasaulyje	62 (53,0%)	17 (14,5%)	29 (24,8%)	6 (5,1%)	3 (2,6%)

Respondentų atsakymų duomenys rodo, jog veiksniai lemiantys tautiškumą tai estetinių jausmų ugdymas, žmogaus ir aplinkos tobulinimas, grožio ir harmonijos siekimas (89,7 proc.), tautiečių santykių gerinimas (88,0 proc.), kiek mažiau atsakė į teiginį žmogiškųjų vertybių atsiskleidimas (78,6 proc.), tautos atstovavimą (75,2 proc.), tautos vienybės stiprinimas (70,9 proc.). Gauti atsakymai leidžia teigti, kad tautiškumas tai vertybė turinti savo dinamiką, tai reiškia, kad nestovi vietoje, pasireiškia per įvairius veiksnius, kurie reikalauja sąmoningų pastangų.

14 anketos klausimu buvo klausta, kiek įmanoma būti visaverčiu lietuviu gyvenant Airijoje. Atsakymai leido susipažinti su apklaustųjų nuomone, apie gyvenimą Airijoje ir savęs traktavimu šioje šalyje. Šiuo klausimu buvo siekta išsiaiškinti ar gyvenant toli nuo Lietuvos emigrantai jaučiasi lietuviais ar stengiasi susitapatinti su Airijos kultūra. Apibendrinus respondentų atsakymus matome, kad „visaverčiu lietuviu būti Airijoje padeda principai, tėvai - lietuviai, kraujas lietuviškas“, taip atsakė – (87,3 proc.). Taigi, galima manyti, kad Airijoje gyvenantys lietuviai vadovaujasi savo nuostatomis ir principais kuriuos įdiegė tėvai, seneliai. Galimybių būti visaverčiu lietuviu Airijoje yra daug. Lituanistinės šeštadieninės mokyklos, kurių tikslas saugoti ir puoselėti lietuviškumą. Lietuviškų prekių parduotuvė, joje lietuviai perka tėvynėje valgytą maistą, lietuvišką duoną, lietuviškus laikraščius, žurnalus, knygas. Namuose žiūrimos lietuviškos laidos, rengiami lietuviški koncertai, dailės, tautodailininkų rengiamos parodos, lietuviškos bažnyčios, bendruomenės veikla. Respondentai rašo: „Atrama lietuviškumui – taisyklinga kalba, šeimoje, draugų rate, kalbėti privalome savo gimtąja kalba, apie savo šalį privalome žinoti naujausias aktualijas, juk televizija pasiekama kiekvienam asmeniui“.

Kitu klausimu respondentų buvo klausta kas jų nuomone sudaro lietuviybę, atsakymai leido daryti išvadas, kad lietuviybę apklaustieji sieja su istorija, kultūra, pasakojimais, mitais, kalba, kraštovaizdžiu, tėvų įdiegtomis vertybėmis.

16- tu anketos klausimu respondentų buvo klausta kokie socialiniai – kultūriniai veiksniai lemia grįžimą į tėvynę, respondentų atsakymai pateikti 13 lentelėje.

Socialiniai – kultūriniai veiksniai lemiantys emigrantų grįžimą į tėvynę (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Iš dalies	Neturiu nuomonės	Ne	Tikrai ne
Tėvynės ilgesys	103 (88,0%)	14 (12,0%)	-	-	-
Noras išsaugoti ryšį su Lietuvoje likusiais šeimos nariais, artimaisiais, draugais	86 (73,5%)	31 (26,5%)	-	-	-
Prastas užsienio kalbos mokėjimas	14 (12,0%)	28 (23,9%)	40 (34,2%)	25 (21,4%)	10 (8,5%)
Švietimo sistemos ir mokymosi kokybė	42 (35,9%)	49 (41,9%)	16 (13,7%)	10 (8,5%)	-

Bendruomenės narių nuomonių pasiskirstymai dėl socialinių – kultūrinių veiksnių lemiančių emigrantus grįžti į tėvynę ypatingą reikšmę turi jausmai. Tyrimo duomenimis, grįžimą lemia tėvynės ilgesys (88,0 proc.), taip pat noras išsaugoti ryšį su šeimos nariais, kurie likę Lietuvoje (73,5 proc.), nedidelė dalis respondentų sutiko, bet tik iš dalies, kad užsienio kalbos nemokėjimas (23,9 proc.), kad grįžimą lemia švietimo sistemos ir mokymosi kokybė, su šiuo teiginiu iš dalies sutiko (41,9 proc.) apklaustųjų. Išvykimo ir atvykimo priežastys iš/ į Lietuvą yra įvairios, vieni dėl esančio nedarbo, kiti – dėl politikos, ir t.t. iš respondentų gautų atsakymų galima spręsti, kad gyvenant svetur atsiranda potraukis ir nostalgija tėvynei, nes tik savo šalyje asmuo patiria gražiausius jausmus, ištaria pirmuosius žodžius. Lietuva, emigrantams reiškia namus, nes čia kiekvieno išvykusiųjų šaknys, kad ir toli nuo jos būtų, kad ir retai stovi abiem kojomis ant Lietuviškos žemės, Lietuva visada išlieka širdyje. Giminytės ryšiai nenutrūks, jei pats žmogus jų nenutrauks, bet visai kas kita, juos apkabinti, kalbėti ir jausti jų artumą ir būti šalia. Tai yra vienas iš lemtingiausių veiksnių kurie lemia grįžimą į tėvynę.

17-tu anketos klausimu respondentų buvo klausta, kaip emigrantai palaiko ryšį su Lietuva? Atsakymai pateikti 14 lentelėje.

Emigrantų palaikomas ryšys su Lietuva (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Nežino	Ne	Tikrai ne
Užsienyje gyvenantys lietuviai kuria bendruomenes, rengia įvairius renginius (sporto, koncertus, mugės)	61 (52,1%)	56 (47,9%)	-	-	-
Emigrantai domisi Lietuvos aktualijomis, perka lietuviškas knygas, laikraščius, žurnalus	57 (48,7%)	50 (42,7%)	-	7 (6,0%)	3 (2,6%)

Su partneriais stengiasi įgyvendinti įvairius projektus (meninius, kultūrinius)	55 (47,0%)	49 (41,9%)	-	13 (11,1%)	-
Bendradarbiauja su materialinės paramos organizacijomis	48 (41,0%)	26 (22,2%)	10 (8,5%)	24 (20,5%)	9 (7,7%)

Remiantis tyrimo duomenimis galima teigti, kad emigrantai palaiko ryšį su Lietuva per bendruomenių vykdomą veiklą (52,1 proc.), per žinias, nes emigrantai gyvendami užsienyje domisi Lietuvos aktualijomis į tai atsakė (48,7 proc.), taip pat per bendravimą, nes tik bendradarbiaudama su kitomis organizacijomis įgyvendina įvairius projektus (47,0 proc.), kiek mažiau sutiko su teiginiu, kad bendradarbiaudama su materialinės paramos organizacijomis (41,0 proc.). Bendruomenė buriasi ne vien tik dėl tautinės bendrystės, stengiasi suderinti tautiškumą ir žinoma pomėgius. Emigrantų palaikomas ryšys gali atsispindėti bendruomenės veikloje: organizuojami labdaros fondai, koncertai, krepšinio, folkloro, poezijos vakarai.

Ketvirtuoju diagnostiniu bloku buvo sudarytas klausimynas siekiant išsiaiškinti bendruomenės narių požiūrį į edukacinės aplinkos (šeimos, socialinės) daroma įtaką tautinės kultūros išsaugojimui, atskleisti ar šeštadieninės mokyklos emigracijoje mokiniams padeda suvokti ir įvertinti kalbos svarbą, ar įgyjamas pilietiškumo jausmas, kokia raiška puoselėjama lietuvių tautinė kultūra, ar šeimoje įgyjamos vertybės tautinės kultūros atžvilgiu, ar socialinė aplinka leidžia emigracijoje jaustis lietuviu.

18-uoju klausimu buvo klausta respondentų kas formuoja lietuvių neigiamą/ teigiamą įvaizdį emigracijoje? Atsakymai pateikti (žr.15, 16 lentelę).

15 lentelė

Respondentų nuomonė apie lemiančius faktorius formuojančius teigiamą lietuvių įvaizdį emigracijoje (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Neturi nuomonės	Ne	Tikrai ne
Lietuviai darbštūs, universalūs darbuotojai.	74 (63,2%)	23 (19,7%)	10 (8,5%)	3 (2,6%)	7 (6,0%)
Nuolanki, savo teisių neginanti darbo jėga	25 (21,4%)	13 (11,1%)	5 (4,3%)	50 (42,7%)	24 (20,5%)
Lietuviai rodo didesnę iniciatyvą kaip pagerinti darbo kokybę	93 (79,5%)	20 (17,1%)	4 (3,4%)	-	-
Lietuviai nuo seno rami tauta	10 (8,5%)	7 (6,0%)	57 (48,7%)	32 (27,4%)	11 (9,4%)
Lietuviai pasižymi kaip sporto lyderiai pasaulyje	71 (60,7%)	9 (7,7%)	15 (12,8%)	19 (16,2%)	3 (2,6%)

Lietuviai religinga tauta	41 (35,0%)	14 (12,0%)	46 (39,3%)	7 (6,0%)	9 (7,7%)
Lietuvių tauta išstverminga, tolerantiška, išradinga	83 (70,9%)	18 (15,4%)	13 (11,1%)	2 (1,7%)	1 (0,9%)

Šio diagnostinio bloko vertinimo rodikliai rodo, kad nėra nustatytos vienos universalios savybės ar vienodų ypatumų. Žmonės skirtingi, ir negalima jų vienodinti. Bet yra psichologinių charakterio bruožų kurie būdingi daugumai Lietuvos tautiečiams. Galima teigti, kad lietuviai yra santūrus. Gauti duomenys parodė, kad lietuviai darbštūs, į tai atsakė (63,2 proc.), kad neginanti savo teisių nepritaria (42,7 proc.) apklaustųjų, lietuviai yra iniciatoriai, kad pagerintų darbo kokybę atsakė (79,5 proc.), su teiginiu, kad lietuviai tolerantiški, išradingi, išstvermingi atsakė (70,9 proc.) apklaustųjų.

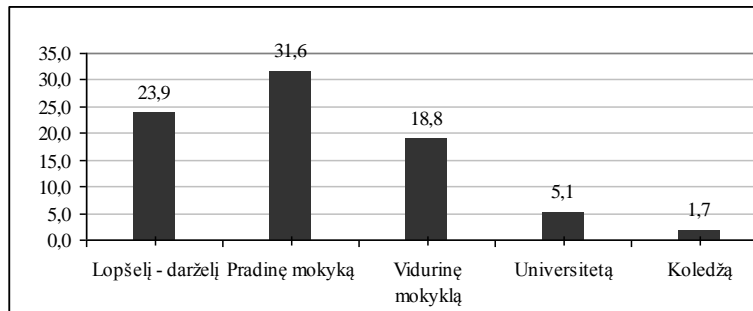
16 lentelė

Respondentų nuomonė apie lemiančius faktorius formuojančius lietuvių neigiamą įvaizdį emigracijoje (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Neturi nuomonės	Ne	Tikrai ne
Nuolanki, savo teisių neginanti darbo jėga	25 (21,4%)	13 (11,1%)	5 (4,3%)	50 (42,7%)	24 (20,5%)
Pavojingi nusikaltėliai	-	7 (6,0%)	41 (35,0%)	14 (12,0%)	55 (47,0%)
Pavydi tauta	24 (20,5%)	10 (8,5%)	59 (50,4%)	10 (8,5%)	14 (12,0%)

Analizuojant gautus duomenys galime teigti, jog lietuvių neigiamą įvaizdį formuoja pavydumas. Tai reiškia, kad pavydas vienas iš ryškiausių ir pagrindinių bruožų, būdingas lietuviams (20,5 proc.), su teiginiu kad lietuviai pavojingi nusikaltėliai nesutiko (47,7 proc.), o (35,0 proc.) atsakė, kad neturi nuomonės.

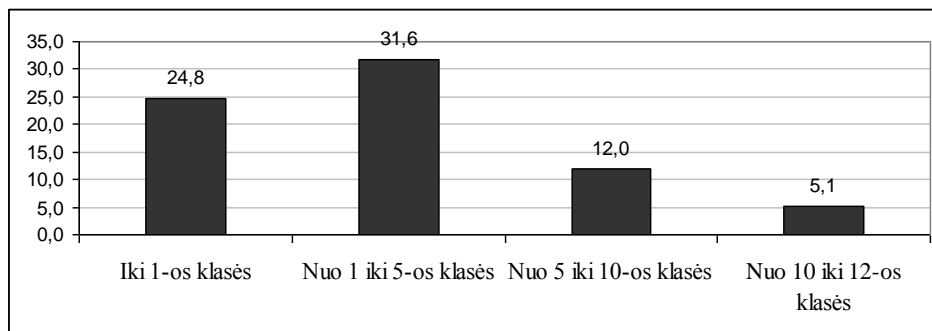
19-uoju klausimu buvo klausta kokias ugdymo įstaigas lanko jų vaikai. Atsakymai pateikti 1-ame paveiksle. *Pastaba*: ne visi respondentai turi vaikų, tad buvo nepažimėtų atsakymų. Iš 117 tik N=95.

1. pav. Respondentų pasiskirstymas, pagal tai, kokias ugdymo įstaigas lanko jų vaikai Airijoje (N=95)

Matome, kad koledžą ir universitetą iš pateiktų rezultatų jų vaikai šių įstaigų nelanko. Galima tik spėti, kad emigrantai grįžta į Lietuvą studijuoti, arba mokslas koledže ir universitete finansiškai neprieinami. Šis klausimas gali būti tolesnių mokslinių tyrimų sritis.

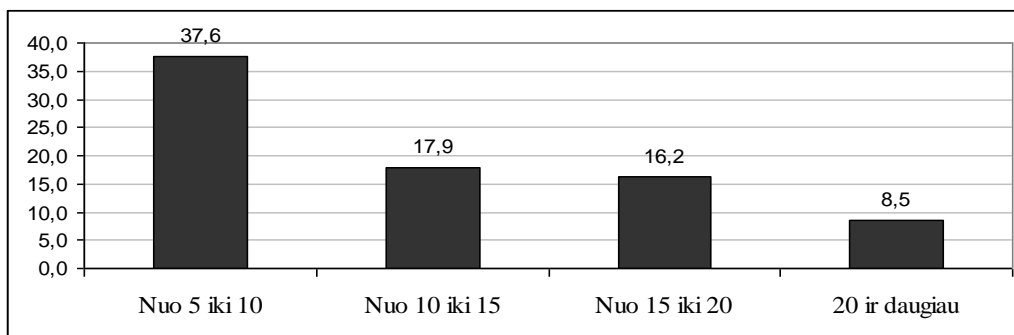
20-u klausimu respondentai atsakė į kelintą klasę eina jų vaikai, duomenys pateikiami 2-ame paveiksle. *Pastaba:* Ne visi respondentai turi vaikų, atsakymai (N=86)

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kuria klasę lanko jų vaikai (N=86)

Tiriamieji buvo suskirstyti į keturias grupes, tėvai leidžiantys savo vaikus iki 1-os klasės, nuo 1-os iki 5-os klasės, nuo 5-os iki 10-os ir nuo 10-os iki 12-os klasės. Daugiausiai atsakė, kad vaikai lanko nuo 1-os iki 5-os klasės (31,6 proc.), o mažiausiai lanko nuo 10-os iki 12-os klasės (5,1 proc.) Galima spėti, kad tėvai grįžta į Lietuvą su tikslu, kad jų vaikai pradėtų lankyti lietuviškas mokymo įstaigas.

Tyrimo duomenys padeda atskleisti ar klasę sudaro didelė grupė. Į šį klausimą atsakė 95 tiriamieji, (nes kai kurie neturi vaikų). Diagramoje pateikti duomenys rodo, kad nuo 5 iki 10 mokinių atsakė (37,6 proc.), nuo 10 iki 15 (17,9 proc.), ir nuo 15 iki 20 mokinių atsakė (16,2 proc.), 20 ir daugiau atsakė (8,5 proc.) apklaustųjų. Tai reiškia, kad Airijos mokykloje klasės nėra didelės, sudarytos tam tikros sąlygos, kad mokytojai, auklėtojai galėtų bendrauti reikalui esant ir individualiai (žr.3 paveikslą).

3 pav. Mokinių skaičius Airijos mokyklos klasėje(N=95)

22-uoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti ar lietuviai mokiniai bendrauja mokykloje su airiais. Čia buvo gauti visi 117 respondentų atsakymai. Galima daryti tik išvadą, kad neturintys vaikų ir nesusidūrę su mokymo įstaigomis respondentai žymėjo atsakymą (nežinau). Atsakymai pateikti 17 lentelėje.

17 lentelė

Respondentų nuomone apie lietuvių ir airių mokinių tarpusavio bendravimą (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Nežino	Ne	Tikrai ne
Taip, nes vaikai imlūs ir greitai išmoksta anglų kalbą	51 (43,6%)	26 (22,2%)	24 (20,5%)	10 (8,5%)	6 (5,1%)
Taip, nes vaikai tarpusavy greitai atranda bendrų pomėgių	73 (62,4%)	16 (13,7%)	24 (20,5%)	3 (2,6%)	1 (0,9%)
Ne, nes bendravimą komplikuoja kalbos nemokėjimas	9 (7,7%)	5 (4,3%)	24 (21,4%)	27 (23,0%)	51 (43,6%)
Ne, nes tarp mokinių vyrauja nemaži kultūriniai skirtumai, vyksta įvairūs konfliktai, ginčai, išprovokuojančios muštynės	4 (3,4%)	2 (1,7%)	40 (34,2%)	48 (41,0%)	23 (19,7%)
Kai kurie nenori ir nesistengia užmegsti kalbos, bandyti susikalbėti ar bendrauti	3 (2,6%)	1 (0,9%)	30 (25,6%)	56 (47,9%)	27 (23,1%)

Iš gautų rezultatų galima teigti, kad vaikai anglų kalbą greitai išmoksta (43,6 proc.), greitai atranda bendrų pomėgių (62,4 proc.). Pvz. ikimokyklinio amžiaus vaikai, savos kalbos gerai nemoka, tai ką jau kalbėti apie užsienio. Tai reiškia, kad kalbos trūkumas nėra viena iš didžiausių problemų norint susirasti draugų emigracijoje.

23-uoju klausimu siekta sužinoti kas skatina bendravimą mokykloje su kitos tautybės mokiniais (žr. 18 lentelę).

18 lentelė

Respondentų požiūris į bendravimo skatinimą mokykloje lemiančius veiksnius (N=117)

Kategorijos pavadinimas	Respondentų, įvardijusių šias kategorijas sk.
Direktorius	-
Mokyklos administracija	-
Mokytojai	3 (2,6%)
Aplinka	34 (30,8%)
Tėvai	-
Niekas neskatina	80 (68,4%)

Tyrimas parodė, kad mokykloje vaikai nėra verčiami bendrauti su kitos tautybės moksleiviais, tai jie daro savo noru (68,4 proc.), kad bendravimui emigracijoje turi įtakos aplinka atsakė (30,8 proc.). Duomenys leidžia teigti, kad mokiniai bendrauja savo noru, tik pati aplinka priverčia susirasti naujų draugų iš kitų šalių. Mokytojai, tėvai, ar mokyklos direktorius tam įtakos neturi.

Atliekant tyrimą, buvo taip pat domimasi ugdymo institucijų atliekamomis funkcijomis mokiniams ir tėvams. Buvo siekta nustatyti, kokie įgūdžiai ir bendrosios kompetencijos turi mokinių gerai savijautai (žr. 19 lentelę).

19 lentelė

Respondentų nuomonė apie Airijos ugdymo institucijų funkcijas (N =117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Nežino	Ne	Tikrai ne
Globoja ir ugdo vaiką	72 (61,5%)	32 (27,4%)	2 (1,7%)	4 (3,4%)	7 (6,0%)
Sukuria psichologiškai bei fiziškai saugią ir vaiko dvasines galias stimuliuojančią aplinką	55 (47,0%)	34 (29,1%)	24 (20,5%)	1 (0,9%)	3 (2,6%)
Rūpinasi tėvų švietimu	3 (2,6%)	12 (10,3%)	24 (20,5%)	31 (26,5%)	47 (40,2%)
Bendrauja ir bendradarbiauja su tėvais, globėjais	56 (47,9%)	21 (17,9%)	24 (20,5%)	14 (12,0%)	2 (1,7%)
Ugdo sociakultūrinę vaikų kompetenciją	56 (47,9%)	16 (13,7%)	26 (22,2%)	6 (5,1%)	13 (11,1%)
Puoselėja bendražmogiškąsias ir tautines vertybes	21 (17,9%)	8 (6,8%)	63 (53,8%)	24 (20,5%)	1 (0,9%)
Dirba su vaikais grupėmis ir individualiai	63 (53,8%)	18 (15,4%)	24 (20,5%)	9 (7,7%)	3 (2,6%)

Išanalizavus respondentų atsakymus matome, kad ugdymo institucijos globoja ir ugdo (61,5 proc.), kad sukuria fiziškai saugią aplinką (47 proc.), tik dedidelė dalis sutiko, kad puoselėja bendražmogiškąsias ir tautines vertybes (17,9 proc.). Matome, kad lietuvių požiūris į airijos mokyklas yra pagarbus. Airijoje, Lietuvoje, ar kitoje užsienio šalyje, mokyklų misija vienoda – rūpintis ir užtikrinti saugumą, formuoti vaiko elgesį, pažiūras, ir padėti vystytis tolesnei vaiko brandai.

Tyrimas parodė, kad respondentų nuomonė kitų tautų kultūros puoselėjimui turi ir ugdymo institucijose atliekama veikla. Respondentai turintys vyresnio amžiaus ir ilgesnį laiką pragyvenę Airijoje turi platesnį interesų ratą, tad jų atsakymuose galima įžvelgti daugiau neigiamų atsakymų (žr. 20 lentelę).

20 lentelė

Respondentų nuomonė apie lietuvių ir kitų tautų kultūros puoselėjimą Airijos mokykloje (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	taip	Nežino	Ne	Tikrai ne
Airijos mokykloje švenčiamos įvairių tautybių tautinės šventės, tarp jų ir lietuvių	-	-	24 (20,5%)	8 (6,8%)	85 (72,6%)
Airijos mokykloje organizuojami papildomi būreliai, kurių metu galima sužinoti apie įvairių tautų kultūras	13 (11,1%)	4 (3,4%)	47 (40,2%)	34 (29,1%)	19 (16,2%)
Airijos mokykloje nevyksta jokia su tautų kultūrų puoselėjimu susijusi veikla	3 (2,6%)	8 (6,8%)	86 (73,5%)	13 (11,1%)	7 (6,8%)
Airijoje ugdymo institucijos skatina mokinius vystyti įvairius gebėjimus, interesus, kūrybingumą	84 (71,8%)	9 (7,7%)	13 (11,1%)	5 (4,3%)	6 (5,1%)
Airijos ugdymo institucijos yra pasyvios ir nieko neskatina	3 (2,6%)	-	31 (26,5%)	4 (3,4%)	79 (67,5%)

Šio diagnostinio bloko vertinimo rodikliai parodė, kad dauguma respondentų mano, jog Airijos mokykloje nevyksta glaudus bendradarbiavimas su kitų tautų kultūromis. Daugiausiai respondentai įvardijo, kad Airijos ugdymo institucijose nevyksta jokie renginiai susiję su kitų tautų kultūros pažintimi (72,6 proc.), bet nesutiko su teiginiu, kad mokyklos pasyvios ir nieko neskatinančios, į tai atsakė (67,5 proc.) apklaustujų.

Kad mokiniai suvoktų savąją prigimtį, tapatybę, tautiškumą, priklausymą vienai ar kitai grupei, tautai – reikia žinių. Kiekviena valstybė formuoja savitą tautinio tapatumo politiką. Todėl ir

muzikinis ugdymas Airijoje turi savo strategiją. Respondentų buvo teirautasi kokia jų nuomonė apie mokinių veiklą muzikinio ugdymo metu (žr. 21 lentelę).

21 lentelė

Respondentų nuomonė apie mokinių veiklą muzikinio ugdymo metu (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Nežino	Ne	Tikrai ne
Mokosi individualiai ir diferencijuotai pagal amžių ir gebėjimus	43 (36,8%)	7 (6,0%)	36 (30,8%)	16 (13,7%)	15 (12,8%)
Dalyvauja vykdomuose muzikiniuose projektuose	69 (59,0%)	12 (10,3%)	25 (21,4%)	7 (6,0%)	4 (3,4%)
Organizuoja įvairius renginius ir šventes	59 (50,4%)	29 (24,8%)	24 (20,5%)	1 (0,9%)	4 (3,4%)
Mokosi ne tik dainuoti, groti, bet ir vaidinti	78 (66,7%)	11 (9,4%)	26 (22,2%)	2 (1,7%)	-
Mokosi improvizuoti ir kurti ivairias kompozicijas	20 (17,1%)	4 (3,4%)	31 (26,5%)	17 (14,5%)	45 (38,5%)
Muzikinio ugdymo metu mokiniai įgyja tolerancijos, gerumo	93 (79,5%)	20 (16,2%)	4 (3,4%)	-	-

Analizuojant respondentų atsakymus išaiškėjo, kad apklaustieji mažai bendradarbiauja su mokykla, mokytojais. Išanalizavus rezultatus galima teigti, kad apie muzikinį ugdymą Airijos mokykloje tėvai mažai turi žinių. Respondentai negalėjo atsakyti, ar jų vaikai muzikos metu Airijos mokykloje mokosi diferencijuotai (30,8 proc.), bet sutiko su teiginiu, kad jų vaikai dalyvauja muzikiniuose projektuose (59,0 proc.). Galima tik spėti, kad muzikinis ugdymas Airijos ugdymo institucijose nėra aukšto lygio, bet muzikinių žinių mokiniai įgauna.

27- tu klausimu buvo siekta išsiaiškinti respondentų nuomonę, ar muzikinis ugdymas neatsiejamas nuo tautinės savimonės formavimo. Švietimo sistemai tenka didelis darbas išugdyti tautinės savimonės brandžią asmenybę. Muzikinio ugdymo metu mokiniai yra supažindinami su etnine kultūra, o su ja pateikiama ir šiuolaikinė interpretacija. Mokyklos remiasi tautinio tapatumo išsaugojimu ir stiprinimo idėjomis, todėl ugdymo įstaigos ugdo patriotizmą, meilę tėvynei, kūrybingai puoselėti tautinės kultūros tradicijas. Etninė kultūra tai tautos tradicinės kultūros vertybių visuma siejama su šiuolaikinės kultūros pažintimi. Tad muzikinis ugdymas tikrai neatsiejamas nuo tautinės savimonės formavimo į tai atsakė (95,7 proc.) apklaustųjų.

Ketvirtasis diagnostinis blokas sudarytas siekiant išsiaiškinti respondentų požiūrį į mokytojo veiklą muzikinio ugdymo metu. Buvo įdomu sužinoti ar mokytojas sukuria betarpišką bendradarbiavimo atmosferą pamokų metu. Atsakymai pateikti 22 lentelėje.

22 lentelė

Respondentų požiūris į Airijos mokytojų muzikinę veiklą (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Nežino	Ne	Tikrai ne
Diferencijuoja muzikinius reikalavimus	71 (60,7%)	3 (2,6%)	29 (24,8%)	5 (4,35)	9 (7,7%)
Atsižvelgia į mokinių individualias savybes	68 (58,1%)	8 (6,8%)	24 (20,5%)	11 (9,4%)	6 (5,1%)
Skatina mokinius siekti muzikinės raiškos kokybės	71 (60,7%)	3 (2,6%)	28 (23,9%)	5 (4,3%)	10 (8,5%)
Vertina mokinių individualią pažangą	40 (34,2%)	19 (16,2%)	36 (30,8%)	8 (6,8%)	14 (12,0%)
Supažindina su kitų tautų kultūromis	16 (13,7%)	10 (8,5%)	30 (25,6%)	42 (35,9%)	19 (16,2%)

Matome, kad respondentai sutinka su teiginiu, kad muzikinio ugdymo metu mokytojas diferencijuoja muzikinius reikalavimus, atsižvelgia į muzikinius gabumus (60,7proc.), taip pat duomenys rodo, kad respondentai mažai turi žinių ką mokytojas veikia pamokos metu, tai reiškia, kad glaudaus ryšio su mokykla respondentai nepalaiko.

Kitu klausimu buvo siekta išsiaiškinti mokytojų siekius muzikinio ugdymo metu, ar stiprina motyvaciją domėtis muzika. Atsakymai pateikti 23 lentelėje.

23 lentelė

Respondentų nuomonė apie mokytojų siekius muzikiniame ugdyme (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Nežino	Ne	Tikrai ne
Siekia, kad mokiniai įgytų bendrą kasdieniniam žmogaus gyvenimui reikalingą muzikinį išsilavinimą	76 (65,0%)	6 (5,1%)	25 (21,4%)	3 (2,6%)	7 (6,0%)
Siekia išmokyti mokinius dainuoti, klausytis ir suvokti muziką	73 (62,4%)	1 (0,9%)	27 (23,1%)	6 (5,1%)	10 (8,5%)
Siekia, kad mokiniai išmoktų tam tikrą kiekį įvairios tematikos liaudies ir kompozitorių sukurtų dainų	52 (44,4%)	13 (11,1%)	34 (29,1%)	4 (3,4%)	14 (12,0%)
Siekia supažindinti su geriausiaisiais ir reikšmingiausiaisiais įvairių epochų ir stilių muzikos kūriniiais	63 (53,8%)	11 (9,4%)	29 (24,8%)	11 (9,4%)	3 (2,6%)
Siekia supažindinti su muzikos raida ir istoriniais faktais	63 (53,8%)	18 (15,4%)	31 (26,5%)	2 (1,7%)	3 (2,6%)

Matome, kad mokytojo darbas ir siekiai vertinami teigiamai. Kiekvienas mokytojas atsižvelgia į vaikų norą tobulėti muzikiniame raiškoje. Meninis ugdymas, formuoja jaunų vaikų gebėjimus, lavinti balsą, gražiai dainuoti, groti. Muzikinis ugdymas, svarbus lavinant kūrybingumą. Tad mokytojai siekia išugdyti ne tik individualų bei socialiai būdingą pasitikėjimo savimi jausmą,

bet ir vystyti kitus gebėjimus. Siekia, kad mokiniai įgytų elementariausių muzikinių žinių su šiuo teiginiu sutiko (65,0 proc.) apklaustųjų, kad mokiniai išmoktų valdyti balsą, girdėti, suvoktų muzikos esmę atsakė (62,4 proc.), respondentai - vyrai, mokytojų siekių nežino. Galima spėti, kad mamoms didesnė atsakomybė tenka domėtis vaikų išsilavinimu. Iš gautų rezultatų galima daryti išvadas, kad Airijos mokyklą įtakoja visuomenės kultūra. Mokytojai siekia suteikti žinių apie muziką, bet tik savo šalies, taip pat moko elementariai muzikuoti. Mokiniai įgyja nors ir nedaug, tačiau būtiniausių žinių. Muzikinio ugdymo metu, mokiniai plėtoja meninę, dvasinę, tautinę, pilietinę kultūrą, bet Airišką. Mokytojai siekia suprasti mokinį, jų motyvacijos veiksnius, bando juos atpažinti, įvertinti ir esant reikalui juos koreguoti, bet kai klasę sudaro puse emigrantų, mokytojams tai jau darosi sunkiau. Nes lietuviai turi kitokius gebėjimus, kitokius vertinimus, muzikinį skonį.

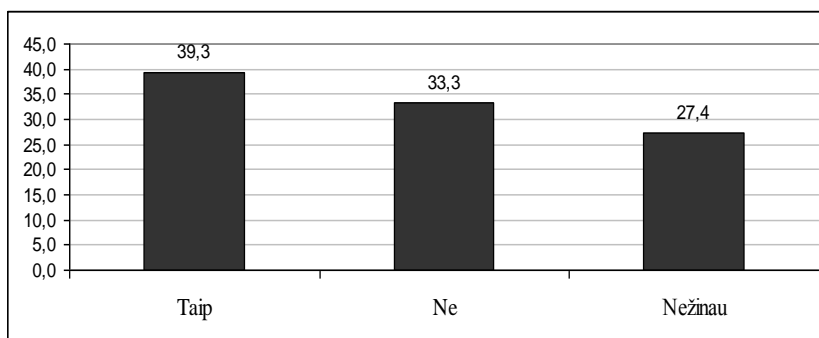
30-tu klausimu buvo siekta išsiaiškinti kokia vyrauja tarp respondentų nuomonė apie Airijos mokyklas. Peržiūrėjus Airijoje gyvenančių lietuvių nuomones apie Airijos mokyklas yra pakankamai pagarbus. Pasisakymai tokie: „Airijos mokykla, pakankamai suteikia mokiniams žinių“, „Mokykloje, griežta tvarka, saugi aplinka“, „Jeigu nebūtų Lietuvoje bloga ekonominė padėtis, niekada neleisčiau vaiko mokytis Airijoje“, „Mokykla, nuvylė, nes mano vaikas joje mažai gauna informacijos“, „Mokykloje, vaikai neišsiskiria iš kitų, vienoda apranga, nėra socialinio išskirtinumo“, „Kad vaikas lanko airių mokyklą, kalta aplinka“, „Nepatinka, nes retai kada vyksta susirinkimai, nežinau kaip mano vaikas mokosi“, „Geriau airių mokykla, negu išvis nelankyti nieko“, „Nepatinka, nes nėra jokios užklausinės veiklos, jokių būrelių“, „Neutrali, man svarbu, kad vaikas iš mokyklos grįžta patenkintas“, „Mokykla neišsiskirianti iš kitų, mokosi įvairiausių dalykų, gal tik mažesnis negu Lietuvoje krūvis“, „Lietuvoje mano vaikas mokėsi pirmus du metus, visada turėjau problemų dėl paklusnumo, Airijoje mes jau keturi metai, nesu turėjusi jokių nusiskundimų, tad net nežinau, gal aplinka pakeitė vaiką, o gal mokytoja“, „Man atrodo, kad mano vaikas neįgis tokio aukšto išsilavinimo kokį suteikia Lietuva“, „Vertinčiau gerai, mokytojai draugiški, prievarta nespaudžia prie mokslų, atsižvelgia į anglų kalbos trukumą“, „Mano nuomonė, tai jokio skirtumo kokios šalies mokyklą lanko, jei mokosi, tai turi visas galimybes gauti gerą išsilavinimą“, „Airijoje mokosi du mano vaikai, vyriausiam sekasi puikiai, o mažajam, kuriam dar tik 8 metukai, turiu problemų, gal man tik taip atrodo, bet kai nuvežu į mokyklą, jis bijo ten eiti, sako su manim nedraugauja, nesišypso“, „Nei bloga nuomonė, nei gera, tiesiog vaikai lieka vaikais, tad problemų yra ir bus su jais visur, ar Airijoje, ar Lietuvoje“.

Respondentų nuomonės kaip matyti yra skirtingos, bet tai natūralu. Kiekvienas turi laisvę rinktis, ir pasisakyti. Bet galima daryti išvadą, kad lietuviai, įvairiai vertina Airių mokyklą, vieni -

gerai, kiti – neutraliai, treči – blogai. Kad vaikai eina į Airių mokyklą, tėveliai gyvenantys šioje šalyje neturi kito pasirinkimo, tad prisitaiko prie esamos aplinkybės.

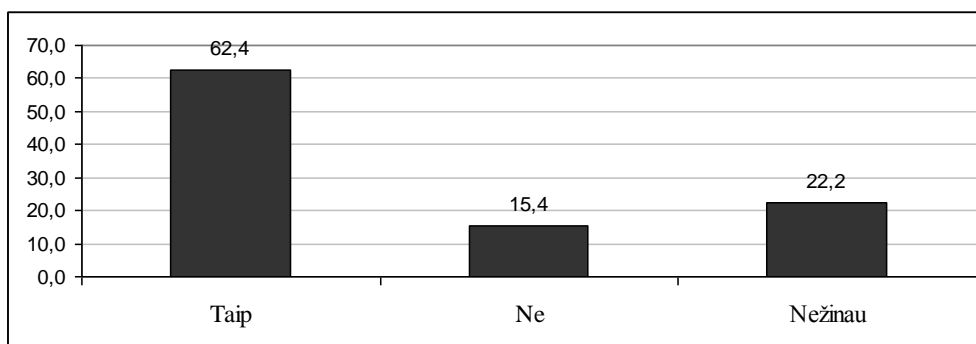
31 anketos klausimu buvo siekta sužinoti ar mokiniai gauna pakankamai žinių, informacijos iš ugdomųjų dalykų. Duomenys pateikti (žr. 4 pav.).

4 pav. Respondentų nuomonė apie informacijos gavimą iš ugdomųjų dalykų (N=117)

Matome, kad respondentai teigiamai vertina gaunamų žinių kiekį iš mokomųjų dalykų (39,3 proc.), su tuo nesutinka (33,3 proc.). Galima teigti, kad asmenys gyvendami emigracijoje prisitaiko prie gyvenamosios aplinkos, bet tai gali būti viena iš motyvacijos priežasčių grįžimui.

32 anketos klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, ar Airijos mokykloje mokiniai ugdomi tolerancijos. Matome, kad daugiau nei pusę respondentų sutinka (62,4 proc.), (žr. 5 paveikslą).

5 pav. Respondentų nuomonė apie tolerancijos ugdymą kitoms tautoms (N=117)

Galima teigti, kad tolerancija atsiranda dar mokykloje. Reikia pripažinti, kad mokyklose vyrauja diskriminacija ir netolerancija dėl lyties, socialinės padėties, išskirtinės išvaizdos. Priežastimi galime įvardinti tolerancijos stoką, kuri atsiskleidžia bendraujant su bendraamžiais. Kad Airijos mokykloje tolerancijos nėra ugdoma atsakė (15,4 proc.) apklaustųjų, bet didžioji dalis mano priešingai.

33 klausimu buvo siekta išsiaiškinti kuo reikšminga edukacinė aplinka ir kokią įtaką turi vaiko brandai (žr. 24 lentelę).

Respondentų nuomonė apie edukacinės aplinkos reikšmingumą (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Nėra įsitikinę	Ne	Tikrai ne
Edukacinė aplinka leidžia vaikams tobulėti, realizuoti save	90 (76,9%)	3 (2,6%)	24 (20,5%)	-	-
Suteikia mokymuisi motyvacijos ir turi įtakos vaikų pasiekimams	82 (70,1%)	5 (4,3%)	26 (22,2%)	3 (2,6%)	1 (0,9%)
Padedą išspręsti iškilusias problemas	66 (56,4%)	13 (11,1%)	32 (27,4%)	3 (2,6%)	3 (2,6%)
Edukacinė aplinka turi įtakos kultūringam elgesiui	100 (85,5%)	12 (10,3%)	3 (2,6%)	2 (1,7%)	-
Dvasiškai padeda būti stipriam ir atlaikyti įvairius išbandymus	94 (80,3%)	9 (7,7%)	9 (7,7%)	5 (4,3%)	-

Galima teigti, kad edukacine aplinka reikšminga, nes padeda emigrantams tobulėti, realizuoti save (76,9 proc.), suteikia mokslui motyvacijos, taip pat turi įtakos vaikų pasiekimams (70,1 proc.), kiek mažiau atsakė, kad padeda objektyviai galvoti ir spręsti iškilusias problemas (56,4 proc.). Edukacinė aplinka suteikia žinių ir tai padeda adaptuotis kitoje šalyje, išugdo poreikį siekti tobulumo, kritiškai vertinti, savarankiškai dirbti, ugdo valią.

Taip pat buvo siekta sužinoti respondentų nuomonę apie šeštadieninės mokyklos privalumus ir trūkumus (žr. 25 lentelę). Matome, kad šeštadieninėje lietuvių mokykloje vaikai išsiugdo socialinius gebėjimus, skaityti, rašyti, mąstyti (96,6 proc.), viena iš pagrindinių motyvų leisti vaikus į mokyklą, kad bendrautų sava kalba (98,3 proc.), duomenys rodo, kad nėra kliūčių, kad vaikas lankytų šią ugdymo įstaigą, finansiškai prieinama kiekvienam tautiečiui (55,6 proc.).

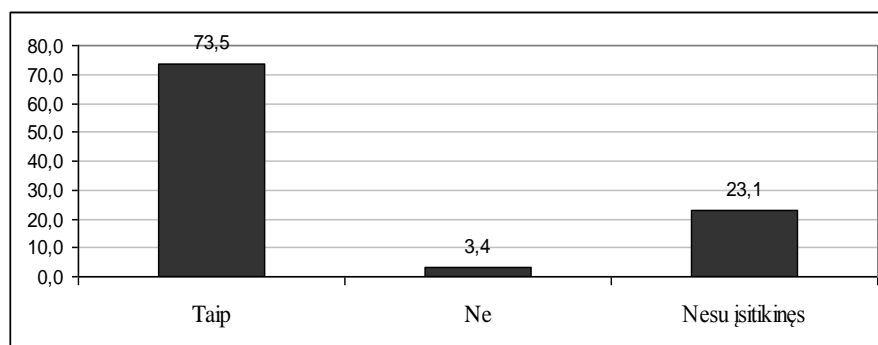
25 lentelė**Respondentų nuomonė apie šeštadieninės lietuvių mokyklos privalumus ir trūkumus (N=117)**

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Nežino	Ne	Tikrai ne
Mokykloje vaikai supažindinami su mūsų kultūros tradicijomis	105 (89,7%)	12 (10,2%)	-	-	-
Mokykloje vaikai išsiugdo socialinius gebėjimus	113 (96,6%)	4 (3,4%)	-	-	-
Mokykla suteikia vaikams galimybę bendrauti lietuviškai su bendraamžiais	115 (98,3%)	2 (1,7%)	-	-	-

Mokiniai gauna įvairias mokymo priemones, kurios leidžia pasivyti bendraamžių lietuvių kalbos lygį	95 (81,2%)	5 (4,3%)	13 (11,1%)	3 (2,6%)	1 (0,9%)
Mokykla suteikia galimybę vaikams susirasti naujų draugų	100 (85,4%)	17 (14,5%)	-	-	-
Lietuvių šeštadieninės mokyklos finansiškai sunkiai prieinamos	-	-	27 (23,1%)	25 (21,4%)	65 (55,6%)
Didelis atstumas nuo namų iki mokyklos	3 (2,6%)	2 (1,7%)	24 (20,5%)	19 (16,2%)	69 (59,0%)
Vaikas menkai motyvuotas mokytis lietuvių šeštadieninėje mokykloje	2 (1,7%)	1 (0,9%)	13 (11,1%)	15 (12,8%)	86 (73,5%)

Duomenys leidžia teigti, kad šeštadieninėje mokykloje vaikai mokomi ne tik kalbos, bet ir Lietuvos istorijos, geografijos, dainų, šokių, tikybos, laikomi baigiamieji egzaminai. Svarbu, kad kalbos, rašymo, skaitymo įgūdžių neprarastų emigrantų vaikai, o gimę Airijoje viso to išmokyti. Visa tai daroma, kad išsaugotume lietuviybę. Yra tėvų, kurie ypatingai suinteresuoti, kad jų vaikas susipažintų su Lietuvos istorija, išmokyti skaityti, net atstumas tampa ne problema. Airijos lietuvių šeštadieninėje mokykloje, vaikai pajunta lietuvišką dvasią. Lietuvių kalbos vystymasis Airijoje gimusiems vaikams yra socialinis procesas, vaikai kalbą vysto individualiai, bet mokykla tą vystymą užtikrina.

35 klausimu buvo siekta sužinoti ar šeštadieninė mokykla pateisina tėvų lūkesčius. Diagramoje matyti, kad didžioji respondentų dalis patenkinta mokyklos veikla (73,5 proc.), tik (3,5 proc.) atsakė, kad ne (žr. 6 paveikslą).

6 pav. Respondentų požiūris į mokyklos veiklą (N=117)

36- tu klausimu respondentų buvo teirautasi ar šeštadieninėje mokykloje yra švenčiamos Kalėdos, ir kitos įprastos lietuviams šventės. Respondentų atsakymai teigiami (76,9 proc.), šiuo klausimu buvo prašoma pakomentuoti. „Kalėdos švenčiamos likus savaitei iki gruodžio 24 dienos, mano vyras buvo pakviestas atlikti Kalėdų senelio vaidmenį“, „Visada mokyklos direktorė tariasi,

kaip surengti įvairias šventes, renka lėšas, kad vaikams nupirkti kalėdinių ir kitų dovanėlių“, „Vyksta kalėdinė vakaronė, deklamuojami eilėraščiai, dainuojamos lietuviškos dainos, šoka ratelius“, „ Per Velykas surengiami margučių parodėlė“, „Įvairiomis šventėmis vaikai daro rankų darbo atvirutes, esu gavusi net keletą sveikinimų su motinos diena“. Pateiktos nuomonės įtikina, kad mokykloje vyrauja lietuviška dvasia, arba bandoma įvairiais būdais ją perteikti.

Tyrimo metu respondentams buvo pateiktas klausimas apie bažnyčios svarbą tautiškumo išlaikymui emigracijoje (žr.26 lentelę). Matome, kad bažnyčia yra svarbi psichologiniu aspektu, nes padeda dvasiškai jaustis stipriu emigracijoje (89,9 proc.), kiek mažiau atsakė, kad padeda suvokti kas yra gimtasis kraštas (88,0 proc.).

26 lentelė

Respondentų nuomonė apie bažnyčios svarbumą tautiškumo išlaikymui emigracijoje (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Nežino	Ne	Tikrai ne
Bažnyčia suteikia pagalbą, paramą	65 (55,6%)	41 (35,0%)	3 (2,6%)	7 (6,0%)	1 (0,9%)
Bažnyčia padeda dvasiškai jaustis stipriu išeivijoje	105 (89,9%)	5 (4,3%)	7 (6,0%)	-	-
Bažnyčia – tai ne tik maldos namai, bet ir susirinkimo vieta tautiečiams	86 (73,5%)	19 (16,2%)	8 (6,8%)	3 (2,6%)	1 (0,9%)
Bažnyčia – sudaro palankę terpę lietuviybės skleidimui	90 (76,9%)	7 (6,0%)	10 (8,5%)	6 (5,1%)	4 (3,4%)
Bažnyčia padeda suvokti kas yra gimtasis kraštas	103 (88,0%)	9 (7,7%)	5 (4,3%)	-	-

Gauti duomenys leidžia daryti išvadą, kad tikintys žmonės suvokia bažnyčios misiją, stiprinti ne tik gerumą, toleranciją, pagarbą, bet ir suvokimą, ką reiškia būti tautos žmogumi. Tautos kultūrinis palikimas susideda iš įvairiausių kultūros šakų, todėl bažnyčia atlieka dalį misijos tautiniais pagrindais. Emigracijoje norėdami išsaugoti tautinį tapatumą ir jo kaitą, padeda bažnyčia. Joje pamaldos vyksta lietuvių kalba. Religija, tikėjimas diasporoje svarbus faktorius, paaiškinantis diasporos elgesį. Bažnyčia – tikinčiųjų bendruomenė, kuriuos jungia bendri interesai, bendri tikėjimo pagrindai.

Tyrimo metu buvo domėtasi kaip ir kokiais būdais respondentai išlaiko lietuviybę šeimoje (žr. 27 lentelę). Duomenys rodo, kad religinių švenčių šventimas turi įtakos lietuviybės išlaikymui šeimoje (6,6 proc.), taip pat švenčių metu išlaikoma tradicinė kulinarija (70,1 proc.), lietuviškų pasakų sekimas (71,8 proc.), lietuviškų knygų skaitymas, žiūrėjimas lietuviškos televizijos iš kurios gaunamos naujausios aktualijos apie Lietuvą.

Respondentų nuomonė apie lietuviybės išlaikimą šeimoje (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Neturi nuomonės	Ne	Tikrai ne
Švenčiame religines šventes – Velykas, Kūčias (Kūčių vakarienė), Kalėdas	106 (96,6%)	8 (6,8%)	2 (1,7%)	1 (0,9%)	-
Laikomės pasninko	55 (47,0%)	30 (25,6%)	10 (8,5%)	15 (12,8%)	7 (6,0%)
Švenčių metu išlaikome tradicinę kulinariją	82 (70,1%)	23 (19,7%)	7 (6,0%)	3 (2,6%)	2 (1,7%)
Lankomės bažnyčioje	74 (63,2%)	23 (19,7%)	8 (6,8%)	5 (4,3%)	7 (6,0%)
Vaikams sekame lietuviškas pasakas	84 (71,8%)	10 (8,5%)	21 (17,9%)	2 (1,7%)	-
Vaikams pasakojame apie Lietuvą, jos gamtą, žmones	80 (68,4%)	4 (3,4%)	24 (20,5%)	-	9 (7,7%)
Dainuojame lietuviškas dainas	72 (61,5%)	27 (23,1%)	4 (3,4%)	6 (5,1%)	8 (6,8%)
Mokiname lietuvių kalbos	69 (59,0%)	11 (9,4%)	26 (22,2%)	3 (2,6%)	8 (6,8%)
Namuose gaminame lietuviškus patiekalus	88 (75,2%)	29 (24,8%)	-	-	-
Domimės svarbiausiomis Lietuvos aktualijomis	103 (88,0%)	10 (8,5%)	-	2 (1,7%)	2 (1,7%)
Namuose skaitome lietuviškas knygas, žurnalus	110 (94,0%)	3 (2,6%)	-	3 (2,6%)	1 (0,9%)
Žiūrime lietuvišką televiziją	96 (82,1%)	15 (12,8%)	-	5 (4,3%)	1 (0,9%)

Galima teigti, kad šeimoje išlaikyti lietuvibę padeda įgytos vertybės, kurias žmogus labiausiai vertina, ir taip pat tos vertybės kurios priimtinos visuomenei. Vertybės svarbus aspektas, pvz. švenčių metu išlaikomos tradicijos, religija, kulinarija. Šios vertybės formuoja humanišką, tautinį požiūrį į daugelį gyvenimo sričių. Kalba yra laikoma viena iš svarbiausių tautiškumo apraiškų, nes tik kalba yra tautiškumo ir lietuviybės palaikytoja. Be gimtosios kalbos neįmanomas tautos kultūros ir tradicijų suvokimas, jų išlaikymas, ar puoselėjimas.

Tyrimu buvo siekta išsiaiškinti kuo šeima ypatinga tautiškumo išlaikymui. Respondentų buvo prašoma įvertinti pateiktus teiginius (žr. 28 lentelę). Šeima tai artimiausia socialinė aplinka, kurioje

vaikai praleidžia daugiausiai laiko. Šeimoje – kultūrinės sąlygos, papročiai, gyvenimo būdas įtakoja tolesnę ateitį. Didelę reikšmę turi kultūrinis paveldas, ir įgyjama pilietiškumo jausena (88,0 proc.), tik 3 apklaustieji tam prieštaravo. Šeima perduoda savo vertybes iš kartos į kartą (79,5 proc.), padeda išsaugoti žmogiškąsias vertybes (75,2 proc.), kiek mažiau atsakė, kad šeimoje įgyjama meilė tėvynei, ten likusiems artimųjų kapams (69,2 proc.).

28 lentelė

Respondentų nuomonė apie šeimos ypatumus tautiškumo išlaikymo kontekste (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Neturi nuomonės	Ne	Tikrai ne
Šeima pirminė institucija kurioje perduodama kalba, vertybės, papročiai, tradicijos, pagarba tėvynei	84 (71,8%)	30 (25,6%)	3 (2,6%)	-	-
Šeimoje perduodamas kultūrinis paveldas, pilietiškumo jausena	103 (88,0%)	11 (9,4%)	-	-	3 (2,6%)
Šeimoje įgyjama pagarba protėvių statytiems namams, įrankiams, knygoms, patarlėms	73 (62,4%)	11 (9,4%)	26 (22,2%)	7 (6,0%)	-
Šeima suteikia savitumo, pasaulėžiūrą, solidarumo jausmą	60 (51,3%)	13 (11,1%)	34 (29,1%)	6 (5,1%)	4 (3,4%)
Šeimoje iš kartos į kartą perduodamos gyvenimo vertybės	93 (79,5%)	23 (19,7%)	1 (0,9%)	-	-
Šeimoje įgyjama meilė tėvynei, ten likusiems artimųjų kapams	81 (69,2%)	28 (23,9%)	3 (2,6%)	2 (1,7%)	3 (2,6%)
Šeima padeda išsaugoti orumą	73 (62,4%)	36 (30,8%)	7 (6,0%)	1 (0,9%)	-
Šeimoje stiprinama ištikimybė gimtajam kraštui	82 (70,1%)	29 (24,8%)	2 (1,7%)	3 (2,6%)	1 (0,9%)
Šeima padeda išsaugoti žmogiškąsias vertybes	88 (75,2%)	11 (9,4%)	14 (12,0%)	2 (1,7%)	2 (1,7%)

Išanalizavus duomenis galima daryti išvadas, kad lietuviui gimtoji kalba yra garbė. Kad kiekvienas lietuvis nesvarbu kur gyventų, turi teisę laisvai išpažinti ir ugdyti savo tautybę. Lietuvis visada bus lietuviu, ir nesvarbu dėl kokių priežasčių emigravo. Lietuvis Tautos gyvybę perduoda ateities kartoms ir tai tenka šeimai. Šeima laisvai pasirenka kur gyventi, ar Airijoje, ar savo tėvų žemėse, bet siekia vieninga valia išsaugoti tautos tradicijas, išlaikyti kalbą, papročius. Juk šeima yra tautos gyvybė, ir stengiasi ją kurti įvairiais būdais – kulinarijos pagalba, pasakų skaitymu, lopšinių dainavimu ir kt.

Tyrimo metu buvo domėtasi iš kokių šaltinių respondentai gauna informaciją apie Lietuvą ir joje vykstančius įvykius (žr. 29 lentelę).

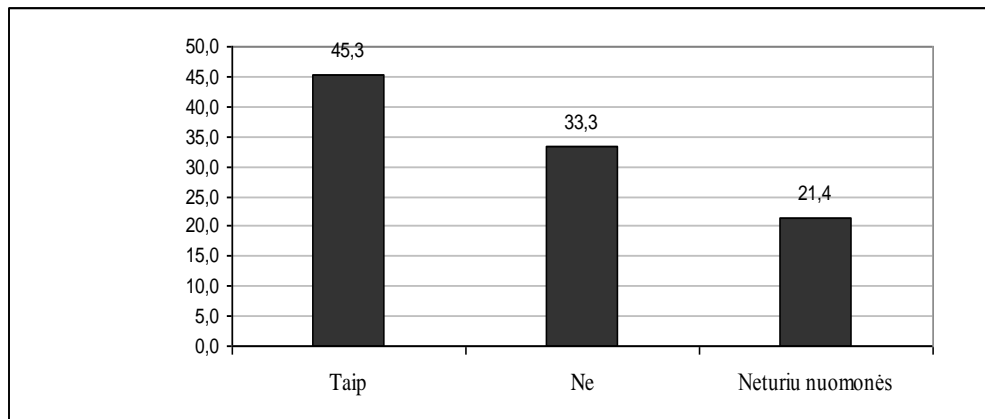
29 lentelė

Respondentų pasiskirstymas dėl informacijos šaltinius apie Lietuvą (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Neturi nuomonės	Ne	Tikrai ne
Informacinės technologijos	71 (60,7%)	36 (30,8%)	3 (2,6%)	2 (1,7%)	5 (4,3%)
Airijoje leidžiamas lietuvių laikraštis	32 (27,4%)	20 (17,1%)	26 (22,2%)	2 (1,7%)	37 (31,6%)
Lietuviška televizija	86 (73,5%)	28 (23,9%)	1 (0,9%)	1 (0,9%)	1 (0,9%)
Bendravimas su Lietuvoje likusiais artimaisiais	92 (78,6%)	15 (12,8%)	3 (2,6%)	4 (3,4%)	3 (2,6%)
Apie Lietuvoje įvykusius įvykius sužinome bendraudami ir keisdami informacijomis Airijos lietuvių bendruomenėje	57 (48,7%)	17 (14,5%)	28 (23,9%)	13 (11,1%)	2 (1,7%)
Informacija gaunama iš ambasados	4 (3,4%)	2 (1,7%)	7 (6,0%)	84 (71,8%)	20 (17,1%)

Tyrimo metu buvo siekta išsiaiškinti, kas padeda gauti informaciją apie įvykius Lietuvoje. Matome, kad didžioji dalis teigia, kad informacinės technologijos (kompiuteriai, internetas) (60,7 proc.), lietuviška televizija (73,5 proc.), bendravimas su Lietuvoje likusiais artimaisiais, draugais (78,6 proc.), kiek mažiau sutiko su teiginiu, kad keisdami informacijomis Airijos lietuvių bendruomenėje (48,7 proc.), su teiginiu, kad ambasada suteikia žinių respondentai nepritaria (71,8 proc.). Gauti duomenys leidžia teigti, kad užsienyje gyvenantys lietuviai nemato kliūčių bendrauti su ten likusiais artimaisiais, ir likusiais draugais, bet ir dalyvauja kaip stebėtojai. Visuomenė apie Lietuvą ir joje vykstančius įvykius sužino iš žiniasklaidos priemonių, informacinių technologijų ir bendruomenės pagalba.

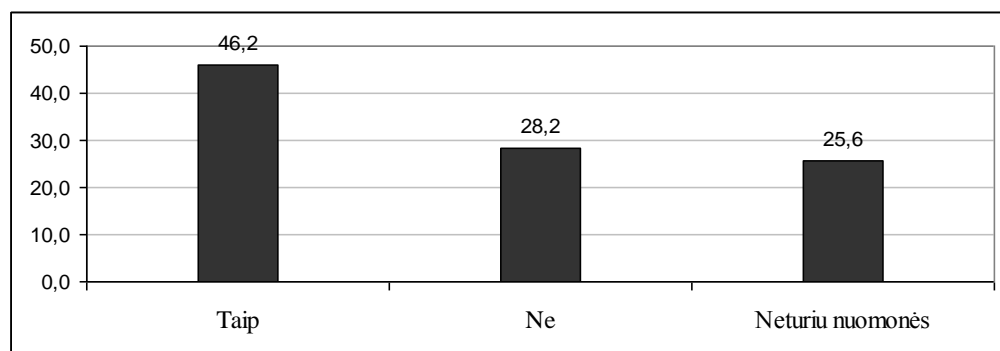
41, 42, ir 43 bloko klausimai buvo skirti tam, kad sužinoti ar patiria tyriamieji vieną ar kitą diskriminaciją gyvenant Airijoje. Jiems buvo užduotas klausimas "Ar Jūs ir jūsų šeima gyvenama Airijoje jaučia diskriminaciją dėl tautybės?" (žr. 7 pav.).

7 pav. Respondentų pasiskirstymas ar diskriminacija jaučiama dėl tautybės (N=117)

Gauti duomenys leidžia teigti, kad jaučia. Į tai atsakė (45,3 proc.), kad nejaučia atsakė (33,3 proc.), neturi nuomonės (21,4 proc.) apklaustųjų. Įvertinus duomenis, ir respondentų pasisakymus, galime teigti, kad emigrantas niekada nebus savas svetimose šalyje. Neakivaizdžiai, bet diskriminacija jaučiama. „Jaučiu diskriminacija darbe, dėl darbštumo, norisi padaryti kuo daugiau, nes tam čia ir esu, kad užsidirbčiau ir greičiau galėčiau grįžti į tėvynę, o airiai į mane žiūri pašaipiai“, „Nemanau, kad tai diskriminacija, gal daugiau pavydas, nes moterys airės žiūri į mane pikta, nes visada būnu pasitempusi, tikra moteris“, „Jokios diskriminacijos nejaučiu, nei dėl rasinių požymių, religinių, politinių įsitikinimų, o juolab dėl tautybės, kalbos“, „Airiai nesupranta lietuviškų juokų, tai priverčia pasijusti nekaip“, „Nejaučiu nei pavydo, nei diskriminacijos, visada su šypsena, manau daug kas priklauso, kaip save pristatysi šalyje kurioje ruošies apsistoti, kad ir neilgai, bet nuo to priklauso, jų požiūris į tave“.

42 klausimu buvo teirautasi ar gyvenant Airijoje teko susidurti su diskriminacija dėl socialinės padėties, religijos ir įsitikinimų? (žr. 8 pav.).

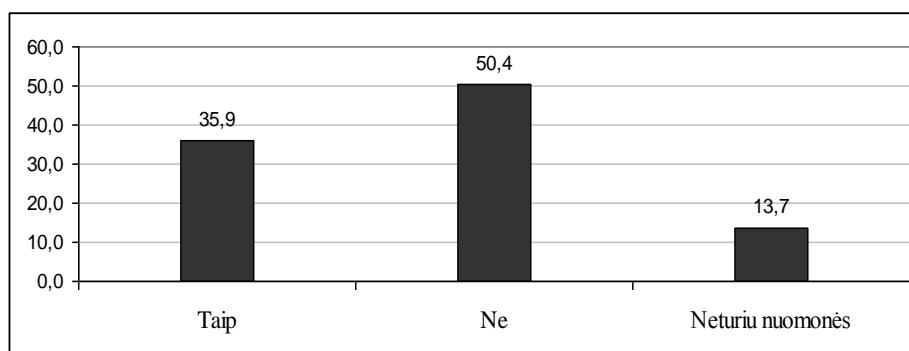

8 pav. Respondentų pasiskirstymas, kad diskriminacija jaučiama dėl religijos, socialinės padėties ir kitų įsitikinimų (N=117)

Anketos duomenys rodo prieštarinę tiriųjų nuomonę dėl diskriminacijos kuri jaučiama dėl religijos, socialinės padėties ir įsitikinimų. (46,2 proc.) jaučia, (28,2 proc.) atsakė, kad ne ir (25,6 proc.) neturi nuomonės. Nežiūrint į tiriųjų prieštarinę nuomonę, galima teigti, kad didelė dalis emigracijoje susiduria su vienokio ar kitokio pobūdžio diskriminacija, tiesiog jaučiamas respondentų pasyvumas tam pasipriešinti.

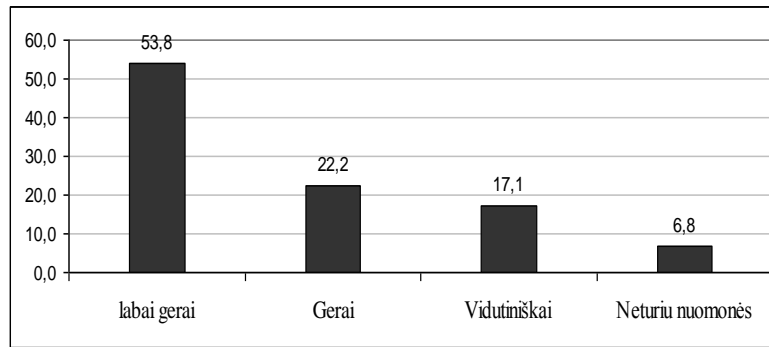
43 klausimu siekta išsiaiškinti ar diskriminacija yra jaučiama darbe, prekybos centruose, viešajame transporte (žr.9 pav.).

9 pav. Respondentų pasiskirstymas dėl diskriminacijos darbe, prekybos centruose (N=117)

Matome, kad respondentai net ir prekybos centruose diskriminaciją jaučia į tai atsakė (35,9 proc.) apklaustųjų. Gauti duomenys leidžia daryti išvadą, kad asmenys, kurie patyrė diskriminaciją vienokio ar kitokio pobūdžio yra pakankamai skaudūs ir palieka pėdsaką ilgam laikui sąmonėje. Ar lietuvis gyvens Airijoje, ar kitoje šalyje, tapatybės nepaslėps. Kiekvienas lietuvis emigrantas nori, kad juos vertintų už tai, ką moka, sugeba. Airijoje diskriminacija jaučiama, bet ne žymiai, tolerancija kitoms tautoms įsivyras tik tada kai žmogus pats pakeis savo požiūrį. Drąsiai galima teigti, kad tai yra dar vienas faktorius, kuris lemia lietuvių grįžimą į tėvynę.

Penktuoju bloku siekta atskleisti kokia raiška Airijos lietuvių bendruomenė puoselėja tautinę kultūrą, kaip bendruomenės nariai vertina pačios bendruomenės veiklą. Norint sužinoti tiriųjų nuomonę apie tautinės kultūros puoselėjimą Airijos lietuvių bendruomenėje, respondentams buvo pasiūlyta įvertinti lietuvių kultūros puoselėjimą lietuvių bendruomenėje. Tyrimo rezultatai parodė, kad (53,8 proc.) vertina labai gerai, (22,2 proc.) gerai, (17,1 proc.) vidutiniškai ir (6,8 proc.) neturi nuomonės (žr. 10 pav.).

10 pav. Respondentų vertinimas tautinės kultūros puoselėjimo Airijos lietuvių bendruomenėje (N=117)

Duomenys rodo, kad Airijos lietuvių bendruomenėje tautinės kultūros puoselėjimas yra labai aktyvus, savo įvairia veikla stengiasi išsaugoti tautos unikalumą, skatina dalyvauti įvairiuose renginiuose, dalyvauti diskusijose, tenkinti kultūrinius poreikius.

Norint sužinoti tiriamųjų nuomonę apie lietuviybės išsaugojimo būdus, apie kultūrinės veiklos turinį Airijos lietuvių bendruomenėje, respondentams buvo pateiktas 45 anketos klausimas „Kokią kultūrinę veiklą plėtoja Airijos lietuvių bendruomenė norėdama išsaugoti lietuviybę?“. Airijos lietuvių bendruomenė organizuoja įvairaus masto saviveiklinius renginius tautinės kultūros tematika, koncertus, parodas, mugės, sporto šventes ir sirgalių susibūrimus, palaiko lituanistinių mokyklų veiklą. Gauti duomenys, buvo reitinguojami ir nustatyta kokios kultūrinei veiklai plėtojant skiriama pirmenybė Airijos lietuvių bendruomenėje (žr. 30 lentelę).

30 lentelės duomenys leidžia daryti išvadą, kad pirmenybę skiria šeštadieninės lietuvių mokyklų veiklai (93,2 proc.), antrai vietai skiria bažnyčios, kurioje pamaldos vyksta lietuvių kalba (89,7 proc.), trečiai – įvairių draugijų kūrimuisi (80,3 proc.), ketvirtai – laikraščių, žurnalų leidimui bei koncertinei ir kitokiai pramoginei veiklai (76,9 proc.), penktai – organizuojamiems susirinkimams, kuriuose šokama, dainuojama (65,0 proc.) ir galiausiai lietuvių susivienijimui (47,0 proc.). Matome, kad bendruomenė užsiima šviečiamąja veikla, kuri padeda tobulėti, išreikšti save.

30 lentelė

Respondentų nuomonė apie kultūrinės veiklos turinį/formas plėtojimą Airijos lietuvių bendruomenėje, išsaugojant lietuviybę (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Nežino	Ne	Tikrai ne
Kuria įvairias draugijas	94 (80,3%)	13 (11,1%)	5 (4,3%)	2 (1,7%)	3 (2,6%)
Airijoje vyksta lietuvių susivienijimas	55 (47,0%)	48 (41,0%)	8 (6,8%)	6 (5,1%)	-
Organizuoja susirinkimus (šoka, dainuoja, bendrauja,	76	39	2	-	-

diskutuoja)	(65,0%)	(33,3%)	(1,7%)		
Leidžia laikraščius, žurnalus	90 (76,9%)	24 (20,5%)	3 (2,6%)	-	-
Lankosi bažnyčiose, kuriose mišios vyksta lietuviu kalba	105 (89,7%)	10 (8,5%)	2 (1,7%)	-	-
Palaiko lietuviškų mokyklų veiklą	109 (93,2%)	3 (2,6%)	2 (1,7%)	2 (1,7%)	1 (0,9%)
Organizuoja koncertus ir kitokią pramoginę veiklą	90 (76,9%)	22 (18,8%)	5 (4,3%)	-	-

46 anketos klausimas „Ką jums reiškia būti lietuviu?“. Atskleidė respondentų požiūrį į lietuviybę (žr.31 lentelę). Gauti duomenys leidžia teigti, kad būti lietuviu tai kalbėti ir gerbti savo kalbą (81,2 proc.), branginti, kultūrą, senas ir galias tradicijas (88,0 proc.), jausti atsakomybę tautai (82,1 proc.), kiek mažiau atsakė ginti šalies garbę ir orumą (57,3 proc.).

31 lentelė

Lietuviybę lemiantys veiksniai (N=117)

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Neturi nuomonės	Ne	Tikrai ne
Iškelti trispalvę per šventes	8 (6,8%)	20 (17,1%)	46 (39,3%)	23 (19,7%)	20 (17,1%)
Kalbėti lietuviškai	95 (81,2%)	12 (10,3%)	-	4 (3,4%)	6 (5,1%)
Branginti tai ką turime: kultūrą, senas ir galias tradicijas, istoriją	103 (88,0%)	5 (4,3%)	3 (2,6%)	2 (1,7%)	4 (3,4%)
Ginti šalies garbę, orumą	67 (57,3%)	26 (22,2%)	18 (15,4%)	6 (5,1%)	-
Jausti atsakomybę tautai	96 (82,1%)	13 (11,1%)	2 (1,7%)	5 (4,3%)	1 (0,9%)
Esu laisvas žmogus, pats pasirenku savo gyvenamąją vietą, galiu pakeisti pilietybę, tad būti lietuviu, man nieko nereiškia	-	-	1 (0,9%)	31 (26,5%)	85 (72,6%)

Respondentams būti lietuviu reiškia būti drąsiam, priimti teisingus sprendimus ir efektyviai stengtis juos įgyvendinti, nesvarbu, kad trispalvės per šventes dauguma žmonių jau nebeiškelia, bet kiekvienas iš mūsų širdyje nešioja laisvės troškimą, pasitikėjimą savo šalies ateitimi. Kad trispalvę neiškelia per šventes – lietuvių paveikslas neigiamas neišryškėja, svarbiausia, ko žmogus siekia. Kiekvienas turi skirtingų pareigų, bet jas reikia vykdyti, ugdyti. Tik brėsdamas žmogus suvokia, kad kalba Dievo dovana, istorija – turtas. Mūsų šalis maža, bet unikali.

Penktuoju bloku buvo siekta išsiaiškinti kodėl tiriamiesiems svarbu būti lietuvių bendruomenės nariais. Buvo prašyta respondentų sunumeruoti atsakymus nuo 1 iki 6 ir pradėdant nuo svarbiausiojo. Atsakymai pateikti 32 lentelėje.

Respondentų vertinimas bendruomenės narių svarbos atžvilgiu (N=117)

Eil.	Teiginiai	Imtis %
1.	Galimybė semtis dvasinės stiprybės	57 (48,7%)
2.	Kalbėti savo gimtąja kalba	20 (17,0%)
3.	Bendruomenė turi potencialą išlaikyti lietuvių, padeda tautiečiams svečiose šalyse	15 (12,8%)
4.	Bendruomenė siekia kultūros išlaikymo, kraštotyros ir lietuviško auklėjimo, rūpinasi nepasiturinčiais nariais	13 (11,1%)
5.	Bendruomenės nariai vieni su kitais palaiko ryšį, dalijasi įvairia informacija	7 (6,0%)
6.	Didžiuotis savo šalies pasiekimais	5 (4,3%)

Lentelėje matyti, kad respondentams svarbu būti Airijos lietuvių bendruomenės nariais, nes tai galimybė semtis dvasinės stiprybės (48,7 proc.), lietuvis emigruoja dėl įvairiausių priežasčių, nesėkmių. Atvykęs į svetimą kraštą išsilaikyti sunku, bendruomenė – tai parama. Kitas svarbumo lygmuo tenka savos gimtosios kalbos vartojimas (17,0 proc.). Emigracijoje pritapti ne visada lengva, išskyla įvairiausių sunkumų tautiečiams, o bendruomenė padeda jaustis tarp savų. Kad ir kokioje bendruomenėje žmogus priklaustytų privalo atlikti tam tikras pareigas, bendruomenėje tikslas puoselėti lietuvių, įgyvendinti vis naujas idėjas susijusias su tautiškumu, tenkinti kultūrinius poreikius.

48 - tu anketos klausimu buvo siekta išsiaiškinti ar sunku likti lietuviu nutolus nuo savos tėvynės. Tai yra vienas iš pagrindinių klausimų, kuris atspindi gyvenimą emigracijoje. Respondentai pateikė įvairius pasisakymus. „Lietuviškumas yra kiekvieno žmogaus širdyje – tai namai, tėvynė ir niekas to neatims“. Šis argumentas rodo, kad žmogus pats nusprendžia, likti lietuviu ar tiesiog asimiliuotis su aplinka, kurioje dabar gyvena. „Kai gyveni toli nuo savo tėvynės, ir nežinai kada sugrįši, kitaip pradedi apie ją ir galvoti, Lietuva tada išryškėja, tampa gražesnė“. „Aš atvykęs į Airiją sau pažadėjau išlikti lietuviu, bet tam reikia ir didžiulių pastangų bei kantrybės“. „Emigracijoje galima gyventi taip pat kaip Lietuvoje, reikia tik norėti, ir siekti šių tikslų“. „Sunku, nes klimato sąlygos kitokios, ir didelis ilgesys palikus artimuosius Lietuvoje“. „Sunku, nes trūksta kultūrinių renginių, kaime pačių užaugintų daržovių“. „Esu žmogus, kuris adaptojuosi visur, lietuviška televizija matau, lietuvišką radiją girdžiu, lietuvišką maistą valgau“.

Iš kelių pasisakymų galima daryti išvadą, kad ir kur lietuvis begyventų, kur bedirbtų, širdy visada išlieka savi namai – tėvynė Lietuva.

3.5 Tyrimo apibendrinimas

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, jog tautinės kultūros puoselėjimas Airijos lietuvių bendruomenėje respondentai vertina teigiamai. Respondentų nuomone, Airijos lietuvių bendruomenės veikla aktyvi, apimanti šeštadieninių mokyklų, lietuvių katalikų bažnyčios palaikymą, organizuoja koncertus, įvairias tautodailės, dailės, fotografijos parodas, rengia sporto varžytuves, švenčia lietuviams brangintinas šventes: Kūčias, Kalėdas, Velykas, Užgavėnes, Motinos dienos šventė ir kt. Bendruomenės egzistavimas ir jos veikla įtakoja bendruomenės nariams gerą savijautą, sėkmę ir lengvina adaptaciją svetimose šalyje. Taigi, bendruomenės nariai turi galimybę tenkinti kultūrinius poreikius ir žinoma saviraišką.

Respondentų nuomone tautinės kultūros puoselėjimas Airijos lietuvių bendruomenėje svarbus tautinės savimonės išlaikymui, dvasiškai padeda būti stipriai emigracijoje. Bendruomenės narių sėkmingam puoselėjimui tautinei kultūrai, turi įtakos tarpusavio geranoriškas narių bendravimas, taip užtikrinantis gerą bendruomenės atmosferą.

Tyrimo rezultatai atskleidė, jog bendruomenės narių tautinės kultūros puoselėjimui emigracijoje įtakos turi šeima, socialinė, edukacinė aplinka. Šeimos aplinkoje perimamos įgimtos, įgytos tautinės vertybės, papročiai, tradicijos, gyvenimo būdas. Socialinėje aplinkoje bendruomenės nariai gyvendami emigracijoje nežymiai, bet jaučia diskriminaciją, kuri kažkiek paveikia kiekvieną asmenį, riboja saviraišką. Lietuvių šeštadieninės mokyklos suteikia respondentų vaikams galimybę mokintis lietuvių kalbą, supažindina su lietuvių istorija, geografija, mokykla stengiasi sukurti palankę terpę ugdymuisi.

Tyrimo metu išryškėjo Airijos ugdymo institucijose lūkesčių ir požiūrių nesutapimų tendencijos, kurios turi įtakos vaikų ugdymui. Jas būtų galima išvengti, jeigu tėvai daugiau bendradarbiautų su Airijos mokyklose dirbančiais mokytojais, domėtusi vaiko gabumais. Nes tyrimo metu respondantai į kai kuriuos teiginius atsakė nežinantys. Ryšys su Airijos mokytojais turėtų būti glaudesnis ir atviresnis.

IŠVADOS

Išanalizavus literatūrą, atskleidžiančią tautinės kultūros sampratą, jos turinį, bruožus, lietuvių tautinės kultūros ypatumus, puoselėjimo galimybes Airijos lietuvių bendruomenėje bei susisteminius ir apibendrinus tyrimo duomenis apie Airijos lietuvių bendruomenę ir tautinės kultūros puoselėjimo galimybes, galima padaryti keletą išvadų.

1. Kultūra – tai žmogaus raiškos sritis, skirianči žmogų nuo kitų šioje planetoje gyvenančių padarų. Tik žmogus – aukštesnė būtybė – gali kurti unikalų specifinį ir tik jam būdingą reiškinį – kultūrą. Tai daugiau ar mažiau sąmoninga žmogaus kūrybinė ir pažintinė veikla, kurios rezultatai yra daiktai patenkinantys žmogaus dvasinius-religinius ir materialinius poreikius, jo egzistavimą planetoje, bendravimą, moralės ir elgesio normas, įstatymus ir pan. Plačiąja prasme kultūra yra tautos arba tautų grupės gyvenimo pasireiškimų, pasiekimų ir kūrybos visuma.
2. Tautinė kultūra – tai konkrečios tautos (etninės bendruomenės) kultūra, turinti išskirtinius specifinius bruožus, savybes, tautinius ypatumus, kuriuos sąlygoja žemė ir gamta, kurioje tauta gyvena. Tautinės kultūros savitumą lemia tautos charakteris, specifinė tautos galvosena ir jausena, gyvenimo būdas, tikėjimas, bendravimas, papročiai, kalba, menų tematika, jos turinys, siužetai, muzikos intonacijos.
3. Tautiškumas – tai sąmoningas savo priklausomybė tam tikrai tautai suvokimas. Priklausomybė tautai atskleidžiama per daugybę prasmų: įsipareigojimus, prierašumą, poreikius, meilę ir pagarbą tėvynei. Tautiškumas reiškiasi kaip pagarba savo tautos sukurtoms vertybėms, kito žmogaus teisėms, tautos įstatymų laikymuisi. Tautiškumas taip pat reiškiasi sugebėjimu priimti savo tautinę prigimtį iš protėvių ir tėvų. Tautiškumas kaip apraiška siejama su bendra kalba, papročiais, simboliais, istorine atmintimi, tradicijomis, valstybinėmis šventėmis.
4. Tapatybė (identitetas) – išskirtinumas, kitoniškumas (žiūrint iš vienos pusės), o tuo pačiu, bendrumas, panašumas į kitus (žiūrint iš kitos pusės). Žmogus, nusakydamas savo tapatybę, išskiria save iš kitų, taip apibrėždamas savo bruožus, kuriuos sieja su konkrečia grupe, bendruomene, tauta. Atskleisdami tapatybę nusakome išskirtinius etninės grupės kultūrinius ypatumus: pasaulėjautą, kalbą, religiją, papročius, tradicijas, charakterį. Tautinės tapatybės reiškinys parodo grupės ar bendruomenės kultūrinį identitetą.
5. Tautinė kultūra padeda išlaikyti tautinį tapatumą, savimonę ir tautos savitumą. Ji daro įtaką tautos gyvenimo būdui, žmonių bendravimui, tarpusavio santykiams, ryšiams su kitomis

bendruomenėmis, tauta. Tautinė kultūra išreiškiama tautos kalba, religija, mitologija, tautosaka, liaudies šokiais, žaidimais, muzika, tautodaile, tradiciniais šeimos ir visuomenės bendrijos tarpusavio santykiais, papročiais, etika, estetika. Tautinės kultūros negalima atskirti nuo tautos veiklos įgūdžių, kuriuos tauta sukūrė nuo liaudies medicinos, pedagogikos, žinių, darbo įrankių, drabužių, maisto, architektūros, žmogaus rankomis sukurto kraštovaizdžio. Šie reiškiniai atitinka tautinės kultūros dvasią ir neslopina tautinės savimonės. Jie padeda suvokti ir perimti savo tautos išskirtinius savitumus, leidžia pažinti tautos tradicinį meną, liaudies kūrybos unikalumą, autentiškumą.

6. Tyrimo rezultatų analizė atskleidė, kad lietuviai, gyvenantys emigracijoje, tautinę kultūrą puoselėja traktuodami save lietuviais Airijoje, kurdami etninę kultūrinę erdvę, praktikuodami lietuviškumą (kalbą, tradicijas, šventes, meno ir sporto būrelius), išlaikydami emocinį ryšį su Lietuva ir joje likusiais artimaisiais, draugais. Airijos lietuviai, puoselėdami lietuvišką identitetą, kalbą, kultūrą, palaiko šeštadieninių mokyklų veiklą. Mokyklų tikslas – mokyti vaikus lietuviškai rašyti, skaityti, dainuoti, supažindinti juos su Lietuvos gamta, istorija, tradicijomis, ir papročiais. Bažnyčia – tradicinė lietuvių susibūrimo vieta, kurioje švenčiamos svarbiausios religinės ir tautinės šventės.
7. Anketines apklausos rezultatai rodo: Airijos lietuvių bendruomenė siekia, kad žmonės puoselėtų savo kalbą, kultūrą, papročius ir tradicijas, gebėtų interpretuoti tautos tradicinę kultūrą ir ją vertinti. Tyrimo metu atskleista, kad bendruomenė ugdo tautinį pašaukimą, puoselėja lietuvių tautines tradicijas, papročius, tauriąsias dvasines vertybes, padeda integruotis ir adaptuotis svetimose šalyje, dalyvauja kultūriniame gyvenime, grindžiant savo veiklą pilietiškumo, tautiškumo, dvasinių vertybių puoselėjimu. Bendruomenė bendradarbiauja su Lietuvos tautodailininkais, kultūros veikėjais kurie atvyksta iš Lietuvos, brangina kiekvieną tautietį ir padeda vieni kitiems, dalinasi įvairia informacija, aktualijomis, taip pat ieško efektyvių būdų vystyti bendruomenės veiklą įtraukiant ir ką tik atvykusį jaunimą.

LITERATŪRA

1. Adomėnas M. (2006). Lietuvių emigracija: priežastys, tendencijos, pasekmės [interaktyvus], [žiūrėta 2013-10-13]. Prieiga per internetą:<
<http://docs.google.com/viewer>>.
2. Antinienė D., Merkys G. (2007). Lietuvos akademinis jaunimas patriotizmo ir kosmopolitizmo kryžkelėje. *Tautiškumas ir pilietiškumas: atskirtis ar dermė?* Vilnius: VPU leidykla, p. 200-221.
3. Akstinavičiūtė I., Petraitytė D. (2007). Lietuvių tautinės tapatybės simbolinių komponentų konfigūracijos. *Filosofija. Sociologija*. Kaunas: Lietuvos mokslų akademijos leidykla, t.18, nr. 2, p.14-31.
4. Balys J. (1939.) Etnika. *Lietuviškoji enciklopedija*. Kaunas: Spaudos fondas., nr. 7:1190-1194. [interaktyvus], [žiūrėta 2013-11-15]. Prieiga per internetą: <www.muzikosbarai.lt/index.php?id=450 >.
5. Balčius J. (2005). *Dorovinio lietuvių identiteto prigimtis ir prasmė*. Vilnius: Standartų spaustuvė.
6. Bieliauskas Ž., Juknevičius S. (1993). *Kultūros prigimtis*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
7. Barth F. (1998). Ethnic Groups and Boudaries. In : Sollors, V. (ed) *Theories of Ethnicity: A Classical Reader*. Hampshire and London: Macmillan Press: 294-324.
8. Beresnevičius G. (2002). *Ant laiko ašmenų: esė rinkinys*. Vilnius: Aidai.
9. Beresnevičius G. (1995). *Kultūra ir religija* / Juknevičius S. (sud.). Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
10. Beresnevičius G. (2004). *Lietuvių religija ir mitologija*. Vilnius: Tyto Alba, p.114.
11. Budvytis S. (1994). *Bendrijos kaip sociologinis objektas*. *Filosofija, sociologija*, nr.1, p. 24-34.
12. Čiubrinskas V., Kuznecovienė J. (2008). *Lietuviškojo identiteto trajektorijos*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
13. Čiubrinskas V., Kuznecovienė J. (2007). *Lietuviškojo identiteto trajektorijos*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
14. Čiužas A. (2003). *Akademinio jaunimo požiūris į darbą*. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas.
15. *Filosofijos žodynas* (2000). Vilnius: Alma Littera.
16. Gaižutis A. (1998). *Meno sociologija*. Vilnius: Enciklopedija.

17. Guščinskienė J. (2001). *Sociologijos įvadas: Struktūrinės loginės schemos ir komentarai: mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija p. 55.
18. Grigas R. (2002). Šiuolaikinio lietuvių nacionalinio būdo bruožai. *Filosofija, sociologija*. Socialinių tyrimų institutas. Problemos apibrėžtis (sociofinė kritinė apžvalga), nr. 4.
19. Grigas R. (2001). *Tautinė savivoka*. Vilnius: Rosma, p.282-285.
20. Grigas R. (2007). Lietuvių socioetnogenezė: dabartinio fondo kontūrai. Lietuvių tauta ir pasaulis. *Lietuvių tautos savimonė ir tautiškumas: dabarties vaizdas ir perspektyva*. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.
21. Grigas R., Jackūnas Ž. (1989). *Tautinis mentalitetas istoriosofiniai apmąstymai*. Vilnius: Mintis.
22. Girnius J. (1995). Tauta ir tautinė ištikimybė. *Raštai*. Vilnius: Mintis.
23. Girnius J. (1961). Tauta ir tautinė ištikimybė. Chicago: Į Laisvę fondas lietuviškai kultūrai ugdyti: *Aidai*. nr. 2, p. 44-63.
24. Gellner E. (1996). *Tautos ir nacionalizmas*. Vilnius: Pradai.
25. Giddens A. (2000). *Modernumas ir asmens tapatybė*. Vilnius: Pradai.
26. Guibernau M. (1996). Nationalisms. *The Nation – State and Nationalism in the Twentieth Century*. Cambridge: Polity Press
27. Halder A. (2002). *Filosofijos žodynas*. Vilnius: Alma Littera.
28. Harris M. (1998). *Kultūrinė antropologija*. Kaunas: Tvermė, p. 7.
29. Jucevičienė P., Tautkevičienė G. (2004). Universiteto bibliotekos mokymosi aplinkos samprata. *Pedagogika: mokslo darbai*, t. 71, p. 101-105.
30. Juodaitytė A. (2002). *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*. Vilnius: Petro ofsetas.
31. Jovaiša L. (2007) *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
32. Kalnius P. (2008). Etninės kultūros samprata Norberto Vėliaus darbuose. *Tautosakos darbai*. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas.
33. Kalnius A. (1935). Kalba ir tauta. *Akademikas*, nr.1, p. 23.
34. Kasnauskienė G. (2006). *Demografijos pagrindai*. Vilnius: VU leidykla, p.175.
35. Kavolis V.(1994). *Žmogus istorijoje*. Vilnius: Vaga, p. 6.
36. Kavolis V. (1996). *Kultūros dirbtuvė*. Vilnius: Baltos lankos.
37. Kavolis V. (1995). *Kultūrinė psichologija*. Vilnius: Baltos lankos.
38. Karaliūnas S. (1997). Kalba ir visuomenė. *Psichologiniai ir komunikaciniai kalbos vartojimo bruožai*. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla, p.159-160.
39. Kuzmickas B. (2013). Tautos samprata – paradigmos kaita. *Socialinių mokslų studijos*. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas.

40. Kuzmickas B.(2009). Tautos tapatumo savimonė. *Lietuvių savimonės bruožai*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
41. Kuzmickas B. (2013). Tautiškas: duotis ir vertybė. *Vertybės kultūrų kontekstuose*. Vilnius: Mintis
42. Kuzmickas B. (1989). *Tautos kultūros savimonė*. Vilnius: Mintis.
43. Kuzmickas B., Astra L. (1996) *Šiuolaikinė lietuvių tautinė savimonė*. Vilnius: Rosma.
44. Kuzmickas B. (2014). Tautiškas – duotis ir projektas. *Mokslo Lietuva. Konferencinė medžiaga*, vasario 12, p. 5, nr.4(514).
45. Kuznecovienė J. (2007). Lietuvių tautinė tapatybė: uždaro ir atviro dėmenys. *Filosofija, sociologija*, t.18, nr. 2, p. 1-13. Kaunas: Lietuvos mokslo akademija.
46. Kuznecovienė J. (2009). Lietuvių imigrantų tautinės tapatybės darybos strategijos Airijoje, Anglijoje, Ispanijoje ir Norvegijoje. *Filosofija, sociologija*, t. 20, nr. 4, p. 283-291. Kaunas: Lietuvos mokslų akademijos leidykla.
47. Kuznecovienė J. (2006). Šiuolaikinės lietuvių tautinės tapatybės kontūrai. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, nr. 2.
48. Kroeber A. (1993). Kultūros sąvoka moksle./ Bieliauskas Ž. (sud.) *Kultūros prigimtis*. Vilnius, valstybinis leidybos centras
49. Kvieskienė G. (2003). *Socializacija ir vaiko gerovė*. Vilnius: Baltijos kopija.
50. Laužikas J. (1997). *Rinktiniai raštai*, t.3 / Dereškevičius P. (sud. ir ats. red.). Kaunas: Šviesa, p. 662.
51. Leliūgienė I. (2012). Socioedukacinis darbas bendruomenėje. *Mokomoji knyga*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
52. Leliūgienė I. (1997). *Žmogus ir socialinė aplinka*. Kaunas: Technologija, p. 301.
53. Leliūgienė I. (2011). Bendruomenės sampratos traktuotės ir tipologija. *Socialinių mokslų studijos*. Vilnius: M. Romerio universitetas, nr. 3 (4).
54. Leonas P. (1933). Tautiškas ir nacionalizmas. *Kultūra*, nr.11/12, p. 517.
55. Leonavičius J. (1993). *Sociologijos žodynas*. Vilnius: Academia, p. 282.
56. Leonavičius V. (1999). *Bendruomenės savimonės raida ir tautos sąvokos reikšmės*. Sociologija. Mintis ir veiksmai. Klaipėda, nr.3 (5).
57. LKŽ (1968). T.1. Vilnius: Mintis, p. 752.
58. Maceina A. (1991). *Tautinis auklėjimas*. Kaunas: Šviesa, p.174.
59. Maceina A. (1991). *Raštai. I*. Vilnius: Mintis.
60. Maceina A (1991). Pirminės kultūros pagrindai. *Raštai T.1* Vilnius: Mintis.
61. Maceina A.(1939). Kultūros sintezė ir lietuviškoji kultūra. *Židinys*, nr.4, p. 230.

62. Maceina A. (2002). Tautinis auklėjimas. *Raštai T.8*, Vilnius: Mintis, p. 121-142.
63. Maceina A. (2008). *Raštai*, t. 14. Vilnius: Margi raštai.
64. Maceina A. (1939). Kultūros sintezė ir lietuviškoji kultūra. *Židinys*, nr. 5-6, p. 631.
65. Maceina A. (1993). Kultūros sąvoka moksle. / Bieliauskas Ž. (sud. ir ats. red.). *Kultūros prigimtis*. Vilnius, valstybinis leidybos centras, p. 354.
66. Maslauskienė A., Stankūnienė V. (2007). *Šeima abibus sienų: Lietuvos transnacionalinės šeimos genezė, funkcijos, raidos perspektyvos*. Vilnius: Tarptautinė migracijos organizacija. P.14. [interaktyvus], [žiūrėta 2014-03-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.iom.lt/documents/seima-abipus-sienos.pdf>>.
67. Merkienė R. (1990). Kultūra, jos etniškumas ir tautiškumas. *Pabaltijo, tautodailės raida ir problemos*. Vilnius: Lietuvos tautodailininkų sąjunga.
68. Merkienė R. (1994). Etninė kultūra ir lietuviybės simboliai. *Etninė kultūra ir tautinis atgimimas: konferencijos medžiaga*. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla.
69. Merkienė R. (1997). Lietuvių etninės kultūros poslinkiai Seinų ir Punsko krašte, *Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje*. Vilnius, p. 26-35.
70. Myers D. (2000). *Psichologija*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
71. *Psichologijos žodynas* (1993). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, p. 368.
72. *Tarpkultūrinio pažinimo vadovas dirbantiems su trečiųjų šalių piliečių šeimomis (2013)*. Projektas. Pagalba vaikui ir jo šeimai: specialistų tarpkultūrinės kompetencijos didinimas. Sipavičienė A, Augutienė R.(sud. ir ats. red.).Tarptautinė migracijos organizacija.
73. Ranonytė A. (2004). Tautinis ir europinis tapatumas: suderinamumas ir raiška. *Filosofija. Sociologija*, nr. 4:1-9.
74. Reklaitė J. (2010). Tautinio tapatumo problema šiuolaikinėje Lietuvos architektūroje. *Mokslas: Lietuvos ateitis*. 2 tomas, nr.3.
75. Savickytė V. (1997). *Bendrieji ugdymo klausimai*. Šiauliai: Verslas, p. 130.
76. (Sud.) Savoniakaitė V. (2011). *Lietuvos etnologijos ir antropologijos enciklopedija*. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas.
77. Sezemanas V. (1934). Tautinės kultūros klausimu. *Akademikas*, nr.15, p.342.
78. Stulpinas T. (2001). Mokinių vertinamieji emociniai ryšiai su aplinka. *Acta Pedagogica Vilnensia*, nr.8. – Vilnius, Vilniaus universiteto leidykla.
79. Šalkauskis S. (1991). *Pedagoginiai raštai*. Kaunas: Šviesa, p. 92-153, 169.
80. Šalkauskis S. (1992). *Pedagoginiai raštai*. Kaunas. Šviesa.
81. Šalkauskis S. (1995). Lietuvių tauta ir jos ugdymas. *Raštai T.4*. Vilnius: Mintis.
82. Šalkauskis S. (1995). Inteligentijos koncepcija. *Raštai IV*. Vilnius: Mintis, p. 544-556.

83. Šalkauskis S. (2013). *Raštai IX*. Vilnius: Mintis.
84. Šalkauskis S. (2012). *Raštai IX*. Vilnius: Mintis, psl. 131
85. Šalkauskis S. (1990). *Raštai T.1*. Vilnius: Mintis.
86. Šalkauskis S. (1928). Tautybė, patriotizmas ir lietuvių tautos pašaukimas. *Židinys*. Kaunas. Lietuvos mokslų akademijos leidykla nr.5-6
87. Šiaučiukėnienė L., Visockienė O., Taljūnienė P. (2006). *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
88. Šutinienė I. (2006). Lietuvių tautinė tapatybė globalizacijos kontekstuose: raiška ir kaitos tendencijos. *Filosofija, sociologija*. Lietuvos mokslų akademijos leidykla, nr.2. p. 18-26
89. Šutinienė I. (2008). Socialinė atmintis ir šiuolaikinė lietuvių tautinė tapatybė. *Lietuvos etnologija : socialinės antropologijos ir etnologijos studijos*. Nr.8(17), p.31-55.
90. Grigas R., Jackūnas Ž. (1998). *Tautinis mentalitetas, istoriosofiniai apmąstymai*. Vilnius: Mintis.
91. Tautinės tapatybės dramaturgija. Lietuvių tautinis identitetas ir integralumas kintančiame pasaulyje (2005). *Monografija*. Vilnius: Leidykla.
92. Račius E., Juozeliūnas A., ir kt. (2013). Tarpkultūrinio pažinimo vadovas dirbantiems su trečiųjų šalių piliečių šeimomis. *Pagalba vaikui ir šeimai: specialistų tarpkultūrinės kompetencijos didinimas*. Projektas. Tarptautinė migracijos organizacija.
93. Taljūnaitė M. (2004). *Pilietybė ir socialinė atskirtis šiuolaikinėje Europoje*. Filosofija, sociologija. Nr.4. p. 46-49.
94. Trinkūnas J. (2009). *Lietuvių senosios religijos kelias*. Vilnius: Asveja.
95. Vaitkevičiūtė V.(2007) Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius.
96. Vasiliauskas V. (2005). Išvalgos į vertybių ugdymo teoriją ir praktiką. *Vertybių pedagogika*. Vilnius: Gimtasis žodis.
97. Vydūnas (1990). Tautos gyvata. Filosofiški - sociologiški aiškinimai. *Raštai T.1*. Vilnius: Mintis.
98. Vydūnas (1990). *Raštai I*. Vilnius: Mintis, p.146.
99. Vydūnas (1990). *Raštai T.1-V*. Vilnius: Mintis.
100. Vydūnas (2008). *Žvilgsnis į gyvenimo gelmes*. II kultūra – gyvenimo kūrimo tęsinys. Klaipėda.
101. *Visuotinė lietuvių enciklopedija* (2001). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
102. Vyšniauskaitė A. (1997). Kas yra etninė kultūra? *Liaudies kultūra*. Nr.2, p.5.
103. Vyšniauskaitė A., Stoškus K. (1998). *Etniniai procesai Pietryčių Lietuvoje XX a. antroje pusėje*. Vilnius: Žara.

104. Weberis M. (1921). *Economy and Society*. – New York: Bedminster Press, p.56.
105. Ильин И. (2006). *Почему мы верим в Россию*. Москва: Эксмо, стр. 31.
106. Кравченко А. (2005). *Культурология*. Москва: Академический проект.
107. Награльян А, Фелюшкина Д. *Место и роль национальной традиции в условиях глобализации экономики и культуры* [interaktyvus], [žiūrėta 09-18-2013]. Prieiga per internetą:<<http://cyberleninka.ru/article/n/mesto-i-rol-natsionalnoy-traditsii-v-usloviyah-globalizatsii-ekonomiki-i-kultury>> .
108. Романов Ю. (2006). *Культурология*. Москва: Питер, стр. 34.
109. Садохин А. (2005). *Культурология. Теория и история культуры*. Москва: Эксмо.

PRIEDAI

ANKETA TAUTINĖS KULTŪROS PUOSELĖJIMO RAIŠKOS YPATUMAI AIRIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖJE

1.priedas

Ši anoniminė anketa skirta, kad padėtų atskleisti tautinės kultūros puoselėjimo raiškos ypatumus Airijos lietuvių bendruomenėje tyrimui, pažvelgti į ją, kaip į būtinybę, siekiant išsaugoti lietuvių kalbą, kultūrą, papročius. Jūsų atvira nuomonė ir sąžiningi atsakymai padės nustatyti ar Airijos lietuvių bendruomenė padeda stiprinti tautinę kultūrą emigracijoje. Anketos duomenys niekur nebus skelbiami, tik panaudoti moksliniame tyrime. Prašau Jums priimtina atsakymą pažymėti ženklu „X“. Tyrimą atlieka Šiaulių universiteto menų fakulteto muzikos pedagogikos katedros studentė Dovilė Račinskienė.

Nuoširdžiai dėkoju už atvirumą ir sąžiningumą atsakant į pateiktus klausimus. Iš anksto dėkoju už sugaištą laiką.!

1. JŪSŲ LYTIS

- Vyras
- Moteris

2. JŪSŲ AMŽIUS

- 18- 25 m.
- 26-35m.
- 36-45m.
- 46-55 m
- Daugiau nei 55 m

3. JŪSŲ IŠSILAVINIMAS

- Vidurinis
- Profesinis
- Nebaigtas aukštasis
- Aukštasis neuniversitetinis
- Aukštasis universitetinis

4. KIEK LAIKO GYVENATE AIRIJOJE?

- Mažiau nei 1 metus
- 1-3 metus
- 3-5 metus
- Daugiau nei 5 metus

5. KAIP JŪS SAVE VADINATE GYVENDAMI UŽSIENYJE?

- Emigrantais
 Išeiviais
 Laikiniai gyvenantys užsienyje
 Lietuviai gyvenantys užsienyje

6. KAS, JŪSŲ MANYMU, YRA TAUTINĖ KULTŪRA?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Tai žmogaus gerbiami ir puoselėjami įvairūs reiškiniai ir objektai, kurių funkcionavimas leidžia kurti, ir perteikti informaciją kitiems					
Tai sudėtinė visuma apimanti žinias, tikėjimus, moralę, menus, papročius, teisę, tradicijas					
Tai išskirtiniai daiktai ar veiksmai, kaip kulinarija, muzika, mada, dailė, architektūra					
Tai deramas elgesys visuomenėje					

7. KĄ IŠREIŠKIAME IŠLAIKYDAMI TAUTINĘ KULTŪRĄ?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Tautos dvasinę moralinę būklę					
Tautinius principus, pagarbą tautos sukurtoms vertybėms – gimtajai kalbai, raštui, tradicijoms bei papročiams					
Jungtį, pagarbą ir meilę šeimai					
Tikėjimą ir viltį, išlikti savimi					

8. KOKIE VEIKSNIAI STIPRINA TAUTINIŲ IDENTITETĄ IR JUNGTI TARP TĖVYNĖS IR GYVENAMOSIOS VIETOS?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Nesu įsitikinęs</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Šiuolaikinės komunikacijos					
Lietuvos pilietybė					
Lietuvių bendruomenė					
Lietuviškų papročių laikymasis šeimos aplinkoje					
Tradicinių patiekalų gamyba namuose					
Bendravimas savo gimtąja kalba					

9. KODĖL LAIKOTE SAVE LIETUVIU (-E)

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Nesu įsitikinęs</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Gimiau ir užaugau Lietuvoje					
Kalbu gimtąja kalba					
Esu katalikas					
Gerbiu Lietuvos istoriją					
Turiu lietuvišką pasą					
Švenčiu lietuviškas šventes					
Saugau lietuviškas tradicijas					

10. ĮVERTINKITE ŽEMIAU PAMINĖTUS ASPEKTUS LABIAUSIAI ATSKLEIDŽIANČIUS TAUTIŠKUMO APRAIŠKAS.

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Bendras istorinis likimas					
Bendra teritorija(žemė), kur vyksta tautos istorinė drama					
Įprastinė buvimo, egzistavimo aplinka					
Tautos istorinė atmintis					
Menų tematika, turinys, siužetai, intonacijos					
Specifinė tautos galvosena ir jausena					

11. KADA IR KAIP PASIREIŠKIA TAUTINĖS SAVIMONĖS AKTYVUMAS?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Tautinio atgimimo laikotarpiais					
Lemtingų istorinių įvykių metu					
Pergalių ir pralaimėjimų laikotarpiais					
Išsivadavimo laikotarpiais					
Kultūrinių, politinių nesėkmių metu					
Emigracijos gyvenimo laikotarpiais					
Kai tauta atsiduria ties paskutine išlikimo riba					

12. KAIP MANOTE KAS PADEDA IŠSAUGOTI JŪSŲ TAUTINĘ TAPATYBĘ AIRIJOJE?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Savęs traktavimas lietuviu, gyvenančiu Airijoje					
Etninės kultūrinės erdvės kūrimas					
Imigrantų kultūrinis atvirumas					
Lietuviškumo praktikavimas (kalba, tradicijos, šventės, meno, sporto būreliai)					
Emocinis ryšys su Lietuva, draugais, giminėmis					
Emocinis ryšys su lietuvių bendruomene					
Tikri, fiziniai sugrįžimai į tėvynę					

13. KOKIE VEIKSNIAI LEMIA TAUTIŠKUMĄ?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Estetinių jausmų ugdymas, žmogaus ir aplinkos tobulinimas, grožio ir harmonijos siekimas					
Žmonių bendravimo puoselėjimas					
Tautos ugdymas, visuomenės siekių idealų formavimas					
Malonumų teikimas					
Tautos vienybės stiprinimas					
Dvasinės stiprybės dovanojimas					
Tautos atstovavimas					
Žmogiškųjų vertybių atskleidimas					
Tautiečių santykių gerinimas					
Žmogiškosios būties gelmių atskleidimas žmogaus likimo pasaulyje					

14. JŪSŲ NUOMONE, KIEK ĮMANOMA BŪTI VISAVERČIU LIETUVIU GYVENANT AIRIJOJE?

Pakomentuokite.....
 .....
 .....

15. KAIP JUMS ATRODO, KAS SUDARO LIETUVYBĘ?

Pakomentuokite.....
 .....
 .....

16. KOKIE SOCIALINIAI – KULTŪRINIAI VEIKSNIAI LEMIA GRĮŽIMĄ Į TĖVYNĘ?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Iš dalies</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Tėvynės ilgesys					
Noras išsaugoti ryšį su Lietuvoje likusiais šeimos nariais, artimaisiais, draugais					
Prastas užsienio kalbos mokėjimas					
Švietimo sistemos ir mokymosi kokybė					

17. KOKIAIS BŪDAIS EMIGRANTAI PALAIKO RYŠĮ SU LIETUVA?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Užsienyje gyvenantys lietuviai kuria bendruomenes, rengia įvairius renginius (sporto, koncertus, mugės)					
Emigrantai domisi Lietuvos aktualijomis, perka lietuviškas knygas, laikraščius, žurnalus					
Su partneriais stengiasi įgyvendinti įvairius projektus (meninius, kultūrinius)					
Bendradarbiauja su materialinės paramos organizacijomis					

18. KAS FORMUOJA LIETUVIŲ TEIGIAMĄ/ NEIGIAMĄ ĮVAIZDĮ EMIGRACIJOJE?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Lietuviai darbštūs ir universalūs darbuotojai, padarantys daugiau negu vietiniai					
Nuolanki, savo teisių neginanti darbo jėga					
Pavojingi nusikaltėliai					
Lietuviai rodo didesnę iniciatyvą kaip pagerinti darbo kokybę					
Lietuviai nuo seno rami tauta					
Lietuviai pasižymi kaip sporto lyderiai pasaulyje					
Lietuviai religinga tauta					
Lietuvių tauta ištverminga, tolerantiška, išradinga					
Pavydi tauta					

19. KOKIAS UGDYMO ĮSTAIGAS AIRIJOJE LANKO JŪSŲ VAIKAS?

- Lopšelj – darželj
- Pradinę mokyklą
- Vidurinę mokyklą
- Universitetą
- Koledžą

20. KELINTĄ KLASĘ LANKO JŪSŲ VAIKAS ?

- Iki 1-os klasės
- Nuo 1 iki 5-os klasės
- Nuo 5 iki 10-os klasės
- Nuo 10 iki 12-os klasės

21. KIEK KLASĖJE MOKOSI MOKINIŲ?

- Nuo 5 iki 10
- Nuo 10 iki 15
- Nuo 15 iki 20
- 20 ir daugiau

22. AR JŪSŲ VAIKAS BENDRAUJA MOKYKLOJE SU AIRIAIS?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Taip, nes vaikai imlūs ir greitai išmoka anglų kalbą					
Taip, nes vaikai tarpusavy greitai atranda bendrų pomėgių					
Ne, nes bendravimą komplikuoja kalbos nemokėjimas					
Ne, nes tarp mokinių vyrauja nemaži kultūriniai skirtumai (vyksta įvairūs konfliktai, ginčiai, išprovokuojančios muštynės)					
Kai kurie nenori ir nesistengia užmegsti kalbos, bandyti susikalbėti ar bendrauti					

23. BENDRAVIMĄ SU KITŲ TAUTŲ MOKSLEIVIAIS AIRIJOS MOKYKLOJE SKATINA:

- Direktorius
- Mokyklos administracija
- Mokytojai
- Aplinka
- Tėvai
- Niekas neskatina

24. AR AIRIJOS UGDYMO INSTITUCIJA ATLIEKA ŠIAS FUNKCIJAS:

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Globoja ir ugdo vaiką					
Sukuria psichologiškai bei fiziškai saugią ir vaiko dvasines galias stimuliuojančią aplinką					
Rūpinasi tėvų švietimu					
Bendrauja ir bendradarbiauja su tėvais, globėjais					
Ugdo sociokultūrinę vaikų kompetenciją					
Puoselėja bendražmogiškąsias ir tautines vertybes					
Dirba su vaikais grupėmis ir individualiai					

25. PAŽYMĖKITE TEIGINIUS, KURIEMS PRITARIATE:

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Airijos mokykloje švenčiamos įvairių tautybių tautinės šventės, tarp jų ir lietuvių					
Airijos mokykloje organizuojami papildomi būreliai, kurių metu galima sužinoti apie įvairių tautų kultūras					
Airijos mokykloje nevyksta jokia su tautų kultūrų puoselėjimu susijusi veikla					
Airijoje ugdymo institucijos skatina mokinius vystyti įvairius gebėjimus, interesus, kūrybingumą					
Airijos ugdymo institucijos yra pasyvios ir nieko neskatina					

26. AIRIJOS MOKYKLOJE MUZIKINIO UGDYMO METU MOKINIAI:

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Mokosi individualiai ir diferencijuotai pagal amžių ir gebėjimus					
Dalyvauja vykdomuose muzikiniuose projektuose					
Organizuoja įvairius renginius ir šventes					
Mokosi ne tik dainuoti, groti, bet ir vaidinti					
Mokosi improvizuoti ir kurti įvairias kompozicijas					
Muzikinio ugdymo metu mokiniai įgyja tolerancijos, gerumo					

27. AR SUTINKATE SU TUO, KAD MUZIKINIS UGDYMAS NEATSIEJAMAS NUO TAUTINĖS SAVIMONĖS FORMAVIMO?

- Taip
- Ne
- Nežinau

Pakomentuokite.....
 .....

28. KAIP JUMS ATRODO, AR AIRIJOS MOKYKLOSE MUZIKINIO UGDYMO METU MOKYTOJAI:

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Diferencijuoja muzikinius reikalavimus					
Atsižvelgia į mokinių individualias savybes					
Skatina mokinius siekti muzikinės raiškos kokybės					
Vertina mokinių individualią pažangą					
Supažindina su kitų tautų kultūromis					

29. ĮVERTINKITE ŽEMIAU PATEIKTUS TEIGINIUS, KURIE LABIAUSIAI NURODO, KO AIRIJOS MOKYKLOJE MOKYTOJAI SIEKIA MUZIKINIO UGDYMO METU:

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Siekia, kad mokiniai įgytų bendrą kasdieniniam žmogaus gyvenimui reikalingą muzikinį išsilavinimą					
Siekia išmokyti mokinius dainuoti, klausytis ir suvokti muziką					
Siekia, kad mokiniai išmoktų tam tikrą kiekį įvairios tematikos liaudies ir kompozitorių sukurtų dainų					
Siekia supažindinti su geriausiaisiais ir reikšmingiausiais įvairių epochų ir stilių muzikos kūriniiais					
Siekia supažindinti su muzikos raida ir istoriniais faktais					

30. PATEIKITE SAVO NUOMONE APIE AIRIJOS MOKYKLĄ

Pakomentuokite.....
 .....

31. KAIP MANOTE, AR AIRIJOS MOKYKLOJE MOKINIAI GAUNA PAKANKAMAI INFORMACIJOS IŠ UGDOMŲJŲ DALYKŲ ?

- Taip
- Ne
- Nežinau

Pakomentuokite.....
 ....
 .....

32. KAIP MANOTE, AR AIRIJOS MOKYKLOJE, MOKINIAI YRA UGDOMI TOLERANCIJOS KITOMS TAUTOMS?

- Taip
- Ne
- Nežinau

Pakomentuokite.....
 .....

33. KUO REIKŠMINGA JŪSŲ VAIKAMS EDUKACINĖ APLINKA AIRIJOJE?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Nesu įsitikinęs</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Edukacinė aplinka leidžia vaikams tobulėti, realizuoti save					
Suteikia mokymuisi motyvacijos ir turi įtakos vaikų pasiekimams					
Padedą išspręsti iškilusias problemas					
Edukacinė aplinka turi įtakos kultūringam elgesiui					
Dvasiškai padeda būti stipriam ir atlaikyti įvairius išbandymus					

34. KODĖL LEIDŽIATE SAVO VAIKUS AIRIJOJE Į ŠEŠTADIENINĖ LIETUVIŲ MOKYKLĄ?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Mokykloje vaikai supažindinami su mūsų kultūros tradicijomis					
Mokykloje vaikai išsiugdo socialinius gebėjimus (bendrauja, kuria, taiko įgytas žinias)					
Mokykla suteikia vaikams galimybę bendrauti lietuviškai su bendraamžiais					
Silpnai mokantys lietuvių kalbą mokiniai gauna įvairias mokymo priemones, kurios leidžia pasivyti bendraamžių lietuvių kalbos lygį					
Mokykla suteikia galimybę vaikams susirasti naujų draugų					
Lietuvių šeštadieninės mokyklos finansiškai sunkiai prieinamos					
Didelis atstumas nuo namų iki mokyklos					
Vaikas menkai motyvuotas mokytis lietuvių šeštadieninėje mokykloje					

35. PATEIKITE SAVO NUOMONE, AR ŠEŠTADIENINĖ LIETUVIŲ MOKYKLA PATEISINA JŪSŲ, KAIP TĖVŲ LŪKESČIUS?

- Taip
 Ne
 Nesu įsitikinęs

Pakomentuokite .....

.....

36. AR ŠEŠTADIENINĖJE LIETUVIŲ MOKYKLOJE YRA ŠVENČIAMOS LIETUVIAMS ĮPRASTOS ŠVENTĖS, KAIP KALĖDOS, VELYKOS, MOTINOS DIENA?

- Taip
 Ne
 Nežinau

Pakomentuokite .....

.....

37. KUO BAŽNYČIA EMIGRACIJOJE SVARBI TAUTIŠKUMO IŠLAIKYMU?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Bažnyčia suteikia pagalbą, paramą, atjautą					
Bažnyčia padeda dvasiškai jaustis stipriu išėivijoje					
Bažnyčia – tai ne tik maldos namai, bet ir susirinkimo vieta tautiečiams					
Bažnyčia – sudaro palankę terpę lietuviybės skleidimui ir propagavimui siekiant išsaugoti tautinį identitetą					
Bažnyčia padeda suvokti kas yra gimtasis kraštas					

38. KAIP IŠLAIKOTE LIETUVYBĘ ŠEIMOJE, KOKIAIS BŪDAIS?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Švenčiame religines šventes – Velykas, Kūčias (Kūčių vakarienė), Kalėdas					
Laikomės pasninko					
Švenčių metu išlaikome tradicinę kulinariją					
Lankomės bažnyčioje					
Vaikams sekame lietuviškas pasakas					
Vaikams pasakojame apie Lietuvą, jos gamtą, žmones					
Dainuojame lietuviškas dainas					
Mokiname lietuvių kalbos					
Namuose gaminame lietuviškus patiekalus (naminę varškę, juoda naminė duona, rauginti kopūstai)					
Domimės svarbiausiomis Lietuvos aktualijomis					
Namuose skaitome lietuviškas knygas, žurnalus					
Žiūrime lietuvišką televiziją					

39. KUO ŠEIMA YPATINGA TAUTIŠKUMO IŠLAIKYMU?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Šeima pirminė institucija kurioje perduodama kalba, vertybės, papročiai, tradicijos, pagarba tėvynei					
Šeimoje perduodamas kultūrinis paveldas, pilietiškumo jausena					
Šeimoje įgyjama pagarba protėvių statytiems namams, įrankiams, knygoms, patarlėms					
Šeima suteikia savitumo, pasaulėžiūrą, solidarumo jausmą					
Šeimoje iš kartos į kartą perduodamos gyvenimo vertybės					
Šeimoje įgyjama meilė tėvynei, ten likusiems artimųjų kapams					
Šeima padeda išsaugoti orumą					
Šeimoje stiprinama ištikimybė gimtajam kraštui					
Šeima padeda išsaugoti žmogiškąsias vertybes					

40. KAS PADEDA GAUTI INFORMACIJĄ APIE LIETUVOJE ĮVYKUSIUS ĮVYKIUS?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Informacinės technologijos					
Airijoje leidžiamas lietuvių laikraštis					
Lietuviška televizija					
Bendravimas su Lietuvoje likusiais artimaisiais					
Apie Lietuvoje įvykusius įvykius sužinome bendraudami ir keisdami informacijomis Airijos Lietuvių bendruomenėje					
Informacija gaunama iš ambasados					

41. AR JŪS IR JŪSŲ ŠEIMA GYVENDAMA AIRIJOJE JAUČIA DISKRIMINACIJĄ DĖL TAUTYBĖS?

Pakomentuokite

.....

.....

42. AR GYVENDAMI AIRIJOJE TEKO SUSIDURTI SU DISKRIMINACIJA DĖL SOCIALINĖS PADĖTIES, RELIGIJOS IR ĮSITIKINIMŲ?

- Taip
 Ne
 Neturiu nuomonės

Pakomentuokite

.....

.....

43. AR DISKRIMINACIJOS NEJAUČIATE DARBE, VIEŠAJAME TRANSPORTE, PREKYBOS CENTRUOSE?

- Taip
 Ne
 Neturiu nuomonės

Pakomentuokite

.....

.....

44. KAIP VERTINATE LIETUVIŲ KULTŪROS PUOSELĖJIMĄ AIRIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖJE?

- Labai gerai
 Gerai
 Blogai
 Vidutiniškai
 Neturiu nuomonės

45. KOKIĄ KULTŪRINĘ VEIKLĄ PLĖTOJA LIETUVIAI, AIRIJOS BENDRUOMENĖJE NORĖDAMI IŠSAUGOTI LIETUVYBĘ?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Kuria įvairias draugijas					
Airijoje vyksta lietuvių susivienijimas					
Organizuoja susirinkimus (šoka, dainuoja, bendrsauja, diskutuoja)					
Leidžia laikraščius, žurnalus					
Lankosi bažnyčiose, kuriose mišios vyksta lietuviu kalba					
Palaiko lietuviškų mokyklų veiklą					
Organizuoja koncertus ir kitokią pramoginę veiklą					

46. KĄ JUMS REIŠKIA BŪTI LIETUVIU?

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip</i>	<i>Taip</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Ne</i>	<i>Tikrai ne</i>
Iškelti trispalvę per šventes					
Kalbėti lietuviškai					
Branginti tai ką turime: kultūrą, senas ir galias tradicijas, istoriją					
Ginti šalies garbę, orumą					
Jausti atsakomybę tautai					
Esu laisvas žmogus, pats pasirenku savo gyvenamąją vietą, galiu pakeisti pilietybę, tad būti lietuviu, man nieko nereiškia					

47. KODĖL JUMS SVARBU BŪTI LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS NARIU AIRIJOJE? (sunumeruokite atsakymus nuo 1 iki 6, pradedant svarbiausiuoju).

Yra galimybė semtis dvasinės stiprybės	
Kalbėti savo gimtąja kalba	
Didžiuotis savo šalies pasiekimais	
Bendruomenės nariai vieni su kitais palaiko ryšį, dalijasi įvairia informacija	
Bendruomenė turi potencialą išlaikyti lietuviybę, padeda tautiečiams svečiose šalyse	
Bendruomenė siekia kultūros išlaikymo, kraštotyros ir lietuviško auklėjimo, rūpinasi nepasiturinčiais nariais	

48. AR PAPERASTA LIKTI LIETUVIU NUTOLUS NUO LIETUVOS?

Pakomentuokite

.....

.....

..

AČIŪ UŽ ATSAKYMUS